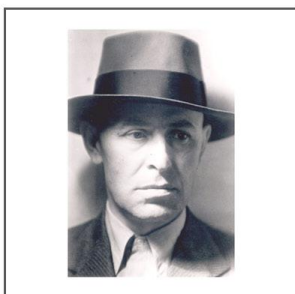

Vladislav
Vančura

Luk královny
Dorotky

Půjčujeme:

knihy / časopisy / noviny / mluvené slovo /
hudbu / filmy / noty / obrazy / mapy

Fpřístupujeme:

wi-fi zdarma / e-knihy / on-line encyklopedie /
e-zdroje o výtvarném umění, hudbě, filmu

Pořádáme:

setkání s autory / přednášky / koncerty /
filmová představení / výstavy /
aktivity pro děti a jejich rodiče / čtení

www.mlp.cz

knihovna@mlp.cz

www.facebook.com/knihovna

www.e-knihovna.cz

Znění tohoto textu vychází z díla Luk královny Dorotky tak, jak bylo vydáno vydavatelstvím Československý spisovatel v roce 1954 (VANČURA, Vladislav. *Luk královny Dorotky*. 5. vyd., v Československém spisovateli 1. vyd. Praha : Československý spisovatel, 1954. 142 s. Spisy Vladislava Vančury, sv. 6).

Elektronické texty publikovaných děl Vladislava Vančury byly získány ve spolupráci s [Ústavem pro českou literaturu AV ČR](#).

Autor portrétu Vladislava Vančury na obálce e-knihy je neznámý, originály archiválií jsou uloženy v Památníku národního písemnictví - literární archiv.

Text díla (Vladislav Vančura: *Luk královny Dorotky*), publikovaného [Městskou knihovnou v Praze](#), není vázán autorskými právy.

Citační záznam této e-knihy:

VANČURA, Vladislav. *Luk královny Dorotky* [online]. V MKP 1. vyd. Praha : Městská knihovna v Praze, 2013 [aktuální datum citace e-knihy – př. cit. rrrr-mm-dd]. Dostupné z:

http://web2.mlp.cz/koweb/00/03/80/52/01/luk_kralovny_dorotky.pdf.

Vydání (obálka, grafická úprava), jehož autorem je Městská knihovna v Praze, podléhá licenci [Creative Commons Uveďte autora-Nevyužívejte dílo komerčně-Zachovejte licenci 3.0 Česko](#).

Verze 1.0 z 2. 1. 2013.

OBSAH

Guy de Maupassant	7
Usmívající se děvče	21
Brusič nožů.....	35
Dobrá míra	49
Chirurgie.....	64
Konec vše napraví.....	81
Morálka.....	94

F. X. Šaldovi

Guy de Maupassant

Vzácné barvy pařížské, jichž jste si s takovou snadností uvykli vážit, popuzují Francouze právě tak, jako vám jdou proti srsti strakatiny Menšího Města pražského. Odkud se vzalo tolik nadšení v jazycích národů, kteří procházejí křížem krážem Paříží? Stejně snadno uhádnete, co přimělo Guy de Maupassanta k tomu, aby mávl rukou nad shonem svého města. Praví se, že nesvár utvrzuje lásku. Snad se v důvodech řečeného básníka tajila milost, již zakoušíte plivající do páchnoucího proudu Čertovky, kterou jste prokleli a jež se vám přece líbí.

Buď jak buď. Guy de Maupassant byl rozhořčen. Paříž jej pobuřovala. Zvedl ruku, jako by se bránil proti nesmírnému klusání drožek, a zamířil ke kavárně, kde večeríval.

V tu chvíli skýtal boulevard obraz, jež jsme se naučili milovat o několik let později na plátnech impresionistů.

Vozkové v kabátcích s maličkou pláštěnkou mávali bičem, jehož násadec přechází v řemínek křivkou nedbale zdůrazněnou Manetem. Dámy obracely svou tvář k svítelnám, zachycující na ohbí tváře jejich záření, a ze stínů, které nám budou navždy připomínati kobalt a hněd' italských hlinek, zvedaly nosíky s narůžovělým chřípím. Vězely v kožišinách vždy o něco nádhernějších než důchody jejich milenců a v pláštích, jejichž cena nepřesahuje polovinu měsíčního příjmu manželova.

Pohyb, který upadl v zapomenutí od času krejčoviny obnažující lýtka, pohyb, v jehož konečcích prstů se řásná tkanina sukně a jehož dlaň obepíná bedra spěchající dámy, nebyl o nic méně krásný než o svátcích Kateřinek či o výročí pádu Bastily, a přece špatný rozmar, jenž se dotkl klobouku Maupassantova, byl jítřen zástupy Pařížanek stejně jako smečkami Pařížanů. Vídal je po dvě desetiletí choditi ve světlých svrchnících se zdviženým límcem; jejich hůl trčívá podle ramene a pohybem stále stejným zvedají levici ke křídlu svého vousu. Již dvě desetiletí nosí Pařížanky své peří po způsobu kavek!

Guy de Maupassant odvrátil hlavu od divadla, které ho unavovalo, a vstoupil do jedné z kavárniček, jichž je v ulici Richelieu naseto.

Byl listopad, konec týdne a táhlo právě na šestou. Zdá se, že v tuto hodinu jest nejlépe počínati příslovečná dobrodružství pařížská, avšak Guy de Maupassant nemyslí ani zdaleka na něco podobného, a právě dnes, kdy byl ve špatné míře, mohl odpověděti dvojnásob snadno služičkám lásky, které se mýlíávají a jsou hotovy přijímati za bernou minci jeho chlapecké chování.

Usednuv kroužil kloboukem na ukazováku levice a jeho zevnějšek jevil roztržitost. Za zády básníkovými přecházel číšník, jeden z těch, kterých se nikdy nedovoláte v pravý čas. Maupassant si chtěl objednat jakýsi nápoj a ohlédl se ťukaje na stůl pětifrankem, jež držel mezi prsty. Co se tak rozhlížel, nemohl neviděti dvojici rozvaděných milenců. Maupassantova doba poznamenala malíře a básníky, pokud nezešedivěli, či pokud to někam nedotáhli, tak výrazně, že je každý poznal na sto honů. Podle kabátu bylo tedy lehko uhádnouti, že je mladý muž umělec. Jmenoval se Maurice Gilardin. Byl bledý zlostí a rovněž slečna po jeho boku na sebe upozorňovala; vedla si výstředně. Na první pohled se zdálo, že chodívá po nocích, ale Maupassant poznal, jak napodobuje vzor sotva zahlédnutý, a zřekl se toho mínění. Chovala se nepřiměřeně a bláhově vzbuzujíc spíše smích než nelibost. Guy de Maupassant nastražil uši a zaslechl úryvek hádky. Věc ho zaujala a obrátil se poznovu, nemoha zatajiti úsměv.

Zatím se slečna octla v úzkých. Rozhlížela se hledajíc pomoc a touha po pomstě, která se zmocňuje dívek před žárlivými milenci, jí našeptávala, aby oslovila Guy de Maupassanta.

Když ztratíte hlavu, přidržíte se i pošetilých nápadů, neboť v takových chvílích se vám nehrne myšlenka za myšlenkou. Mauricova milenka neměla rovněž na vybranou, a tak dodavši si ducha přistoupila k Maupassantovi. V té chvíli se podobala hlupačce, znělo jí v uších a nevěděla dobře, co povídá. Maupassant stál, ale když se věc protahovala, poprosil slečnu, aby se posadili.

Nerozuměl ani slovíčku, ale bylo mu vhod slyšeti hlas, který splýval s hukotem kavárny, a zakoušel jakési zadostiučinění, konaje to, co byl před chvílí zatracoval.

„Podezřívá vás milenec?“ otázal se Maupassant přerušuje proud její zajímkavé výmluvnosti.

„Říkejte mi Marcela, a to je Maurice Gilardin,“ pravila v odpověď ukazující na mladého muže, „rozešla jsem se s ním.“

„Vidíte, že nežertuji ani já, ani on,“ pokračovala obnažujíc předloktí, jež bylo zpruhováno ranami jako stupnice barvířova.

„Chtěl bych vám pomoci,“ pravil Maupassant, „ale nevím, s jakou byste mě přivítala, kdybych vám řekl, že jsem vzal věc doopravdy.“

„Zítřa, zítřa,“ odtušila Marcela, „byla bych vám zavázána, kdybyste právě teď osvědčil jen polovinu slibované opravdovosti.“

„Prosím vás o to. Zapřísahám tě!“ připojila vzrušena až k slzám, „řekni mu, že se známe od dvou let, a přisvědč ke všemu, co uslyšíš.“

Je velmi francouzské kývnouti v podobných okolnostech a Guy de Maupassant se nerozmýšlel, neboť není příkladnějšího Francouze nad tohoto Alsasana.

„Ano,“ odpověděl, „řeknu panu Gilardinovi vše, co si přejete.“

Maupassant se rozhodoval rychle. Jedna dvě a již stál před Marceliným milencem.

„Dobrý večer,“ pravil, „dobrý večer, pane! Jsem Guy de Maupassant a chci vás upozornit, že není správné obracet se zády ke svým přátelům. Slečna Marcela a já vás čekáme již drahnou chvílí.“

Účinek velikých překvapení bývá srovnáván s prudkým působením jedů, jež zmrazují člověka od nohou. Na Marcelu nepůsobilo jméno Maupassantovo ani zdaleka. Spolkla je nepohnuvši brvou, avšak její přítel! Zdálo se, že se zalkne rozpaky, změnil barvu a nebyl by snad té noci promluvil.

Nechtějte poznat jeho údiv příliš zevrubně, neboť jej nic neozřejmí, nejste-li sami s to zatajiti dech před mistrem podobného významu.

„Guy de Maupassant! Tento kníže francouzštiny stojí přede mnou a mluví ke mně!“ pomyslil si mladý básník zachvívaje se od hlavy k patě. Bůh ví, že by se byl spíše nadál vlka než Maupassanta. Zkoprněl a dočista nic nechápal. Podobalo se, že před ním vybuchla záře, a byl jako omámen. Maupassant jej vedl k Marcele a žárlivý básník kráčel jako ve snách. Usedl na okraj židle a pohlížel s jednoho na druhého.

Teprve poznenáhlu se vynořovala z jeho oslnění podoba přítelkyně a tvář mistrova.

„Zizi, Zizi!“ vykřikla Marcela, „Zizi, miláčku!“

„Co jste mu řekl, vy škodolibý člověče?“ dodala obrátivši se k mistrovi. Guy de Maupassant mlčel usmívaje se. V okamžiku, který se podobal zornici Marcelině rozšiřující se údivem a tmou, v okamžiku, jenž sotva dostačí, abychom pronesli jméno ušatého milence, zamyslil se nad nekonečným příběhem a zdálo se mu, že je v něm více lásky než ukrutnosti nebo nerozumu. Chtěl jej vyslechnouti.

Jakmile bylo jisto, že Maurice je opět při sobě, vzpamatovala se Marcela velmi rychle a na obrátku mohla pokračovati ve své hře.

„Pane Guy de Maupassante,“ pravila, „hlupáček, jehož jste zastihl v takových rozpacích, je můj milenec. Podváděla jsem vás s ním.“

„Bylo by mi milejší,“ odpověděl básník, „kdybychom si mohli vyměnit úlohy. Nešlo by říci, že jste podváděla pana Gilardina se mnou?“

Zatím již Maurice nabral dech. Byl mlád, snědý a černovlasý, tváře výrazné jako čepel, s obočím zdviženým a vlnou vlasů spadlou do čela. „Pane,“ děl vkládaje v toto oslovení všechn svůj obdiv, „pane, Marcela, o níž pravíte, že byla tak dlouho vaší přítelkyní, je nestoudnice! Vyzvala mne k této schůzce jen proto, aby nás svedla.“

„Jakže? Vy jste znal moje jméno a věděl jste, s kým se zde setkáte?“

„Ne,“ odpověděl Maurice, „neměl jsem ani tušení. Vešli jsme dříve a po celou tu dobu jsem k vám byl obrácen zády.“

Marcela se usmívala a na znamení díků tiskla Maupassantovu paži, potom pila víno. Postavila skleničku jen zpola vyprázdněnou před Maurice a řekla, jsouc při své mazanosti nevědomá jako oslátko: „Maurice, dodejte si odvahy, co na tom, že se rozejdeme?“

„Ach,“ vydechl Gilardin, dívaje se na toto lehkovážné stvoření, jež byl odsouzen milovati, a jakkoliv si ukládal zdrženlivost, přece mu uklouzlo, že se před Maupassantem cítí dvojnásob zahanben.

Marcela opakovala jméno básníkovo, ale ani teď se jí nezdálo známější než názviska z anglického slovníku.

„Nezahazuj se víc, než je třeba, příteli,“ pravila přehlížeji z vysoka rozpaky Mauricovy.

„Je-li pan Maupassant znám a ctěn dík svému úřadu...“

„Marcelo! Marcelo!“ vykřikl Gilardin, hotov zbaviti svou přítelkyni stůj co stůj řeči.

Kavárničky v okolí ulice Richelieu nejsou toho druhu, aby snesly příběhy rozpoutanější, než je dovolená míra výstřihu. A tak, jako se odpočítává slušnost odění na knoflíky, budou měřiti slušnost výrazu podle řinčení číšek.

Maurice přebral houknuv příliš zostra.

Guy de Maupassant se teď usmívá pod kůží, a zatím co se lidé ohlížejí po divné trojici, pokračuje Gilardin již polohlasem: „Marcela chtěla říci, že píšu povídky. Jak je však možné, že mluvíc s vámi přece si domýšlí na podobné věci. Jak je možné, že nerozeznává, kdo z nás dvou je básník? Nevěřím jí ani zbla! Setkala se dnes s vámi po prvé právě tak jako já.“

Maupassantovi se zdálo, že je čas ukončiti šprým, a přisvědčoval Mauricovi, řka, že chvílička nejistoty, kterou zakusil, je pro něho zasloužený trest. Domluviv měl se Maupassant k odchodu a oblékal si plášť. Dříve však, než vyšel, pohlédl na účes Marcelin a na tvář Mauricovu, pociťuje výčitku, že odchází tak znenadáni.

„Ti hlupáčkové!“ pravil sám sobě na usmířenou, „snad se jich moje mlčení nedotklo? Co jim mám říci? Jak se vzdáliti, aby se nepodobalo, že jsem nakvašen?“

Zatím Marcela vztyčila hlavu a vrhla na mistra jeden z pohledů, jež člověkem otřásají. Teprve teď poznala, že Maupassant je týž Maupassant, který píše knihy. Teprve teď poznala podobu svého básníka.

Na druhý den skončil Maupassant svou práci kolem páté hodiny odpoledne. Měl nakvap, neboť v tu chvíli jej očekávali přátelé před domem U letícího anděla, v ulici notně vzdálené od jeho příbytku. Seběhl po schodišti a stanuv mezi dvojí řadou platanů chtěl přivolati povoz. Rozhlédl se, přidržuje si klobouk proti větru, který vál s velkou rychlostí. Ulice byla poloprázdná a Maupassant nemohl nespátriti Maurice, který přecházel po celé délce hotelu Excelsior.

Věc snesla jediný výklad. Maurice si ze srdce přeje setkati se s mistrem a nemá odvalu jej osloviti. Poohlíží se a zasouvá hlouběji a hlouběji ruce do kapes svrchníčku. Jeho rozhodnost je zřejmá tam.

Maupassant neměl ve zvyku zdržovati se zdvořilostmi, které vás odvádějí od práce či od zábav, a nebyl by na Maurice zavolal, kdyby věc směřovala proti jeho srdci. Na štěstí nebyl Gilardin protivného zevnějšku a jeho duch, jakkoli se neleskl nejjasněji, jevil přece stopy po zásazích milostí, z nichž prvá a nejdůležitější je láska. To právě dostačovalo.

Guy de Maupassant k němu přistoupil a dotknuv se jeho ramene pozval jej do vozu, jenž právě přijížděl. „Domnívám se,“ pravil Maupassant, „že máme stejnou cestu.“

Maurice se v odpověď zarděl, a protože bylo nesnadné lháti, nepřisvědčoval. „Čekal jsem dlouho, než ji zvolíte,“ pravil po chvíli přemýšlení, neboť se nemohl jen tak z ničeho nic vzdáti mistrových slov.

Dalo se do deště. Maupassant dávno zapomněl, o čem je řeč, a díval se po třpytícím se boulevardu. Padala první tma a na nárožích se rozsvěcovaly lampy.

„Lidé vašeho věku,“ děl opět Maupassant, „bývají vždy zamilováni, ale vysvětlete mi, proč vaše přítelkyně a vy sám jste zvolili takový podivný způsob lásky. Slyšel jsem, jak se na Marcelu obořujete.“

Maurice oddychoval v koutku vozu a jeho podmračená tvář se zachvívala. Mlčel, neodpovídal a náhle vybuchl s otázkou a dal se sám do vyptávání. Mluvil zajímavě, avšak s takovou zřejmou snahou dozvědět se pravdu o své milence, která mu namluvila tolik lží, že Maupassant pocítil údiv a překvapení.

Láska se zajisté snaží s uměním mistrovým, avšak tato všední hodina, vnitřek řinčícího kočáru a ulice ven a ven opatrná činila vyznání žárlivcovo nepravděpodobným a bláznivým až po slzy.

„Chtěla mi namluvit,“ děl Maurice lámaje ukazovák své levice, „že bylo včerejší setkání náhodné a že vás nezná.“

„Nesmysl! Nesmysl!“ vykřikl vstávaje za jízdy a kymácel se nad mistrem jako opilec, jenž pil na bratrství s rabiáty.

Guy de Maupassant mohl mluvku vstrčit rovnou do náruče některé mimojdoucí slečinky a mohl mu dát za vyučenou. Nechtěl však na podobné věci ani pomyslit.

„Eh,“ pronesl k tomuto hlupáčkovi, „co myslíte, Maurice, našel bych důvod, pro který bych měl před vámi mluvit nepravdu? Nemísnější a přirozenější věřit, že se věci mají, jak pravím? Domníváte se, že snesu vaše podezřívání déle, než stačí, abyste se rozmyslil?“

„Pane,“ odpověděl Maurice, „vím, že ani já ani Marcela nezasluhujeme zmínky. Stydím se a je mi věru smrtelná hanba, nicméně, kdybyste znal její zaujetí! Kdybyste znal ducha Marcelina! Kdybyste věděl do jaké míry je do vás zblázněna!“

Podobné řeči zdály se Maupassantovi nevěčné.

„Jděte mi sbohem,“ pravil zastaviv drožku na smluveném místě. „Jděte mi sbohem, a je-li vám vhod, pozdravujte Marcelu. Zasluhuje si zdvořilosti, pane!“

Maurice vykotal jakousi větu na rozloučenou a jeho ruka padla do Maupassantovy dlaně jako ruka malého chlapce. Byla zkrhlá. V ony listopadové dny udeřila chladna a nerozuma stál před

Maupassantovými okny bůhvíjak dlouho. Gilardin se otrásl, a jako bývá obyčejem u mladých zajců, zarděl se až do temna.

„Způsobíte mi radost,“ vykřikl Maupassant již za odcházejícím, „uvidím-li vás zítra s Marcelou u večere. Čekám na starém místě.“

Maurice se vracel maje plnou hlavu básníka a milenky. Das ví, které jméno ho víc páliło. Bloumal ulicemi ve vzdorné zamilovanosti a celkem ukrádal Pánu Bohu čas, oslovuje nepřítomnou Marcelu a odpovídaje mistrovi, který byl vzdálen na hony. Je dlužno po pravdě říci, že tyto básnické řeči nestály za mnoho. Kdyby se napsaly, byly by stěží uspokojily školáčky, avšak kdo je sám sobě spravedlivým soudcem?

Ostatně se říkává, že věci, pokud povstávají v mysli, mají barvu a vzmach. Tyto vlastnosti nepůsobí prý umění, ale jakási jeho záře, jež byla bez naší vlastní zásluhy každému vkleta do hlavy.

Po třech hodinách cesty a putování pod svítilnami vrátil se Maurice domů; zvenčí sem padalo něco světla a příchozí, sotva se rozhlédl, poznal Marcelin nosík rýsovati se proti oknu. Seděla na pohovce objímajíc svá kolena a zachovávala mlčení, hotova vrhnouti se miláčkovi na šíji. Věru, byl čas zhostiti se milostného trápení a padnouti si do náruče, neboť ve věcech lásky neplatí spořivost a nic vám nevynese na úrocích, co jste dnes uložili do truhlice.

Marcela se usmívala, avšak Maurice, na němž, jakkoliv je hlupák, závisí dobrá polovina milostných skutků, byl zakaboněn. Neměl smysl pro líbezné hry své ženušky a zabručev cosi na pozdrav vrhl se do křesla rovnou před ní.

„Mluvil jsem s Maupassantem,“ děl nakvašeně.

„Tím lépe,“ odpověděla nacházejíc výraz vždy o poznání ostřejší než její přítel, „tím lépe, doufám, že ti nic nezatajíl.“

„Sláva bohu, konečně skončíme,“ vpadl opět Maurice, „konečně skončíme tu pustou přetvářku! Dejte mi klíče, Marcelo, chci odejít.“

„Jestliže jsi myslil na odchod, nebylo třeba, abys vcházel. Pokud jde o skříně, jsou otevřeny.“

Tato slova pronesla Marcela vstávajíc se svého místa. Teď měl Maurice ukázati, že je slušný chlapík. Měl slečnu vzít kolem pasu a

vlepit jí hubičku. Jinak se rozpláče, jinak bude přemožena příliš důkladně a Maurice má navždy vroubek.

Gilardin konečně pochopil, že je zavržitelné přidržovati se stále stejného způsobu jednání, chceme-li dojít cíle, a vykročil k Marcelce. Setkal se s ní právě na polovině cesty. Vzápětí se jim rozvázaly jazyky a došlo k výjevům lásky, nad nimiž se tají dech.

„Maurici,“ pravila Marcela mezi polibkem a objetím, „Maurici, ujišťuji tě a dokládám bohem, že jsem si vymyslela vše, co se vztahuje k Maupassantovi. Je to vy lháno od A až do Z! Za svého živobytí jsem ho neviděla. Protiví se mi, je mi odporný a chci ho vystrnadit z Paříže!“

Gilardin nemohl uvěřiti. Maje plná chřípí milenky a plná ústa jejích vlasů, pociťoval nezměrnou radost, že může viděti otisky svých tesáků na Marcelině rameni a tisknouti jí hrdlo. Maurice byl šťasten, jako se přiházíval malým chlapcům a lidem zcela bezelstným. Nemohl se zdržeti smíchu, když se Marcela pouсмála; tu se řehl, jako se smávají kuchtíci v pohádkách, a padl na záda maje v náručí to děvče a uši zalehlé jejím chichtotem.

Asi pátého dne po usmíření s Marcelou vydal se Maurice zcela a beze zbytku z peněz. Bylo to velmi snadné, neboť, po pravdě řečeno, neměl důchodu. Nezbyvalo tedy, než podejmouti se nějaké práce či nastoupit pouť za soudruhy, kteří v podobných chvílích okounějí někde v obrazárnách a jichž nikdy neseženete v pravý čas.

Byl-li Maurice bez groše, neměla Marcela ani vindry. Ty věci však nepadají u ní příliš na váhu. Je stejně šťastná a prozpěvuje si zůstavujíc starost pánubohu.

Zatím Maurice dospěl ve svých myšlenkách k rozhodnutí, že nebude čekat, až se Prosper (který mu dlužil několik mizerných franků) vrátí, a pomůže si sám.

„Marcelo,“ pravil zjasňuje konečně svou tvář, „Marcelo, miláčku, doufám, že do týdne zbohatneme!“ Řka to jal se Maurice líbati slečnino předloktí, a pokud mu dostačoval dech, mluvil o svém záměru. Věc byla celkem dobře uvážena. Napíše povídku, jež by

uchvacovala vkus vydavatelů a byla schopna rozdmychati v těchto lidech touhu po řadě podobných vypravování.

„Jestliže jsem psal jen proto, aby se má práce líbila tobě, chci nyní něco učiniti pro řečené kupce,“ pravil usedaje k svému sešitku.

Ráno se oba probudili tak bystře a s takovým spěchem se hrnuli do ulic, že se starým pánům točila hlava z těchto lidiček zamilovaných, ztřeštěných a věčně se hádajících. Toto poslední období se znovu ohlašovalo.

Je věru nesnadné prodati vše, co je třeba teprve určití a poznávati. Maurice byl zklamán. Povídka vězela v jeho kapse. Vydavatelé ji nečtli a tak tak, že zachovávali slušnost mluvíce s neznámým spisovatelem. Žádný z těch milostpánů, jichž se věc týká, nevybídl Maurice k další práci a kdež by byl někdo řekl: Přineste nám něco jiného. Nebo: Zůstavte povídku zde, abychom nahlédli, k čemu se odnáší a o čem vypravuje. Nic podobného! Maurice byl velmi smutný. „Ach,“ pravila Marcela, „ani tě nepoznávám, Maurici, snad bys nebral věc na takovou váhu! Jdiž mi, ti hlupáci by vysypali ze dveří i tvého Maupassanta.“

Jméno, jež Marcela vyslovila, vzplanulo před nešťastným básníkem dvěma ohni.

„Pojďme, miláčku,“ pravila Marcela, vkládajíc všechnu něhu do těchto slov, „pojďme, miláčku, vyhledáme toho chlapíka a nechť zčerná můj prstýnek jako střep za dva sous, jestli nám nepomůže.“

Maurice se bránil, ale naděje bývá mnohdy silnější než rozvaha. Tak se stalo, že Gilardin a Marcela právě týden po ustanoveném dni se objevili v Maupassantově kavárně. Mistr je přivítal jako staré známé.

„Marcelo, Maurici!“ děl vycházeje jim v ústrety. Vsunul si slečninu ruku pod paži a opakoval znovu její jméno. Toto počínání je dlužno pokládati za přehnané, neboť Guy de Maupassant nebyl v té době dost sešlý, aby směl voditi ke stolu cizí nevěsty a mluvit s nimi tak, aby za každým slovem znělo Marcelo! Marcelo!

Tato věc padla Mauricovi velmi záhy do oka. Odtud mu starého čerta sešlo na povídce a raději by se byl neviděl. Ovšem mezi dvěma

blesky své žárlivosti poznával, že Guy de Maupassant je člověk přistárlý a unavený, pro něhož Marcela nemůže znamenati víc než pro vás housátko. Hanba, již tak palčivě byl pocítil při druhém shledání s Maupassantem, zaplavila jej novou vlnou. Maurice se z toho posedl. Jeho strach chňapal po obdivu a žárlivost stravovala lásku.

Maupassant setrval v čele stolu zůstavuje milencům místa po stranách. Jakým však mámením či kterou čaromocí se zdál tento básník tak příliš veliký? Maurice později přemýšlel o řečeném zjevu a rozhodl se věriti, že kratší strana obdélníku (neboť stůl, za nějž byli usedli, měl tvar tohoto obrazce) byla zaměňována s měřítkem, jež pro ni neplatilo. Marcela však byla nakloněna věriti v okouzlení. Sláva Maupassantova a básník sám ji unášel. Přišla do kavárny se strachem, avšak teď necítila rozpaků.

„Chtěla bych vědět, čím se zabýváte ve volných chvílích,“ pravila vzhlížejíc do mistrovy tváře. Maupassant pokrčil rameny a odpověděl, co mu přinesla slina na jazyk, ale Marcelu to neodradilo.

„Přece jen, přece jen,“ pokračovala, „ve jménu boha byste měl převzít věci básníků z rukou, které si nehledí než prospěchu. Šlo nám o to, abychom si něco vydělali, a navštívili jsme postupně všechna vydavatelstva, co jich je mezi vnějšími boulevardy. Nikde nás nevyslechli!“

„Věci básníků, věci básníků,“ opakoval Maupassant přivíraje oči tak, že se od jejich koutků hloubil vějířek vrásek. Zdálo se, že neslyší. Marcela pozvedla hlas, ale mistr se díval bez účasti přes slečnino rameno. Jeho zornice ztrnuly, jako by se jich dotkla nekonečnost.

„Pane,“ pravila poznovu Marcela. „Maurice vám přináší povídku a žádá, abyste ji sám vložil do rukou oněch lidí.“ Řkouc to popadla Mauricův sešit a otevřela jej na první stránce.

Guy de Maupassant přijal rukopis bez zájmu a váhavě v něm listoval. Na štěstí pro jejího milence byla Marcela tak rozehvěna, že neviděla, jak pošetile se Maurice choval. Žárlivost opět ustoupila a přece byste se mu v té chvíli nedořezali krve. Byl bledý jako smrt.

Guy de Maupassant zatím obrátil několik stránek a vrátil se k začátku povídky.

Nic na světě nemohlo přiměti Maurice, aby povečeřel, a Marcela uhadujíc důvody této zdrženlivosti hladověla s ním. Po chvíliče mlčení jala se polohlasem mluvit k svému milenci a řekla větu, o níž dlouho přemýšlela. Maurice však neslyšel. Seděl jako ve snách, zrýváje svoji dlaň dvěma drobnými mincemi, jež mu zbyly.

Mistr, v jehož rukách teď ležel osud mladého básníka, neměl ani potuchy, co se sluší a patří. Za nic na světě nebyl by řekl nepravdu ve věci umění. Snad každý, i kdo je živ jako příštipkář, zná jednu stránku života. Je zblázněn do řádu, jež pronikl a který mu zjevuje svět tak jako zrcadlo. Co na tom sejde, jde-li o ševcovinu či o básnictví. Nic. V tom smyslu je vše velkolepé, v té věci nelze uhnouti ani o píď, a třeba by vás někdo pral končím, ještě vykřiknete to, co má být řečeno.

Jaký div, že Maupassant zavrtěl hlavou.

„Ne,“ pravil skládaje rukopis Mauricův. „Příběh, který jste si vymyslel, je bezduchý a mdlý. Nemohu uvěřit, že Francouzové jednají tak malátně. Ale i kdyby tomu tak bylo, což ony polámané věty, onen hubený výraz a plytká slova. Prosím vás, co slyšíte ve rčení: střežiti své polibky? Eh, pane, střežme svá ústa!“ Maupassant mohl mluvit ještě dlouho, ale Marcela vstala pobouřena a uchopivši svého milence za ruku, měla jej k odchodu. Nešťastníkovi upadly na zem dva sous.

Na druhý den vstal Guy de Maupassant velmi záhy. Nechtělo se mu do práce a díval se oknem na ulici. Máme-li chlapeckou mysl, bývá i toto zaměstnání příjemné a Maupassant v něm často nacházel zálibu. Leč tohoto rána nebyl básník ve své kůži.

Na rozdíl od rozmrzelosti, která byla s takovou zevrubností líčena na počátku tohoto vypravování, pociťoval, že je Paříž ušlechtilé město, a neupíral nikomu uznání, jen sobě. Zdálo se mu, že je starý břídíl. Roztrhl arch popsaného papíru a nemaje stání narazil si klobouk.

Proběhl městem sotva odpovídaje na pozdravy, jichž se mu dostávalo v míře tak veliké, že byly na obtíž. Mračil se a měl žízeň i na svůj obraz, který se zrcadlil ve sklech kupeckých skříní. Bylo ho zřítí, jak se s ošklivostí odtrhuje od tohoto pohledu, však po několika krocích jej opět zlákala stará schopnost smáti se sám sobě a znovu se díval po očku na šišatý klobouk a nachýlená ramena. „Hle,“ řekl si pocitůve směšnost toho jména, „to je spisovatel Guy de Maupassant.“

V krámku, který se mu namanul, koupil Maupassant dvě láhve vína a snídani. Zdálo se mu nevhodné, aby věci poslal do Mauricova bytu po podomkovi, a tak si naplnil kapsy a uchopil láhve za hrdla jako mlékař.

Nebylo víc než deset hodin, když zazvonil u dveří svých přátel.

V Marcele hrklo. „Maurici,“ pravila dopínajíc si narychlo živůtek, „Maurici, to není nikdo jiný než správce hotelu. Přináší účty.“

Mladý básník se pokřižoval, než stiskl kliku.

„Guy de Maupassant!“ Marcela se zmocnila mistrova pláště a s prostotou, jež tak slušivá dívkám kolem dvaceti, měla Maupassanta k tomu, aby se posadil.

Světnice Mauricova, či lépe světnice Marcelina, byla pramalá. Jejich stolek se podobal sloupku, na němž v notářských domácnostech stává socha Napoleonova. Mimo tento nábytek lze jmenovati ještě knihovnu, kterou přešlo boží dopuštění, a dvě pohovky s polštáři pátý přes devátý.

Když slečna a oba básníci usedli, byli tak těsně u sebe, že se dotýkali koleny. Podobná blízkost povzbuzuje dobrý rozmar. Maupassant mluvil o Flaubertovi a uprostřed řeči políbil Marcele ruku. „Milenci, milenci,“ děl, zapomínaje na větu, kterou nedokončil, „mám na mysli lásku vše jednotící, onen průsečík toho, co jest a co si z plna srdce přejeme. Mám na mysli lásku, avšak to, co jsem kdy našel, nejsou než slovíčka. Má práce je špatná. Svět se stal kořistí pozorování hlupáků. Žel, viděl jsem lidi v úsecích příhod, za milkování a v okamžicích vášně, ale to, co z prací tvoří dílo, co propůjčuje všemu smysl a skládá skutky v boží sled, mi zůstalo

utajeno. Propadl jsem náruživému pořádku umění, jenž všechno znásilňuje a všechno vrhá do své řady. Jádro a podstata věcí je však vyhrazena špatným básníkům, jako je Maurice.“

„Mistře, vám byl skytnut znamenitý duch srozumitelnosti, ale teď je obtížno vás sledovat,“ pravil Gilardin. Stál s Marcelou právě před Maupassantem, který se z plna hrdla smál.

„Ach,“ řekl přivíjeje dvojici k sobě, „vy mi porozumíte, vy porozumíte, moji básníci!“ A jsa nezkrotně a velikolepě vzrušen jal se je střídavě líbat, aniž vzbudil žárlivost či odpor Mauricův.

Usmívající se děvče

Na počátku povídky je dlužno říci, kde se věc, o které se bude mluvit, zběhla. A nejen to, sluší se uvést letopočet a svědky pořádných jmen. Nikoliv katy nebo kurvičky, ale lidi požívající obecné úcty (ať si již o nich myslíte, že jsou třeba větší šejdří než ti, o nichž byla zmínka).

Počítajíce s tímto pravidlem, vyjmenujeme řadu hodnostářů a paní, kteří všichni žijí v městě Námětí, pár hodin od Prahy.

Prvý je kožišník Drbohlav, druhý je Koza, správce záložny, třetí pan Baloun z ulice vedoucí k mostu. Odtud pokračuje pořadí domů, jejichž obyvatelé jsou stejně hodni víry.

Běží-li o místo v užším smyslu, je nám věnovati pozornost především mostu. Klene se mohutným obloukem s břehu na břeh, hrdý jako lafeta dělostřelcova a ohyzdný jako kostelnické střevice. Říčka, která jej přiměla k tak velikému skoku, nestojí věru za to. Jmenuje se Ráno a protéká v utěšených březích, celou šíří města mezi domy, neoddělena ani cestou ani pažitem. Začasté se stává, že se znenadání otevře nad jejím proudem okno a do rákosin dopadne hrnec nebo krajáč. Věc je zakázána, ale uhlídejte se hospodyněk.

Do domů, jejichž průčelí je obráceno k řece, vchází se ovšem se strany druhé, kudy se klikatí ulice sledující běh řeky Rána. Z městských staveb jsou v tomto příběhu dvě nad ostatní významnější. Je to dům advokátův, tvořící krásné nároží těsně u mostu, a dům železníkův. Poslední je doslova chajda a v spravedlivém pořadí by mu mělo být vyhrazeno místo někde u rasovny. Nicméně počítáno od mostu je třetí a tak jej neodděluje od znamenitého obydlí řečeného doktora nic než nevýznamný domek prodavaček okurek a zelí.

Dávno se vžilo, že nemáme soudit lidí podle zevnějšku a domů podle omítky. Vkročíte-li však dovnitř, najdete potvrzení soudu dříve proneseného. Již klíče těchto staveb skýtají vám dobrou představu o jejich pánech. Železník je starý lišák. Nosí čepici

posunutou k uchu, žije sám, nikdo mu nevaří, nikdo mu neuváže mašličku, a tak se stalo, že je zanedbán. Tím není ovšem řečeno, že by se stranil světských radostí, naopak, velmi často chodívá po hospodách; ale dlouho neposedí. Má, jak se říká, v těle rtuť.

Je dvacet dvě léta vdovcem a jeho jediný syn se jmenuje Jindřich. Mladý pán zdědil po otci požehnaný nos a tesáky. Říká se, že je k světu. Jeho půvab spočívá ve veselé povaze, na všechno se dívá s dobré stránky a nic ho nezarmoutí. Ovšem stejně jako otec nemá Jindřich stálosti a pevné vůle. To vše s ním kráčí již od dětství. Když dosáhl dvacátého šestého roku a vykonal přísné zkoušky právnické, osvědčil ještě takovou hravost a ducha tak těkavého, že nebylo ani pomyšlení přidržovati jej k soudcovství. Hoch myslil bůhví na co a k tomu byl všetečný, dotazuje se přespolečných ženských, které zhusta meškávaly v otcově železničtví, po věcech, jež mu ani zdaleka nepatřilo vědět.

Jednou zvečera našel starý svého Jindřicha vklíněného mezi stěnu a kamna (jichž bylo naseto po chodbách železníkovy domu), jak se snaží obejmut úhlednou ženušku. Železníka věc nadmíru pohoršila a tu tázaje se na radu po sousedstvích došel až k advokátovi.

V ten čas byl právě pátek a vedro k nesnesení. Obyvatelům Námětí blízkost řeky již nedostačovala a vrhali se do ní, tu se ponořující až po samou hlavu, tu smáčejíce svá rouna jen úkradkem.

Advokát, jehož mínění chtěl železník stůj co stůj vyslechnouti, učinil to, co v těch psích dnech činili všichni ostatní, a odloživ svůj šat vstoupil do vody. Nebylo nic snazšího než poohlédnouti se před domem, není-li nablízku nějaký starý železnák, a usednouti si. Pralo sem krásně sluníčko, avšak blízkost mostu byla nevýhodná. Advokát zamířil vodou k stavení železníkovu.

V tu chvíli uzrály v Jindřichově otci starosti o synovu budoucnost. Nasadil si klobouk, a dříve než se mu mohly vykourit z hlavy, stál u advokátových vrat. Vešel, znamenaje, že doktor opět zvelebil svůj dům, ale maje ducha netečného nečinil z toho závěru.

„Kde je váš otec,“ otázal se advokátovy dcerušky, jež se na něho smála se zahradní zídky. Opakoval svou otázku, ale slečna se ošklíbila a zůstavujíc na obloučku prejzu cíp své sukně svezla se na druhou stranu zdi.

„Zatrolené děvče,“ děl železník nemoha se zdržeti pousmání. Řka to otevřel dveře a vystupoval po schodišti. V pokoji nikdo nebyl. Vešel tedy do kanceláře doktorovy, jež se světnicí sousedila, ale kde nic tu nic. Teprve v místnosti obrácené k mostu našel železník písaře a advokátního úředníka.

„Dobrý den,“ řekl železník.

„Dobrý den,“ odpověděl písař vkládaje mezi svůj límec a povadlou kůži kapesní šátek. „Jak vám jdou obchody?“

Železník mávl rukou. Měl odedávna nechuť k tomuto chlapíkovi a rozhodl se, že nebude odpovídat. Zdálo se mu, že advokátův pomocník mluví v narážkách. Písař, maje v rukách soudní zápisy, dobře se asi pamatoval na tahačky, které železník měl s jakousi ženštinou, jež (jakkoliv byla jen kuchařka) si osobovala právo slouti mistrovou ženou. Tyto a podobné rozpravy zbavovaly železníka srdečnosti před lidmi práva a budiž po pravdě řečeno, že mluvil raději s věřitelem než se soudcem, s obhájcem nebo s jeho písaři. Tím více však vysvitne láska k synovi.

Vyslechnuv, kde se advokát právě zdržuje, přistoupil k oknu, aby si dopřál pohledu, jenž se věru nenaskytne o vánocích.

Zatím doktor přidržuje se levicí zdíva stál před brankou železníkova domu. Jeho pravá noha byla ohnuta, jako se děje u kováře, a hnětl si chodidlo. Železník snadno uhádl, že se koupající zranil.

Pozornost advokátova byla soustředěna na bolest, přesto však odpovídal Jindřichovi přerušuje svou řeč od místa k místu syknutím. Železník se vyklonil, div nevypadl rovnou do řeky, a lapal zvuky, které přicházely k jeho uchu zároveň se šploucháním vody. Advokát rozmlouval s jeho synem o veřejných věcech a pravil: „Rozeznávám v podobných zákrocích jediný prostředek, jak vrátit lidu uloupenou moc.“

„Ano,“ odpověděl student, jenž byl včera přistižen při chlípném záměru, „myslím, že právě v tom tkví smysl otázky, a kdyby každý otevřel svůj zobák...“

„Proboha!“ děl železník nacházeje tuto řeč vznešenější než ty nejmastnější úcty dodavatelů. „Jakž by mohl tento chlapec být něčím jiným než advokátem? Mýlil jsem se, trvaje v domnění, že je to hňup, neboť věc se má právě obráceně.“

Odtud neváhal a nechávaje okno dokořán bral se domů.

V ten čas, roku 1932, se všude zpívala písnička Usmívající se děvče. Jakýsi kolovrátkář ji právě vyhrával a železník prozpěvuje si polohlasem jakoby nic zabrousil k chodbičce, kterou se vycházelo k řece.

Schody snižující se k proudu skvěly se čistotou málem přehnanou, a aby byla míra dovršena, pach rybniny a bahna zmizel. Ve chvíli, kdy železník sestupoval k říčce, odbýjela pátá a slunce přece dosahovalo až k vnitřnímu oddílu schodiště. Věru, podobalo se, jako by některý laskavý světec byl dojat péčí železníkovou a chtěl mu ukázat syna krásnějšího, než může věriti prostá láska. Zeď ohraničující ždíbec půdy, jež slouží za smetiště, se třpytila. Chcete-li užiti slov vznešenějších, lze se přidržeti výrazu: na všem domě je čabraka slunce.

Jindřich seděl na předposledním schodě a soukal z vody rybářský motouz. Slyše někoho přicházeti otočil trošičku hlavu a naráz mu spadl hřebínek. Mluvě s advokátem nemohl předpokládat, že by nevýznamná příhoda ze skladiště se dostala až k jeho sluchu, znal však svého otce tak dokonale, že mu nepřišlo ani na mysl, aby setrval, až se o věci rozhovoří.

„Zapomněl jsem připravit rýče pro Durchanova zahradníka,“ řekl sahaje si na čelo.

„Aj, aj,“ pravil mu v odpověď starý železník, „nech je ležeti, kde leží. Viděl jsem, že jsou pěkně svázány.“

„Jsem s ním spokojen,“ dodal obraceje se k advokátovi.

„Ovšem,“ odpověděl doktor, „nemohu říci nic jiného. Dotkli jsme se v nahodilém rozhovoru několika knih a míst v těchto knihách. Vidím, že je zevrubně zná.“

„Ach,“ pravil opět železník, „kterak mě těší to, co slyším, a pravíte-li vy, že jeví dostatečný zájem o věci vznešené, mohu mu odpustiti poklesek, jenž do sebe má trochu nestydatosti. Co myslíte, doktore, které právnícké povolání by bylo pro něho nejvhodnější?“

Advokát však neodpověděl hned, neboť jej ovládá zvyk věci odkládati a uvažovati o nich na procházkách.

„Nechť přijde nazítří ke mně,“ řekl, „chtěl bych se otázat na jiné věci a dobře posoudit, k čemu je jeho povaha uzpůsobena.“

Jindřich si myslil, že není tak zle, neboť železník advokát byli staří žvanilové, kteří nevědí, co včera večer povídali.

Avšak chyba lávky! Sotva nazítří udeřila pátá, přiběhl železník a jal se sháněti Jindřicha s takovou vytrvalostí, jako by šlo o dědictví.

Mladý pán se oddával psaní a sestavoval dopis pro jednu z dcerušek ze sousedství, neboť v jeho věku žádný zájem nepřesahuje ubohé radosti smyslné. Aby však nevzniklo nedorozumění vzhledem k tomu, co následuje, spěcháme dodatí, že psaníčko nebylo určeno pro dceru advokátovu.

Slyše hlas otcův schoval Jindřich nejprve papír. Potom se ozval veselým hlasem řka: „Co si přejete?“ a „Čím vám mohu posloužit?“

Těmto dvěma větám jej naučil otec, ale když je teď slyšel, připadly mu tak nevhodné a posměvačné, že neváhal dáti Jindřichovi políček.

Jindřich se vybral z domu nemaje důvodu k veselosti. Chvilku otálel pozoruje kolovrátkáře, který si umínil, že ho žádná moc nedostane s místa, jež zaujal. Byl to jeden ze světoběžníků, kteří jsou dnes zde a zítra tisíc mil. Jeho nástroj snad zněl skřípavě, ale když do hry vpadly rolničky, nebyla věc k zahození. Jindřich naslouchal, znamená, že se mu dělá po zádech husí kůže. O podobném zjevu se praví, že je znamením dojetí a krásy, kterou okoušíme. Věc je prokázána a neplatí jen pro mladé jinochy, neboť touž hudbu slyšela

v touž chvíli advokátova dcera slečna Alžběta a její úhrnný pocit byl týž.

Hudba kolovrátkářova je dobrá. Chlapík sám stojí rovněž za pohled. Jeho vousy jsou silné a teprve na špičkách se otáčejí napodobující beraní roh. Nos má vyčnělý a chrípí zešíkmena, vlasy Černé a zpola šedivé.

Je vyzéblý a směje se jako rarach. Veda potyčky se strážníkem zachovával kolovrátkář klid.

„Nechte mne s pokojem,“ pravil vyhrávaje, jako by se nechumelilo, „jde mi o to, abych si vydělal na hlt mléka. Kdo mi co dá, vykážete-li mě s mostu, na němž lidé uvykli slýchat hudbu a kde si již mimovolně sahají na kapsu?“

„Dost řečí,“ odpovídal mu strážník, „poslechněte, dokud se nezačnu vypyávat, neboť potom se vám nepodaří již zmizet.“

„Málo strachu,“ odsekl kolovrátkář, „ještě jsem vám neodříkal své zásluhy o veřejné blaho.“

Jindřich byl tímto výjevem poněkud zmaten, neboť věci, jak se přiházejí, bývají často nesrozumitelné a je k nim třeba výkladu. Nezdálo se, že by kolovrátkář souvisel s tím, co následovalo. Ostatně nikdo netvrdí, že v tom měl prsty.

Rozumí se, že to byl člověk nepočestný, ale jednu výhodu (jakkoliv nezasluhuje tolik místa v povídce) měl přece. Nebyl takový nemastný, neslaný budižkničemu, jací se rozmohli od dob zdokonalených čítanek.

Jindřich, maje nádherné srdce, vystupoval po dvou schodech. Přitom si hučel písničku a počítal násadce na pažení. Přišed ke dveřím advokátovy kanceláře setkal se s písařem, který se hotovil zamknouti.

„Tu máš,“ děl, tykaje Jindřichovi jako za jeho klukovských let, „dones ty klíče kuchařce. Pán a paní odešli a marně bys na ně čekal.“

„Nu, slyšíš?“ doložil povýšeným hlasem, když se Jindřich neměl vykonati to, co mu uložil. Avšak písař věděl mnohem určitěji, co

chce, a tak se mu snadno podařilo vpravili svazek do Jindřichovy ruky.

Jindřich zvoně klíčem o klíč toulal se po domě nenacházeje ani kuchařky ani advokáta. Byl již rozmrzen, když z čista jasna a znenadání (jako nás potkává každé štěstí) se otevrou dveře kteréhosi pokoje a slečna Alžběta se objeví před Jindřichem. Byla to velmi mladá dívka, ale přece jenom to dotáhla již na dvacet. Alžběta spatřivši Jindřicha čekala samozřejmě na pozdrav. Ale kdežpak! Mladý železník se smál vystrkuje dva ukrutné zuby a zvonil slečně před nosem svazkem klíčů. Alžběta se však obrátila po dveřích, pociťujíc s úzkostí, že je sama doma a že se nesluší, aby za těchto okolností přijímala mladé muže.

„Alžběto,“ pravil syn železníkův, „vezmete si klíče či ne?“

„Na mostě je hádka,“ dodal po chvíli, „a jsem zvědav, jak věc dopadne.“ „O to by nebylo tak zle.“

Řkouc to vešla slečna do světnice, jejíž okno vedlo k nároží, a otevřela. Jindřich ji následoval s pootevřenými ústy maje na tváři oslovský výraz. Poslouchal, jako by byla jarmareční písnička kdovíjaká krása. Alžběta to neměla Jindřichovi za zlé. Opřela si hlavu o okenní rám a dívala se mu do tváře, znamenajíc, že se jeho dětská pleť pokryla pupínky dospělých lidí a že mu rostou pod nosem vousiska.

V té chvíli bylo okno dokořán, a protože zůstaly otevřeny i dveře, vznikl průvan, který proletěl světnicí jako kocour stíhající myš. Alžběta si přidržela koleny sukni a tu, prásk! ozvala se rána, kterou advokátův dům neslyšel, co domem stojí.

Alžběta a Jindřich se ohlédli jako na znamení a při tom pohybu o sebe zavadili krátkým pohledem. Nato si železníkův syn přejel ústa hřbetem ruky a vsedl na pažení okna. Rolnička zazněla pronikavěji a Jindřichova ruka se dotkla Alžbětiny šije.

Zatím se venku nedálo nic podivného, ale pozornost slečnina byla přesto obrácena na ulici do té míry, že se nebránila.

Ví bůh, jak se udávají příhody tohoto druhu a v čem vězí jejich počátek. Právě tak jako lze jenom obtížně určit, kde se pramení

řeka, jež svádí své vody z rozsáhlého mokřiště či z bažiny, a jako sotva uhádnete, kde ústí veletok do okeánu, neboť jeho vlny zasahují hluboko do poříčí a sladká voda se rozlévá po moři, právě tak jako nepostihnete prvního světla, když zasvítává, právě tak nelze určití vznik a počátek milostných příhod.

Vypravování zastihuje již Jindřicha, jak maje ruku kolem Alžbětina pasu vine ji k sobě a líbá s vytrvalostí a s nebývalým vkusem.

Zbývá tedy domyslet si, že dříve než se odhodlal k tomuto činu, sestoupil Jindřich s okna a nějakým nepochopitelným způsobem překonal svoje rozpaky.

Pokud jde o jeho štěstí v milostných věcech, bylo až do té chvíle nevalné. Ještě přede dvěma dny, kdy byl chycen, jak našeptává cosi vdově mezi kamny v otcovské sínce, nemohl ani pořádně mluvit. Jeho hlas nezněl, zuby mu cvakaly a div že ze sebe vypravil nějaké to slovíčko. Dnes byl naopak pánem své mluvy a všechno, co řekl, znělo rozumně.

My, přidržující se děje ze skutečného života, nemůžeme sledovati nepřirozené výklady o silách, které prý rozpoutal onen kolovrátkář. Je však naší povinností mluvit o skutečnostech tak, jak si toho žádají pravidla hledící k umění vypravěčskému. Na štěstí je naše doba osvícená a nesedne na lep hňupům. Mezi stem se u nás najde sotva jediný, kdo by se dal nacytat na něco jiného než na dobrou filosofii pragmatickou.

Podle pravdy vzal tedy Jindřich slečnu do náruče a líbal ji bez přestání, promlouvaje k ní líbezným hlasem. Hudba přicházející s mostu zněla velmi hlasitě a zvonek kolovrátkářův se kýval o sto šest.

V koutě světnice stála pohovka, na níž advokát (zasunuv dříve závora, neboť je trapné býti vyrušen nějakým sudičem právě ve chvíli, kdy máte nos vzhůru a slinu na rtech) trávil svá odpoledne. Spal od jedné do tří, avšak Jindřichovi a slečně Alžbětě postačila krátká chvílička. Za okamžik byla závora na svém místě.

Železníkův syn přešel k oknu a vyklonil se hledaje očima potulného hudebníka snad proto, že mu chtěl shoditi několik drobných penízků. Šejdř, jako by cítil pohled v týle, hned se obrátil a smeknuv klobouk uklonil se směrem k oknu a tu Jindřich mimovolně ucouvl.

Zatím si slečna zakryla tvář rukama a majíc před očima růžové šero (jak jí prosvítala krev v drobných prstíčcích) nezmohla se na jediné zalkání. Jindřich se k ní chtěl vrátit a jal se mluvit jako manžel. Avšak slečna mu ukázala dveře.

Vycházej z domu advokátova potkal Jindřich svého otce.

„Nuže,“ otázal se železník, „co pravil doktor? Copak mi vzkazuje?“

Jindřich si pomyslel, že je lépe mlčet než mluvit nesmysly, a neodpověděl. Vrtěl se a zvedaje nohu otíral podrážku o zeď.

Železník tušil již nějakou čertovinu, ale v té chvíli přicházel právě Alžbětin tatínek. Vida své sousedy přikročil k nim a s oživením se otázal, co mu přinášejí.

Když advokát vyslechl, jak se věci mají, vzal Jindřicha pod paží a vstoupil s ním do světnice, již byl před nedlouhou chvílí opustil. Potom vyhledal jakousi knihu a lámaje ji ve hřbetě usadil se do lenošky zády k oknu a tváří k Jindřichovi, který před ním stál jako oukropeček.

Kdyby některý herec toužil posmáti se moudrosti otcovské, mohl by se posaditi týmž způsobem. Na nos by si narazil skřípec, jehož jedno křídlo běží sem a druhé tam, obarvil by si čenich, a kašlaje jako armáda Napoleonova, když překročila Berezinu, spustil by své: Ehm! Ehm! Ehm!

Během tohoto cvičení a zkoušky stála Alžběta za dveřmi majíc ucho přiloženo co nejtěsněji k zámku. Slyšela každé slovíčko. Jindřich odpovídal nadmíru hloupě, jako školomet, jenž nemá nic na starosti než knihy a učení. Byl nesnesitelný, když mluvil s takovým klidem o rušení držby. Slečnu jala úzkost.

Asi po hodině se vrátil Jindřich domů, vyřizuje, že jej advokát shledal hodným vlastního stavu. Železník cítil nad tímto

rozhodnutím hrdost a jeho syn se pro ně rovněž veselil. Aby však bylo potvrzeno, jak se různí lidské soudy, pociťovala slečna Alžběta hluboký žal jednak z poklesku, jehož se dopustila, jednak z pokoření, které zakoušela naslouchajíc Jindřichovým oslovinám.

Od tohoto příběhu neminul jediný den, aby Jindřich nemyslil na Alžbětu, a jediný okamžik, aby po ní netoužil. Oslovoval ji a psal jí psaníčka užívaje důmyslu a moudrosti. Avšak nic naplat! Alžběta mu neodpovídala. Uzavřela se a ani nejnaléhavější prosby ji nepřiměly, aby s ním vyměnila jediné slůvko. Vždycky spěchala, a zatím co ruměncem temnil její tvář, obracela hlavu do stínu, jen aby nemusela odpovídat na pozdravení.

Veselost, bujnost, zdraví a to, co ještě za něco stojí ve světě plném protiv a nesnází, to vše, co se vám líbí, vyletělo komínem. Slečna se potřeštila jako nějaká pobožnůstkářka a div si nevsadila na hlavu vdoví čepec. Ctnost a zdrženlivost je hezká věc, avšak je-li k věci příliš, je-li přehnána a má-li důvody buď svatoušské anebo nesrozumitelné, bývá lidem k smíchu. Alžběta měla již namále, neboť po ní začaly pokukovat staré baby a sem tam se ozývaly řeči, které mohly zlehčiti slečninu krásu a odehnati každého ženicha od prahu.

Zatím se Jindřich trápil a jeho otec notně opelichal. Železnictví dnes nekvete a celý ten stav se octl málem ve psí. Obchody uvázly a v prostorách domů se dávno nehnulo haraburdím, jež šlo kdysi na dračku. Nestaví se, slečny se nevdávají, řemesla stojí a tak nezbyvá než ospravedlniti pověst lichváře skutečným lichvěrstvím. Ostatně čas pokročil k svému konci tak, že je obtížno rozeznávat mezi majetkem a krádeží, mezi zásluhami a zlodějnou. Teď už i věci nejvzdálenější mají jakousi podobu a týž znak.

Jednou při rozmluvě o současné tísní svěřil se železník Jindřichovi s věcí, jež znamenala citelnou peněžní ztrátu. Mladý pán krčil rameny a rozhodl se, že požádá o radu advokáta. A jak už byl netečný k právu a výdělku, provedl věc tak, aby sloužila jeho záměrům. Přišel k doktorovi v hodinu, kdy on a jeho žena byli mimo dům.

„Alžběto,“ děl líbaje slečně ruku, „přidržel jsem se prvé záminky, abych s vámi mohl mluvit.“ Řka to přitáhl slečnu k sobě.

Ale časy, kdy byla láska Jindřichovi příznivá, již minuly. Stržil poliček.

„Jděte mi s očí! Jděte mi s očí!“ opakovala Alžběta a vedla si tak, že poličky málem přesahovaly obhajobu uražené dámy.

Večer téhož dne setkal se Jindřich na dvorku svého otce se šejdířem, jenž kdysi tak výtečně hrál na mostě. Seděl na obráceném hřebenáči a maje na kolenou klobouk rovnal pera, která jej zdobila.

„Kde ses tu vzal?“ otázal se Jindřich. Šejdír přikývl a pobroukávaje si známou písničku hleděl si své práce.

„Pročpak mi neodpovídáš?“ řekl opět Jindřich a měl v úmyslu dodati, že pro něho nikdo nepsal. Ale kolovrátkář, který se jmenoval Houra, ujal jej za ruku a vedl k vrátkům, jimiž se scházelo k řece.

„Vylož si věc podle svého vzdělání,“ pravil zachovávaje neobyčejnou vážnost, „se mnou ti přichází štěstí.“

„Starého kozla si vyložím,“ zahučel Jindřich sestupuje za kolovrátkářem až k proudu Rána.

„Zde,“ pravil opět Houra vytahuje z vody provázky plné udiček, „vrháš den co den nástrahu, a přece jsi vytáhl za celý týden sotva mřenku. Dohromady, když to všechno spočítáš, by toho nebyl ani košíček.“

Tu se kolovrátkář odmlčel ukazuje prstem na hladinu říčky. Štika, jež bůhví odkud zabrousila do námětských vod, cloumala koncem provázku, hrozíc uraziti udiči.

V našich řekách nebývá rybolov volný a město Námětí propůjčovalo povolení k této zábavě za určitý peníz právě tak jako všechna ostatní. Těmto podmínkám Jindřich nedostál.

„Vidím,“ řekl si železníkův syn, „že je moje tajemství prozrazeno a že mě očekává pokuta.“

„Mohu-li volit,“ pokračoval ve své úvaze, „je konec konců lepší platit, než se smlouvat s kolovrátkářem, aby mlčel. Chtěl by beztak mnoho.“

Vskutku, Houra počítal s odměnou. Zatím však hleděl unavit svou kořist a zavléci ji na mělčinu.

V tu chvíli se již smrákalo a námětský most vzdouval nad svým stínem oblouk se sochami zemských patronů. Jindřich se pozorně rozhlížel, nemé-li pytlácký výjev svědků, a jeho pohled přecházel od mostní zídky k domu advokátovu.

Smysl této povídky jest, uvést v soulad věci odlehlé a ukázati řízení osudu na vznešené lásce stejně jako na ošemetnostech a nepatrném zapísknutí šejdířů. Pravíme, že by Jindřich bez kolovrátkáře nepostřehl to, co v této chvíli viděl.

Maje zvrácenou hlavu díval se po oknech sousedova domu. Zatím se štika vrhla do proudu a cloumajíc vlascem přiměla šejdíře, aby vkročil do vody. Hourovi teď přálo štěstí. Vrhł se k podezdívce nárožního domu a již se kořist třepala v jeho rukách.

Když kolovrátkář sbalil štika do šátku, pootevřel dvířka do domu obhájce. Učinil to jen ze všetečnosti, či proto, aby poslouchal, není-li někdo nablízku, avšak Jindřich, který s něho nespustil oči, dotkl se prstem čela a zapískl jako člověk, jemuž se rozjasnilo v hlavě.

Vrátivše se na dvorek mezi železnické zboží jali se rybáři vyjednávat.

„Dobře pochodíš,“ pravil Houra, „učiníš-li podle mé rady. Nech mě spát v kolniče. Co ti to udělá? Nikdo nic nezaslechne, a kdyby nějaká všetečná huba na tebe prozradila, že chytáš na provázky, řeknu, že jsou moje.“

„Nu,“ odpověděl Jindřich, „uvidíme, dovedeš-li mlčet. Co ale, kdyby tě přistihl můj otec a chtěl ti srovnat záda?“

„To je jiná, to již nesouvisí s naší úmluvou. To je rub mých obchodů. Člověk se nikdy nedohodne s celým světem,“ dodal rozvazuje otýpku slámy.

Sotva Jindřich odešel, jal se kolovrátkář slídit po všech koutech skladiště, tu vytahuje svazek kos, tu pily, hrabice či násady k vidlím. Bylo mu líto majetku, který leží ladem. Potěžkával kladiva, ale

nakonec to všechno odhodil přidržuje se nové myšlenky. Chtěl vejít do železníkova obchodu a vzít si peníze.

Kolem jedenácté město Námětí již spalo. Lucerny na obou koncích mostu svaté Barbory vrhaly jasné světlo do tváří soch a k nohám chodců, kteří se opozdili.

Slečna Alžběta se obrátila na svém lůžku ke zdi, na niž padal přísvit oknem obráceným k mostu, a zvednuvši paži snažila se dosáhnouti hvězd, které tvoří korunu za světcovou hlavou. Do její světnice padaly stíny kamenných svatých zdobících mostní zídku.

Všechna zabrána do pošetilé hry přeslechla cvaknutí dveří a lehký krok Jindřichův. – Nechceme zevrubně popisovati příběhy oné noci a zůstane utajeno, dosáhla-li slečna všech pěti hvězd.

Když se schylovalo ke dvanácté, vracel se železník domů. Zatím co jeho kročeje zněly pod okny milenců, ptal se Jindřich své přítelkyně, proč ho tak dlouho odmítala. Slečna váhala s odpovědí, ale když naléhal, pravila zpola vyčítavě a zpola na vysvětlenou: „Slyšela jsem tě tehdy mluvit s otcem. Byl jsi jist sám sebou a ani na chvíli tě neopouštěl klid. Podobní lidé nejsou nikdy zamilovaní a všechna nádhera lásky je jim odepřena.“ Řkouc to oddálila Alžběta hlavu milencovu na délku paží.

Zatím co slečna mluvila, přešel starý železník mimo a otvírá domovní branku. Nyní je na dvoře, hlasitě zívá a chřestí klíčky. Ty pokojné zvuky však zděsí šejdíře, jenž stojí v sínce před krámem a hotoví se krást. Škubne sebou a vypadne mu dláto. Je prozrazen a v největší tísní se dává do pískání.

„Nu dobrá, dobrá,“ pravil železník, ohlížeje se směrem, odkud přicházela písnička, „kdybys už šel raději spát, Jindřichu.“ Skončiv svou samomluvu zamířil železník s klidnou myslí vzhůru po schodech. Ani ho nenapadlo, že by ten, kdo píská, neměl dobré svědomí.

Písnička zněla v celé šíři a milenci ji slyšeli právě tak jako Jindřichův otec.

„Kolovrátkář!“ pravila Alžběta stisknuvši Jindřichovu ruku.

Na neštěstí nepůsobí tytéž věci vždy stejně. Jindřich se polekal a vyskočiv běžel jako ztřeštěnec k oknu. Cestou srazil jakýsi kus nábytku. Zaduněla notná rána a vzápětí stál všecek advokátův dům na nohou. Z oken se ozývalo volání po stráži a bylo slyšeti, jak doktor skáče přes dva schody. Jeho obušek zněl po chodbách jako galejníková koule.

Železník právě usínal. Zaslechnuv hulákání strhl se sebe příkrývkou, domnívaje se, že nějaký halama založil požár, či že se stala vražda. V rozechvění, jemuž propadáme v těžkých okamžicích, nemohl obléci ani nejnnutnější šat a skýtal obraz svrchovaného zmatku.

„Kýho šlaka!“ děl padaje přes spodky a nasazuje si obráceně klobouk.

Jestliže se zděsí podobného povyku měšťan, co má činiti šejdíř? A což stojí-li nad zásuvkou a chce-li právě shrábnouti peníze? V kolovrátkáři hrklo. Honem obrátil kapsy na ruby a zanechav vše, jak leželo a stálo, hledal, kde nechal tesař díru. Naráz byl ze dveří a v síňce. Horempádem seběhl po schůdkách vedoucích k řece.

Padnuv do vody až po kolena, jal se ubíhati proti proudu.

Za šejdířovými zády se brodil Jindřich. Měl stejně na pilno. Ovšem, syn železníkův se již blížil k svému domu, a ačkoliv to byl on, koho advokát pronásledoval, mohl křičeti zároveň s ním: Stráži! Stráži!

Doktor, pochopiv, že zloděj uniká řekou, vyběhl k Ránu v okamžiku, kdy Jindřich stihl dvířka otcovského domu a kdy se od nich kolovrátkář vzdaloval. Zahlédnuv ubíhající stín šejdíře a poznav syna železníkova, zvedl svítilnu a děl s výčitkou:

„Proč jste ho nezadržel, Jindřichu? Byl bych mu rozřal lebku!“

Tehdy přiběhl Josef Koza a železníkovo nádvoří se plnilo lidmi. Jali se vzrušeně vykládati, co bylo i dlužno učinit, a žádající si pokuty pro dlouhoprstáky, kteří pasou po cizích penězích, shodli se na trestu smrti.

Ale kdež byl šejdíři konec!

Brusič nožů

V deštivém období, kdy liják a vichřice procházejí pod mostními oblouky jako kůň, v psím počasí, v slotě, kdy byste nevystrčili nos ze dveří, toulal se na loukách blíže města Kohoutů brusič Nikodém. Byl chud'as všecek uondán a promočen. Za čepicí mu stály kapičky vody a po jeho zádech stékal praménkem déšť. Tlouci se celý den v lijavci, nemíti na sobě ani nitku suchou, to již stojí za pořádnou kletbu! Mistr Nikodém byl k tomu unaven a nesloužilo mu zdraví.

Za starších časů chodívalo se v podobných okolnostech do hospod. Rozbil se stan u teplých kamen, pod kolnou, anebo, bylo-li nejhůř, někde ve stohu. Ale od roku 31 přišla na svět mizérie. Prádelny stojí. Z komínů koželužen se nekouří, sedláci mají na člověka pifku a kdož ví, jak by vás přivítal krčmář. Půjde prý zítra sám o žebrácké holi. Spadlo mu břicho, ztratil klid a místo srdečné nadávky, již vás kdysi vítal, popadl by hůl a běžel by za vámi až na kraj vesnice.

Dnes je každý rád, že se sám klepe. Úvěry vyschly a není k nalezení otýpka slámy.

Ať si kdo chce chválí vynálezy a současnou vzdělanost, my pravíme, že je svět v koncích. Komupak slouží všechny ty moudrosti? Eh, člověka pranic neuchvacují zdravotnická opatření, jimž se podařilo zastaviti příval cholery, vzdouvá-li se mu břicho hladem, na nějž stejně zcípne. Ted' neběží o slovíčka.

Mistr František Nikodém si myslil něco podobného a jsa hotov s úvahou popadl koš, kde včera bylo pár zemáků a kousek chleba. Nenalezl již ani kůrčičku a tu mrštil svými krámy, až to zachrastilo. Co dělat? Po chvíli se zapráhl znovu a mžikaje proti dešti, jenž zároveň s větrem mu plískal do očí, šel dál. Na světě je to zařízeno tak, aby lidská útrapa byla čas od času vždy zchváčena novou nadějí. Vetkne vám svoji ostruhu ještě tehdy, když jste zúčtovali. S Nikodémem si štěstí zahrálo podle řečeného pravidla. Když chtěl už obrátit, uviděl před sebou střechu. Vzchopil se a nedal na nic, až

tam dorazil. Byla to hlídačská bouda. Stihnuv stavení převrhl vozík, aby voda neměla přístup k jeho náradí (vyjímajíc brus, jemuž vlhko neškodívá), a skokem byl u dveří. Osud mu však připravil překvapení, které nemohl na první ráz oceniti. Z vnitra domečku se ozvalo zaklení.

„Jakže,“ řekl si Nikodém, „který povaleč by měl tak příjemný hlas a která zámecká paní by vysedávala po hlídačských boudách? Spíše se podobá, že jsem se mýlil a že tam nikdo není.“

Tu se však otevřely dveře a v černém rámcu se zjevila hlava Josefinina.

„Čert vás sem nese!“ pravila s prudkou nevolí.

Čert nečert, mistr Nikodém se protlačil úzkou brankou a nic ho nepřimělo, aby ustoupil. Schoulil se do kolečka a spal, jako spávají chrti vévodů na zbytkových statcích.

Nazítří brusič časně procitl. Měl v těle brnění a hlava mu šla kolem. Zdálo se, že si stržil opičku. Dešťové kapky bubnovaly na střechu a tu, aniž otevřel a nahlédl, jaké je počasí, mohl být jist, že prší o sto šest. Mávl nad tím rukou, neboť si myslel, že se přiblížila jeho hodinka. Chvilíčku seděl jen tak se zavřenýma očima, a když bolest neustávala, jal se pohybovat směrem k dvířkám, aby se nadýchal čerstvého vzduchu. Tápal kolem sebe rukama a tu se dotkl Josefinina střevice. Slečna se dala do křiku, z něhož ubohý mistr nezmoudřel, přesto vida otevřenými vrátky vrak svého vozíku a cestu, která ho sem přivedla, přece jen poznal místo a čas tohoto příběhu.

„Aby vás husa kopla,“ pravila Josefina rozezlená dnes jako včera, „co si myslíte, vy nezdvorilý blázne?“

„Co bych si myslel,“ odpovídal svíraje dlaněmi své čelo, „myslím si, že jsi po čertech mladá a že bys mohla dělat něco kloudnějšího.“

Josefina odpověděla tak, že mu zašla chuť hráti si na kazatele. Potom si protřela oči a vzavši jakýsi pytel upravila si kápi, která se podobala mnišskému oděvu. Takto oděná vyšla do deště a jala se rozdělávati oheň, neboť si byla přinesla vích slámy a něco suchého dřeva.

Pokud jde o stav řečené dívky, nemůžeme být na pochybách. Byla to tulačka, jež před nedávnem opustila nemocnici. Uprostřed minulé zimy onemocněla zápallem pohrudnice a vydala se k Pannám. Život, který vedla od rané mladosti, ji tak zřídil, že byla přijata s velkou snadností (jakkoliv se teď můžete dostat do špitálu jen s nemocí vzácnou a hodnou pozornosti mediků). Z toho Josefina usuzovala na znamenitost své choroby a nelichotila ani ošetřovatelkám. To u ní platilo za blahé časy. Býti oděna ve skvoucí šaty špitálců a líhati sama pod bavlněnou přikrývkou! Bože, to se to spalo bez chlapů! Třela si radostí lýtko chodidlem a cítila radost, že je v teple.

Po několika týdnech jala se Josefina pokukovati po dveřích a s něžným výrazem naslouchala vyhrávání harmonik. V ten čas jí ubylo na významu, a aby se udržela, byla nucena vykládati sestřičkám karty. Její vůle byla rozdvojena. Nakonec s ní přece jen domluvili podle svého. Bylo po latině a slečna Josefina stála na ulici, či lépe za městem, neboť se nechtěla vrátit k svému řemeslu.

Královské město Kohouty zůstalo za jejími zády.

Vešla do luk, která zavlažována vydatným deštěm rostla ke škodě statkářů, jež dobrá žeň (podle vyššího rozumu) přivede na mizinu. Stihnuvši boudu měla něco drobných peněz a uzel suchého prádla. Brusič však byl bez halěrku a neměl ani špetku soli ani kmíneček.

„Josefino,“ řekl dozvědév se jméno své společnice, „co tě to, holka, napadá, hned po ránu se nacpat. Rozdělme se! Myslím, že jsem si utržil kapánek horečku, a jak se říkává, není od ní lepšího léku než horká polévka z kostky.“

„Když jsme již u snídaně,“ pravila opět slečna, „nemohl byste se, mistře Nikodéme, vytasit s nožem? Stojí ten váš krám za něco?“

„To bych řekl,“ odpověděl František a zachvívaje se pod nárazy zimnice jal se lovit ve svých plecháčích. Po chvíli zvedl vak obalený voskovým plátnem. „Tu to máme!“ křičel chřestě svým pokladem.

Josefina přijala lžici a nůž, ukrojila si chleba a snědla polévku neříkajíc tak ani tak.

O něco později přišel k boudě sedlák, majitel louky, kde právě přebývali, a dříve než pozdravil, jal se jim oběma spílati a vyháněl je, řka, že o ně přerazí hůl.

„Ty lakomče nenažraná,“ odtušil František pozdviženým hlasem, „ty, odříhoste, by sis měl pokládat za čest, že jsem kdy páchl do tvé blechárny.“

Řka to byl brusič opřen o dlaně, a jak se zjevil ve dvířkách oné chajdy, mohl nahnat člověku strach. Nicméně při sedlákovi stálo právo, jemuž sloužívá řada fešáckých pochopů a páni sudí s nádhernými čenichy. Ví bůh, než se dát zavřít, je lepší táhnout sirky o kus dál. Brusič se chopil vozíku, slečna Josefina vzala vaky na záda a šli spolu k břehu řeky Přeletavky tak věrně, jako by je spojoval vznešený slib.

Hodili se ovšem k sobě pramálo. Brusič měl pořádnou skobu a slečna měla maličký nosíček, který se s takovou výhodou nosívá ke kožišínovému plášti. Její oči byly kulaté a nad nimi se klenulo obočí tenoučké jako čárka. František však vyhlížel do světa pouhou skulinkou mezi víčky a jeho obličej byl pokryt srstí, takže vypadal (krom té drahé duše) jako zvíře. Šli asi hodinu. Déšť ustal, ale bláto jim stříkalo až na hlavu. Čím více se pak blížili k městu, tím bylo protivnější.

Město Kohouty má od státního převratu téměř dvakrát tolik obyvatelstva, než by příslušelo, kdyby věci šly jak náleží. Zatím co se krásná venkovská hnízda vyliďňují, staví se v Kohoutech smetiště po smetišti. Jejich jméno se odvozuje od hrdinů revoluce, od svatých z předměstí a vposled od peněžních ústavů. Těm, kdo v těch končinách obývají, vede se prabídně, nikdo z nich nenalezl výdělek, a tak na ně doléhá hlad jako na Františka a Josefínu.

Říšské železnice vrhají se na Kohouty se všech stran; bouří, hřmí, blýskají se a dýmají, zůstávajíce za sebou planoucí mračno, takže o polední vidíte zášlehy slunce jen průrvami. Tento shon pro nic (neboť mlýn, jak bylo naznačeno, jde naprázdno) vás unese, když se tak díváte s mostu Armády, majíce bradu opřenu o zábradlí a ruce v kapse. To platí při slušném počasí, jinak je lépe sestoupit o dvě

poschodí níže, tam, kde železniční trati a hlavní silnice se křížují s cestami starého venkova. Tam bývá stanoviště všelijakých lidiček, na které se nedostalo. Jeden se zde choulí do pytlů, jiný si vybírá hmyz z podpaží, třetí točí palci rukou mlýnek a ostatní buď pokašlávají nebo skákajíce o jedné noze hrají v Nebe, peklo a ráj.

K těmto chlapíkům zamířili František a Josefina, doufajíce, že v průvanu pěkně oschnou. Mohli dorazit již o osmé, ale čekali, až se uklidí jízdní hlídka. Konečně spatřili koňské zadky ovívati se ohonem od ostruhy k ostruze. Cesta byla volná, běželi tedy dvakrát rychleji než předtím, aby zaujali výhodné místo.

Když však stanuli pod mostem, byl tam již houf lidí. Nastala strkanice a tu a tam, k veliké škodě dalšího obcování, padlo štiplavé slovíčko. Ale František se vyznal v podobných šrůtkách.

„Uhni se, povídám, nebo ti přiletí jedna na záda,“ pravil k vyvolávací, jenž v průběhu hubených let pozbyl místa, neboť se všechna panoptika octla na bubnu. „Uhni se!“

Oslovený jinoch se obrátil a možná, že by věc byla dopadla pro Františka všelijak, kdyby řečený vyvolavač nebyl zahlédl Josefínu. Nikdo však není pozornější k dámám, nikdo nedovede oceniti půvab a cenu dívek tak dobře jako umělci, lidé z divadel rozmanitostí, brzdiči houpaček a roztáčeči kolotočů. Vyvolavač pleskl zlehounka Josefínu po zadnici a neodpovídaje Nikodémovi jal se jim oběma prokazovati všelijaké zdvořilosti. Josefina se smála, ale nikoli více, než je dovoleno smáti se v dobré společnosti.

Mějte na mysli, že je-li pořádná holka nevěstkou, je to zaměstnání jako jiné. Cožpak je kominík špinavec? Libuje si snad stokař ve společnosti kryš a potkanů? Je hrobník šitý právě na mrtvé?

Připouštíme, že některá zaměstnání jsou sprostá a jiná opět vznešená, přesto však vydělávati si chléb, je věc jedna a býti takový či onaký je věc druhá.

Zaslechnuvši žerty vyvolavačovy pravila slečna, že by František takovému zlompírku zvalchoval záda. Jen kdyby měl lék, kterého potřebuje, jen kdyby mu dala ta prokletá zimnice pokoj!

„Copak mu schází?“ otázal se vyvolavač.

„Slýchám, že je na podobné choroby výtečné psí sádlo,“ pravil a jal se vypočítávati chudáky, jež tento předpis postavil na nohy.

„Takových, jako jsi ty, jsme již viděli! Kdybych měl dva či tři stroužky česneku, krapet pálenky a listí z náprstníku, to by byla jiná!“ děl František zalézaje do pytlů. Josefina se poohlédla po suchých hadrech a ustlala mu, takže mohl sedět a opřít si záda.

Za tohoto konání a hovoru přiblížil se k Nikodémově skupině nový příchozí. Byl daleko znamenitější než brusič, vyvolavač či Josefina, neboť měl koně a přijel na voze, jako jezdívají velcí páni. Pravda, herka nestála za mnoho, ale přec jen to byl kuň, jakých nenaleznete u silnice. Měřil málem dva metry. Hlavu měl štíčí, oko mhouravé, krk jelení, kohoutek nevýrazný, hřbet měkký, kříž špičatý, hrudník nehluboký a úzký, hlezenní klouby zaříznuté, a toť se ví, spánek. Pokud jde o barvu, lze říci, že připomínal ryzáka. Klusal těžce, o trysku však nelze mluvit, neboť to nedotáhl tak daleko. Možná, že mu bylo třicet let.

Pán tohoto vzácného zvířete byl mladší. Jmenoval se Jakub. Donedávna chodíval po výročních trzích, a kdekoliv se sešlo něco zvědavců, začal se svými kousky. Uměl velmi mnoho, ale nad ostatní vynikal ve hře v karty. Jakub míval kdysi peněz, že mohl dvakrát večeret, ale jak si ostatní utahovali řemen, ztrácel i on důchody. Nakonec mu nezbylo, než aby se vrátil ke kejklářskému řemeslu. To ovšem není snadné, neboť za času blahobytu se mu zkrátily šlachy a ztuhly klouby. Nemohl již nohou za krk.

Přišel na stanoviště k mostu Armády, nebyl bez groše jako František, ale zbývalo mu padesát korunek. Mohl si ještě osladit život. Pamětliv tohoto pokladu sahal velmi často do kapsy a chřestil stříbrem, čerpaje z jeho zvuku posilu a hrdost. Krátce, choval se jako velmožný pán. Jeho tvář vyjadřovala sebevědomí, a jakkoliv byla drzá, přece by se vám mezi lišáckými obličejí našich hodnostářů ještě líbila.

„Copak tu tropíš?“ pravil Františkovi, jemuž vykukovala sotva špička nosu.

„Eh,“ odpověděl brusič zvedaje hlavu jako orel, „jdi svou cestou, tady se neohřeješ!“

Jestliže byl vyvolavač na počátku hrubý a jestliže zjhl, jakmile spatřil Josefinu, zachoval si Jakub prudkost svých výrazů i tehdy, když se na něho slečna směla.

„O tom si ještě promluvíme, kdo se ohřeje a kdo potáhne s dlouhým nosem,“ pravil k brusiči, čerta se staraje o Josefinu. „To se uvidí, to poznáš, až se octneš v louži!“

Zdálo se, že mu nic nezabrání, aby neučinil to, čím hrozil; avšak v rozhodné chvíli zasáhl do věci kůň.

Byl zůstaven sám sobě a stál opodál se sklopenou hlavou, hrabaje kopytem. Nyní však ucítil ve slabinách nutkání ostruhy a táhna za sebou vozík nezastavil se až před Josefinou. Hráč v karty cloumal opratí ze všech sil, avšak kůň, zvyklý na rány udidla, sotva poodchýlil hlavu.

Nic není rozkošnějšího nad pohybující se oko a vykroužené koňské chrípí. Ryzák měl ještě k tomu věštecký výraz a zaržál, když jej Josefina pohládila.

Jakubovi neušlo, že se jeho koníček Josefině Líbí, a jal se nadýmati jako všichni pánové stájí.

„Copak si myslíš?“ pravil, zvedaje ryžákovi kopyto za kopytem, „to není lečjaký kůň. Má dobrou polovinu anglické krve!“

„Janek!“ procedil mezi zuby brusič, a jakkoliv jím lomcoval vztek, dělal, že se popadá smíchy za břicho.

Josefina se podívala s jednoho na druhého, a protože se vyznala v mužských, záhy se jí rozjasnilo: Jakub byl chlapík, jací jen zřídka běhávají po světě s roztrhanými lokty. Chlastoun, žrout, shromažďovač majetku, outrata a bůhvíco ještě! Podobalo se, že vypadl z nějakého vyššího hnízda. Byl to rozený pán a násilník. Josefina uhádla, že hrubosti a nezájem Jakubův není než způsob chlapáckého ucházení o děvče. „Proto má takovou zlost na Nikodéma. Proto se brusič tak vzteká!“ pomyslila si slečna, cítíc nad tím radost a teplo u srdce.

Jakub se vyptával, kdo je co zač, a mezi řečí přetáhl koně postrankem. „Láry, fáry,“ pravil František, když se hráč v karty vrátil k Josefíně, „z toho mračna nebude dešť.“

„Ty chudinko,“ řekl opět Jakub, „abys věděl, s kým mluvíš, tady je něco drobných. Pošli si pro svůj dryják, když si od podobných svinstev tolik slibuješ.“

„Jen ber, ber!“ doložil, vida brusičovo váhání, neboť František odtahoval ruku, která se sama od sebe otvírala a třásla. Josefina byla překonána takovou velkomyslností a poslala vyvolavače nakoupit žádané věci. Avšak dříve než odešel, pošeptal mu brusič do ucha jméno nejúčinnějšího léku. Lišák se neodvážil říci je nahlas.

Na druhý den zároveň s jítřenkou stáli u mostu Armády (toto jméno pochodí od blízkého sídla křesťanské družiny, jež hudbou a jinými prostředky usiluje o spásu pobloudilých duší) pánové na vykrmených koních a budili spáče hrubými hlasy, dožadující se průkazů, jež tulácký nárůdek jen zřídka mívá v pořádku. Nastal shon. Ženské ječely a z hadrů vylézaly děti rozcuchaných hlav, zvedající ještě silnější křik.

Koně jízdni stráže se zdáli černí jako havrani. Metali zpod svých kopyt jiskry a chřestili udidly. Řemen a přílby, kopyto, třmen a ostruha, to bylo celkem vše, co jste mohli viděti z těchto stínů. Stráž rozdělovala muže a ženy jako berany a ovce, zachovávajíc pravidla vznešených textů. Tu se ukázalo, že všech je celkem šestnáct. Co s nimi? Kdyby chasu usadili ve sklípcích nové věznice, byla by do dvou týdnů naplněna až po sám holubník. Šlo tedy jen o zjištění a o záruku, že odtáhnou z městského obvodu. Kdo sehnal nějaká ta lejstra, byl propuštěn.

Když došlo na Jakuba, věc uvázla. Neměl leč starou čelední knížku, zato však křičel a bil se v prsa, až to dunělo. Strážníci se hned nerozhodovali, postavili hráče v karty stranou a pokračovali v prohlídce. Josefina prošla, avšak vyvolavače zadrželi.

Chudás, nejmladší a nejnevinnější z těchto hříšníků, stiskl Josefíně ruku a rozloučil se, maje pláč na krajíčku.

„Hej,“ pravil strážmistr Nikodémovi s výše svého koně, „co je s tebou?“

Na ta slova brusič velmi namáhavě vstával a se vzdechy a s hekáním se jal belhati k rytířům na valaších a klisnách. Vypadal přitom uboze a počestně.

Po strážnicích se věřívá, že si tyto dvě vlastnosti odporují, avšak brusič František je spojil takovým nezájmem a tak dokonalou lhostejností, že nad ním mávli už napřed rukou. Podal jim dvě listiny, a zatím co pánové do nich nahlíželi, rozhrabával špičkou křápu bláto. Bolest mu nedala postát a podle všech známek rvala jeho útrobu. Ustlati takovému chlapíkovi v šatlavě není ve smyslu veřejného pořádku ani vhodné ani záslužné – ale propustiti jej jen tak?

Pánové se dívali s Františka na Jakuba a s Jakuba na Františka. Kdopak zná lidské myšlenky?

Kdož ví, co se může stát? Brusič se přibližoval zvolna ke stráži a pískl bolestí. Snad náhodou či právě na ten hvizd začali koně strážníků jevit neklid. Všichni, jak tu stáli řadou, stríhali ušima a otřásající se chřestili postroji. Kopyto zvonilo o kopyto a šavle o třmeny; jali se vzpínat a vyhazovali.

Byla by to pěkná podívaná, kdyby se někdo z těchto jezdců octl pod břichem své klisny! Paměťlivi podobných konců, strážníci věc zkrátili a kromě vyvolavače nechali chasu odtáhnout.

Brusič sedl do vozu hráče v karty a Josefina se chopila Františkova vozíku. Když se však vzdálili z dohledu, seskočil Nikodém na zem, a protáhnuv si údy (jako to dělával král Ubu, nebo jako to dělá Werich, miláček našich dnů), jal se pronášeti pošklebky na účet městských zřízení a doprovázel je všelijakými směšnými posunky. Byl opět zdrav jako ryba.

Po celý týden chodila tato malá tlupa sem a tam hledajíc místo vhodné k obývání. Nenalezli nic výtečného, ale přece jen ze všech děr a koutů se jim nejlépe hodil malý háj v sousedství žitniště, jež svého času proslulo vraždou Jindřišky Klácelové. Odtud pole a lesík se nazývá Klácelka.

Jestliže se zhostíte tísně, kterou přivádí myšlenka, že zde byla prolita krev, shledáte tuto krajinu dosti půvabnou. Má do sebe vskutku něco vzletu a vroucnosti, takže se vám vedle vzpomínky na věci příšerné vtírá otázka, nejsou-li tyto smrčiny zároveň shromaždištěm milenců a úkrytem lásky.

Brusič nožů rozbil svůj stan mezi bukem a skálou na vyvýšeném místě tak, aby dešť volně odtékal a severní strana byla chráněna od větru. Josefina se přilepila rovnou na skálu, neboť měla pranepatrnou plachtičku, vhodnou sotva k tomu, aby sloužila za dvě stěny.

Tento týden ustavičného cestování se rovnal sedmi dnům stráveným v pekle. Dobrák František byl pro ně bez přestání terčem Jakubových posměšků. Domýšlivý a chvastounský hráč v karty pranic nedal na to, co má František v hlavě. Bylo mu jedno, že je to vyučený podkovář, že zná lékařství skrz naskrz a že prošel kraj světa. Posílal si jej pro tabák a tahal ho za uši. To samo o sobě je krutá urážka. Povážíme-li, že se to vše dalo před Josefinou, kterou si oba zamilovali, dovedeme si představit, jak asi Františka čerti brali!

Josefina ovšem věděla, kde chlapy tlačí střevíc, ale nebylo snadné se rozhodnout ani pro brusiče ani pro hráče. Každý z nich měl určité přednosti. Zvyky starého řemesla pak slečně našeptávaly, aby si je podržela oba.

Jakubovi už věc zalézala za nehty.

„Šla bys se mnou?“ otázal se Josefiny, jež se právě zabývala jeho ryzákem. „Rád bych zasedl ke hře a svědčí mi už ruce.“

„Co vás napadá!“ odpověděla. „Pokud jde o karty, můžete si zahrát s Nikodémem. Což?“ dodala, obracejíc se k brusiči, který se zasmál. S přibližujícím se jarem vzrostly jeho milostné záměry do té míry, že byl hotov podstoupiti i hru o nevěstu.

„Copak je ti k smíchu?“ děl hráč, stahuje si čepici až na oči. „Copak se směješ, ty starý šidile, ty jedna zagroškudlo?“

„Jen ne tak zhurta, panečku,“ děl opět brusič odstrkuje chlapíka koncem své hole, „nebo ti jednu lísknu, že se nepoznáš!“

Toť se ví, Jakub měl sílu za tři, a dříve než se brusič nadál, byla jeho hůl ve dvě.

„To bych to popadl,“ pravil opět Jakub obraceje se k Josefině, „hrát s takovým chudásem! Co by vsadil? Nemá ani holínku ani pinku. Ani vrtáček ani stříbrňáček. Jdi se vycpat, ty staré strašidlo!“

„Járku,“ děl na to brusič, jenž zatím usedl a třel v hmoždíři jakýsi lektvar, „járku, kdybys chtěl zkusit štěstí, mohli bychom si přece jen k tomu sednout. Ukrátíme si dlouhou chvíli. Co na tom, že nevsadím peníze.“

„Vida, vida,“ odpověděl Jakub, „to je dobrý vynález, což abychom hráli o poličky?“

Brusič si otřel tvář a vstal chtěje dodati svým slovům většího důrazu: „Já,“ děl, zatím co se jeho očka smála, jako by si byl věci jist, „já, jestliže prohrají, nechám všechno, co mám, na místě a odejdu nestaraje se, co vy dva uděláte. Platí?“

„To není špatné,“ řekl hráč a zavázal se stejným slibem.

Nikodém a hráč v karty zasedli potom k brusičské korbě, jež byla obrácena na bok, a podle pravidel počali. František měl rozdávat.

„Počkej,“ pravil řemeslný hráč vida jeho zručnost, „nedám se do hry, dokud si nevysockáš rukávy.“ Sám pak svlékl kabát. Možná, že byla v Josefině malá dušička, když viděla, jak se Jakub usmívá a jak mu bude snadné usaditi milého brusiče. Ví bůh, že nepřála Františkovi neštěstí. Zatím už šlo do živého. Karta bila o kartu a rozehříval se i brusič. To však není pravé slovo, neboť zůstal vzpřímen a nepromluvil ani slova. Jen jeho malá očka mhourala proti slunci, sledující všechny pohyby Jakobovy.

„Ha, ha, ha,“ pravil hráč, počínaje protivné průpovídky kartářů, jež mají odvrátiti pozornost k nesmyslům, „ha, ha, ha, paličky a bubny! Bubny k paličkám, housata do posady, kohouta do poklopce!“

Josefina nahlížela hráčům přes rameno, nemá, hluchá a bez známek života. Procitla teprve, když brusič přebil Jakobovu kartu. Hráčské štěstí, jež zprvu stálo na straně Jakobově, odklánělo se průběhem hry víc a víc. To ovšem ještě nic neznamena. Dříve než

byste pocítli bolest píchnuvše se jehlou, octla se v rukou hráčových barva, kterou právě potřeboval;

Vzápětí vyskočil brusič se svého místa a přikryv hru oběma dlaněmi jal se křičeti a klít. „Takhle se hraje s poctivými lidmi? Tomuhle říkáš státi na stráži?“

„Dohraj, ty křikloune,“ pravil druhý daleko mírněji, než byste se od něho nadáli. Když však viděl, že brusič nedbá, ukázal své karty plné vznešených králů a desítek.

„Nemohl jsi hru vyhrát,“ odpověděl Jakub brusičovi, a jako by se věc rozuměla sama sebou, chtěl si přivlastniti jeho koš. Nikodém se ovšem z míry dopálil a neuvažuje dlouho přetáhl podvodného hráče přes záda, laje mu falešníků a platejzů. To bylo znamením ke kruté a zarputilé rvačce, při níž byl brusič bit jako žito.

Jakub s brusičem se váleli v chumlu a křičeli, až se jal kůň falešného hráče jankovatěti. Josefinu z toho pojala hrůza.

Ryzák, pokryt pěnou a se zuby vyceněnými, jako by se šíleně smál, dal se do běhu, opisuje kruhy, osmy a dráhu třestidla.

Nic naplat, pánové ustali v své zábavě a obrátili pozornost ke zvířeti. Hučelo jim v uších a byli trochu zmateni ranami, které je zasáhly přes skráňové části lebky, Jakub však přece v té věci poznával nějaký čachrářský kousek. Jakživ se nemohl nadíti, že jeho ryzák bude sám od sebe běhat rychleji, než ho kdy mohly přimět nejpalcivější rány bičem. Minulo mu již třicet let a nebyla to léta strávená v hojnosti píce a klidu.

Hráč v karty volal na ryzáka jménem, ale zvíře ztrativši hlavu bylo i hluché a slepé. Hrome, jeho kopyta jiskřila jako křemeny, když za starých časů nějaký rozzuřený lancknecht chtěl založit požár. Brusič Nikodém chvíli vyčkával a potom, zaujav místo se všech stran viditelné, jal se pískati a mluvil nesrozumitelným jazykem. Sotva se ozvalo prvé zapísknutí, dopadl ryzák na přední nohy, jeho hřívá se položila, a jakkoliv se třásl, přece jen stál.

František jej ujal za ohlávku. Učinil to, jako by sešlo na každém pohybu a na každém krůčku. Napodoboval směšné čáry a cikánění.

„Možná,“ pravil, když se zase vrátili k rozumné řeči, „možná, že by ten kuň za něco stál, kdyby dostal moudrého pána. Ty ovšem nerozumíš poctivě ani svým kartám.“

„Toť se ví,“ odpověděl falešný hráč, „to by dovedl každý pískať tak dlouho, až se janek utahá, a když už leží, klepat se prstem vedle bradavky. To je div, že nenastavuješ ještě ruku.“

Řka to jal se Jakub nakládati do vozu své věci. Potom došlo na svršky Josefininy a konečně i na Františkův brus.

Vyhrál v kartách, přemohl brusiče v křížkování – jakápak volba? „Žádná!“ myslil si Jakub rozhořčen, že se jeho jméno octlo v blízkosti ledasjakého dryjáčnicka a zaříkávače. Nikdo by mu teď nebyl vymluvil, že poctivý mistr brusičského řemesla není mrzký šejdír, který se naučil hříšným říkačkám a tropí s nimi neplechu.

Zatím co Jakub nakládal zboží svých přátel, stál František jako zařezaný. To hráče v karty poněkud usmířilo. Zapřáhl ryzáka a uchopiv bič jal se mluvit k Nikodémovi:

„Mistře, odpusťme si, co jsme si! Bašta! Pročpak mě necháš tak dlouho mluvit? Proč mi nevyjdeš v ústrety?“

„Myslím, že jsi již zmoudřel,“ pokračoval, „a že je ti jasno, jakou nevhodnou věc jsi žádal, chtěje, aby Josefina šla s tebou. To ovšem bylo zvrácené a ty toho ze srdce želiš, což? O nějaké lítosti, když si tak vzpomenu na tu tahanici, není s mé strany ani řeč, ale kdybych mohl, odpáral bych ti jich dobrou polovinu.“

Zatím co toto mluvil, stála Josefina opodál vozu a čekala. Měla v úmyslu jíti tam, odkud bude silněji volána, neboť vychování kurvičky ji k tomu mělo. Pokud pak jde o vlastní slečninu volbu, nechtěla cestovati pěšky a klonila se spíše na stranu Jakubovu než k Františkovi.

„Josefino!“ děl falešný hráč a řka to práskl koníka do kýt.

Ryzák však zůstal na místě. Stál jako očarován, skláněje hlavu a kývaje jí po způsobu koní věšteckých.

„Co s tím zvířetem je?“ děl hráč poohlížeje se po brusičovi.

František Nikodém však stál, maje ruce za pasem a na jeho tváři se nehnula ani žilka.

Josefina rychle seskočila s vozu. Zdálo se jí, že se ryzák proměnil v tvrdohlavého osla a že nepůjde, kdyby o něho rozbili hůl. Kdysi zaslechla o kovářích a babách, které dovedou udělati dobytku, a narychlo vzala za prokázáno, že umění těchto nepřítelkyň stájí doposud žije.

Falešný hráč si nevěděl rady. Obrátil bič po kohoutském způsobu násadou vzhůru a řezal do ryzáka, až zpruhovatěl a stal se vraný a vposled všecek pod pěnou se podobal běloušovi. Nic naplat. Zdálo se, že nebohý ryzák sejde se světa v postavení, jež si byl zvolil. Avšak oko ryzákovo jiskřilo.

Po venkově slyne pravidlo třetice znamenitou účelností. Je vskutku zaručeno, že věc třikrát za sebou se zhativší je zcela ztracena. V tom případě ji můžete bez obav prodat židovi. Falešný hráč byl již zuřiv, ale kůň se měl tak málo k tahu jako k řeči. Jakub řekl, že má to zvíře horečku, a chtěl je nechat zcepenět.

Tu teprve přišla Františkova chvíle. Koupil ryzáka za babku a k tomu ještě na dluh. Potom se jal zdvíhati koníčkovy nohy a obcházel jej, počínaje si zpola jako lékař, zpola jako prohnáný taškář. Stále něco mumlal, skláněl se, jako by odstraňoval z koňova kopyta špatně přibitý podkovák, a nahlížel do zahrocených uší ryzákových.

Jsa s prací hotov shodil s vozu vše, co patřilo Jakubovi, a vyzval Josefínu, aby nasedla.

„Sbohem,“ pravil, když uposlechla, a zvednuv opratě přiměl ryzáka, aby se dal do klusu.

Dobrá míra

To, co se vypravuje, bývá často tak zábavný nesmysl, že nikdo nemá chuť věriti pravdivým příhodám a nikdo je ani nečte. Tak přichází poctivost ve psí a všelijaké výmysly jsou vynášeny až do nebe. Sper to ďas! Pravda, jak se zdá, ztratila svoje podkůvky a kulhá za lží, o níž se kdysi říkalo, že má krátké nohy. Pah, ta se neztratí! Nestyda nestydatá!

Ale nechť. Mlýn mele tak, jak je utážen, a písari si nevedou jinak. Prodávají, jak koupili, poslouchají, co jim našeptáváte, a píší to, co jim řeknou všelijací svědkové, pamětníci a staré baby. Pravda nepravda, slyšeli to a dost!

Asi tři míle od města Krumlova stávala na počátku vlády císaře Františka Josefa pěkná hospoda. Podle jejích oken vedla vídeňská silnice. Projelo tudy hrůza formanských vozů a prošlo po ní všelijakých darmošlapů a lumpů a cikánů, až z toho šla hlava kolem.

Za všech časů bývalo více darebáků než poctivých lidí, ale současně musíme přiznat, že je obtížné nebytí taškářem. Co si máte počít, když za vámi stále někdo chodí a říká vám: musíš a nesmíš? Jakž byste mu něco nevyvedl?

Za času řečeného císaře bylo žandarmů jako máku, ale přece jen méně, než jich je dnes. Jak by ne, tehdy se stíhala nějaká ta krádež nebo loupežné přepadení nebo vraždička ze zlosti. K hrubostem a k věcem příšerným docházelo jen zřídka. Žandarmové se procházeli na pokraji lesů a byli by se rádi připlichtili k děvčatům, když žala trávu, holky však před nimi braly do zaječích. Žandarmové chodívají pomaloučku, ale takový zlodějský spratek pospíchá a stokrát je předběhne. Krátce, taškáři mívají nad nimi ve všem vrch.

Každá hospoda má šenkýře či šenkýřku. A každý šenkýř má jméno. Hospoda na vídeňské cestě se jmenovala Dobrá míra a šenkýřce se říkalo Isabella.

Ta dáma se nikdy neprovdala. Bylo jí asi kolem třiceti, ach, to jsou krásná léta! Tehdy se boky paniček zakulacují, jejich prsy se

stávají těžkými a snižují se. Neříkám, že by patnáct let nebylo lepší než tato třicítka, ale v tak raném mládí se nepospíchá, a to se nám nehodí do krámu. S Isabellou žila na Dobré míře jakási baba nadmíru chtivá peněz. Šenkýřka někdy říkávala, že je to její příbuzná, ale již za chvíli se na ni dopálila a div div, že ji nevykázala ze dveří. Měla dvě jména: Johanka a Coletta. Ďas ví, které bylo méně falešné. Milá Johanka byla škaredá a zlá. Nejlépe, kdyby ji byli nechali v kuchyni či ve chlěvcích, ale ne! Kde se co šustlo; již tam pádila, a sotva někdo klapl dveřmi u hospody, v tu chvíli byla v nálevně a koukala mu do huby, když pil. Mimo to byla ovšem i nesnášenlivá a některé její vlastnosti upomínaly na kuplířku.

„Pospěš si, pospěš si, Isabello,“ pravila, „v tvých letech není holka právě nejmladší! Jářku, ven, do pole!“ Řkouc to zatroubila na prsty, neboť mívala potíže s kapesníkem. „Já jsem měla do dvaceti dvojčata!“ dodala po chvíli.

„Což o to,“ odpověděla Isabella, „to není nesnadné, ale kde sebrat manžela? He?“

„Miláčku, miláčku,“ pravila opět babice, „zvol si, pro Ježíše Krista, choť jako křesťanka a nedovoluj, aby tě objímali všelijací halamové. Je mi to někdy až hanba!“

Isabella jí chtěla odseknout, když se otevřely dveře a vešel cikán v milostném věku. Bylo mu tak osmnáct či devatenáct. Zdá se, že by byl nepadl do mdlob, kdyby byly dámy pokračovaly v své při, ale jak ho Isabella viděla, přešla ji načisto zlost a jala se usmívat.

„Odkudpak jdeš, příteli?“ pravila nalévajíc mu holbu, dříve než o ni požádal.

Cikání neradi odpovídají na otázky, a tak se zasmál, řka: „Odkud bych šel?“

Isabella si pomyslela, že je to malý nezpůsob, a sedla si k němu na lavici. Přehodila si nohu přes nohu, a aby se neřeklo, chopila se vyšívání. Poutníkovi se to líbilo. Zahodil čepici do kouta, sundal si šátek s krku, rozepjal kazajku, a ještě mu bylo horko. Zdálo se, že mu přichází nanic. Požádal o sklenici vody. A jakmile se napil a

přišel k sobě, předstihla jeho chamtivost všechno ostatní a dal se do obchodování.

„Vizte,“ děl rozkládaje krámy z košíku a z pytle, „to koření pomáhá od nemoci plicní a ode všech neduhů, jež přivodila vlhkost. Stačí, abyste vypila půl šálku.“

„Jdi se s tím schovat!“ řekla Isabella a div že se nedopálila. „Vidím, že jsi neporozuměl mé shovívavosti,“ dodala na vysvětlenou a dotkla se jeho brady. „Já nejsem měšťka, která se dá nachytat na dryjáky!“

„To jsem si hned myslil,“ děl opět cikánek, „nač se léčit, když nestůněme? Nechme to být! Mám pro vás něco jiného, má paní. Budu vám hádat z dlaně!“

„To si dám líbit,“ odpověděla hospodská, „zde je ruka!“

Cikán se na ni zběžně podíval a dal se do řeči, mluvě páté přes deváté o penězích, o cti, jíž šenkýřka dojde, o věcech lásky, o tom, co na ni čeká, po čem šlape a čemu neujde. Byly to ovšem samé hlouposti a cikán tomu nepřikládal váhy. Mluvil jednotvárným hlasem jako předřikavač na mši a polykal slova, tak tak že mu bylo rozumět.

„Naposled,“ řekl, naznačuje, že je už čas, aby si šenkýřka odpočítala v kapse peníze za dobrou věštbu, „naposled se vám přihodí neuvěřitelné věci skrze jinocha, který je nablízku...“

Řka to umkl. Isabella chvíliček čekala, co z toho bude. Zнала podobná odmlčení od svých milenců a věděla, že se nesluší, aby hned dorážela, co a jak. To je okolků, než takové house promluví, myslila si, a aby ho povzbudila, sevřela mu lýtko koleny. Potom schýlila hlavu tak nízko, že Cypriana lechtaly šenkýřčiny krátké vlásky na skráních.

Nešťastník mlčel a mlčel. Pro pána boha! Když se Isabella podívala, co se s ním děje, byl ve mdlobách a stěží se držel na lavici. Ani kat by se mu nebyl dořezal krve.

„Coletto! Coletto!“ křičela šenkýřka, a když babizna přišla (poslouchala beztoho za dveřmi), vpravily mu do úst hlt kořalky. Po

chvíli otevřel Cyprian oči, a když si oddechl, mohl říci pár slov o příčinách své mdloby.

„Paní Isabello,“ děl pokrýváje své čelo a ramena křížem, „ve jménu Boha i Syna i Ducha svatého, viděl jsem, že je váš osud svázán s mým osudem!“

„Proto,“ odpověděla šenkýřka, „nemusíš ani křičet ani omdlévat!“

„Neskákejte mi do řeči,“ pokračoval opět Cyprian a již bez přerušování vypravoval, že je svedlo neštěstí. „To, co nás víže, je vražda!“ řekl vposled.

„A vyjde najevo, či zůstane utajena?“ otázala se Isabella.

„Jakž by nevyšla, tu si odskáčeme na popravišti,“ odušil Cyprian.

Takové řeči nedodají nikomu chuti k jídlu ani k milkování. Sedí to v hlavě, třeba byste tomu nevěřili ani za mák. Což ve dne, to ještě jakž takž ujde, ale v noci se člověku zdá o strašidlech nebo o šibenici.

Isabella vzdychla a stahovala si sukni přes kolena. Bylo ticho a v tom tichu krásně slyšeli, že někdo přichází. Štrachal se ze široka a jeho boty hlomozily na kamení a na schůdcích před hospodou. Každý hlupák mohl poznat, že přichází je z řeznického pytle. Byl, jenže se už po dvě léta nezabýval řemeslem. Zlákala ho krásná jara krumlovská a překrásná pohoda, jež v těch končinách trvá do pozdního podzimu a dále přes zimní měsíce až do února. V březnu bývá na silnicích bláto, ale těch pár dnů se přečká po hospodách. Chlapík se vyučil (jak bylo již řečeno) řezníkem, ale potom praštil řemeslem a po dva roky honil kance od statku k statku, vychvaluje jeho plemenné vlastnosti.

To nebyla lehká práce! Jeho zvíře se tak málo podobalo kanci jako osel lvu. Chudinka čuníček! Běhal za svým pánem jako psík a uši se mu plandaly před očima. Hrome, to by byl jakýsi důkaz, že Kabrhel mluvil pravdu označuje zcípáka za kance. Ba věru, bylo to tak. Na konci Kabrhelova provazu kráčel kaneček! Chudinka, jeho dobrý

rozmar byl podlomen a přece měl, jak se v kraji vypravovalo, hojnost potomstva.

Kabrhel podal Isabelle ruku a loupil očima po cikánovi.

„Prosím vás,“ děl ukazuje prstem přes rameno, „co se mu stalo? Snad ho neokradli cikáni?“

„Od nich je ještě vyvážnutí,“ odpověděla šenkýřka, „dokud ho nepřepadne černá zvěř, bude mu hej. Ale nedopouštěj bůh, aby se pocestný (třebas byl ozbrojen) setkal s vaším zvířetem někde na lesní cestě!“

Podobné řeči slyšel Kabrhel nerad a vpadl tedy opakuje hodně hlasitě: „Nechte na hlavě, nechte na hlavě!“ Potom si vypůjčil klíč od chlívce a vyšel ven. Bylo slyšeti, jak prohání kanečka kolem hospody, jak jej láká a jak se mu nevěrník pošklebuje.

Konečně zapadla petlice, chud'as se stočil do kolečka a usnul.

Vrátiv se do nálevny požádal Kabrhel o teplé pivo. Dala se do něho taková zima, že nechtěl slyšet o jiném. Dobrá, Isabella je ohřála, div nevřelo.

Zatím co si všichni tři povídali o všelijakých nicotných věcech, začalo venku sněžit. Nebe zešedlo a sypal se sníh, jako by se již nikdy nemělo vrátit jaro. Za chvíli zavála metelice práh a okna málem oslepla.

„To je mi vhod, že jsem v teplíčku,“ řekl Kabrhel, „to se to krásně sedí,“ řka to přitáhl si Isabellu k sobě a vlepil jí hubičku na tvář. „Milá holka,“ pokračoval mezi polibky, jako by se nechumelilo, „dnes u tebe zůstanu na večeri a přes noc. Beztoho by ses tady sama bála.“

Šenkýřka se na to usmívala, ale Coletta povídá: „Bála nebála, jen abyste ráno nezapomněl platit. Tak namátkou si vzpomínám, že tady visíte pěkným penízem již od léta.“

Upomínat Kabrhela? Ach, to se milá Coletta potázala se špatnou! Tropil si z ní žerty. „Já ti zaplatím, až naprší a uschne, ty ochechule,“ říkal směje se z plna hrdla, „co mi budeš povídat! Isabella si mě v masopustě vezme za muže a ty mi budeš ráno nosit do postele polévku. Nu, já tě naučím, jak se jídává na jatkách a jak se

ve dvou hraje v karty! No, no, no, nic ve zlém, vždyť tě nechci svést, ty škaredko, na to jsi stará, na to tě zrovna dnes nepotřebuji.“

Ten mezulán Kabrhel si byl tak sebou jist a tak pošilhával po Isabelle, že dostal Cyprian vztek. Prosím vás, před chvílí mu div nepadla do náruče, a teď nic a nic! Dívá se mimo a nemá oči než pro toho hulváta. Směje se jako holčička. Fi! Taková dorota! Všecek se třásl, mrazilo ho v zádech a pálily ho uši. Byl by se radši neviděl.

Po chvíli vytáhl Kabrhel váček s penězi a odpočítal, kolik stojí půl libry masa. To myslel na večeri.

„Pojď sem, Coletto,“ zavolal, chřestě měďáky v hrsti. „Vezmi si kožíšek a hajdy k Pisarovi do vsi. Řekni mu, že potřebuji půl libry zadního masa na pečení. Jářku, nezapomeň podotknout, že je to pro mne! Když sebou hodíš, jsi za hodinku zpátky. Teď jsou tři, nu, řekněme, že čekám do půl páté.“

„Ty šňupko, ty planýři,“ odpověděla stará Coletta, „co si myslíš: Já ti mám sloužit? No, to se podíváme!“ Jal ji veliký hněv, tloukla polínkem (neboť v té chvíli se právě hotovila přiložit do kamen) a nakonec, dočista již zuřivá, je vmetla kamsi do kouta. Byla to pekelná rána.

„Jen si to přepočítej,“ poznamenal Kabrhel, jsa jist, že neodolá tolika penězům, „co přebývá, je tvé.“

To znělo již lépe. Přistoupila tedy ke stolu a srazila prstem peníze srovnané do sloupku. Napočítala právě o čtyřák víc, a tu se dohřála z plna srdce. Nadávky jen fičely, a jaké!

Isabella ji chtěla poprosit, aby se mírnila, ale nedostala se k slovu. Kdežpak! Byla dočista nesmiřitelná.

Kabrhel měl rozum a vida, že ji nepřiměje, aby vytáhla paty, ledaže by ji strkal, a pociťuje náramnou chuť na masné jídlo, obrátil se k cikánovi.

„Víš co,“ řekl, „ty tady okouníš a nemáš, do čeho bys píchl. Se mi zdá, že ti kručí v žaludku až až! Nu, a to tě nenapadne, abys skočil pro maso! Posloucháš, co si páni povídají, a jsi jako dřevo, ty kluku nezdrovílá! Hajdy, hajdy, tady máš moji beranici, aby ti nenamrzly uši, a ať jsi už venku!“

Nejpodivnější při tomto vypravování je, že Cyprian poslechl. Bůh ví, nešlo mu o výděleček ani o to, aby se splnilo Kabrhelovo přání. Cyprian poslechl z rozpaků! Protože to bylo takové jehňátko. Protože měl plnou hlavu Isabelly, které se na něho v tu chvíli podívala. Vstal a nevěděl, proč vstává, narazil si čepici, dříve než vyšel, zavadil o stoličku, utáhl si řemen a octl se venku, potlačuje zavzlykání. Jak mu to bylo hanba! Jak se styděl, že poslechl!

Rozběhl se zpátky ke dveřím hospody. Chtěl toho pitomce zpražít a připravoval si pár pěkných slovíček. Hodí mu peníze pod nos a řekne mu pěkně zvysoka: Ty honáku kance, to bys tak poroučel, kdyby tě někdo poslouchal! To by sis potřel zobák, kdyby byla pečená kýta! To bys páčil do Isabelliny postele, ale dej si pozor, abych ti nevyrazil zuby!

Už bral za kliku, ale přece jen se nemohl odhodlat, aby vstoupil, neboť odedávna je rozdíl mezi těmi, kdo věci vymýšlejí, a kdo je uskutečňují. Cyprian měl rozkošnou povahu, ale přece jen byl takový budižkničemu. Šel od hospody s rukama v kapsách a se skloněnou hlavou. Loudal se a nevěděl, co si má počítí. Chumelenice neustávala a mráz mu zalezl za nehty. Byl by si nejraději sedl na bobceček a dal se do pláče.

Všichni dobří spisovatelé vypravují, že se lidská mysl zoceluje strážní a že v bídě a v příkoří je nutno hledati počátek hrdinnosti. Možná, že tomu není doslova tak, ale něco na tom bude, neboť Cyprian, přemýšleje o své pohaně a nouzi, našel v nich pohnutku, aby se obrátil. Napřed se styděl, potom se hněval, ale naposled luskl prsty a hvízdnuv nechal řezníka řezníkem a vesele se vrátil na Dobrou míru.

Přišel pozdravil, jako by byl stále ještě onen mladíček z včerejška. Kabrhel seděl u kamen a měl nohu na stolici. Tloukl špačky. „Nu, že jdeš!“ zamručel protahuje si olbří údy, „už jsem si myslil, že jsi mi pláchl s penězi.“

„Je mi líto, pane,“ odpověděl cikán a jal se vypravovati lež, kterou si usmyslil. Mluvě sahal si Cyprian často k srdci, neboť v té končině, kde sídlí, cítil příjemné teplo a dotek smíchu.

„Přišel jsem k Písařovi,“ řekl, „a uctivě jsem ho požádal o maso. Opakoval jsem nejméně třikrát, pro koho to je, ale víte, co mi řekl: Řekl mi, že jste prťák a nikoliv řezník! Mimo to povídal ještě sto jiných věcí a každá je hrozná. Rozumíte prý petrželi, nosíte prý řetěz na břichu; ale jen ať se vás někdo zeptá, kolik je hodin. Propijete prý nos mezi očima. Váš kanec je jako kočička (a pán bůh ví, teď řekl něco strašně sprostého), měl byste prý dát jednou tomu zvířeti nažrat a vás by měli vodit ode vsi ke vsi jako kaňoura.“

„Dost!“ vykřikl rozhněvaný Kabrhel, „nechci to poslouchat. Kdybys nebyl nemehlo a taková sušinka, byl bys mu jednu přišil,“ povídá Kabrhel mezi chůzí, neboť jej vypravování vzrušilo a vztek mu nedal sedět.

To vše poslouchala Isabella, to vše slyšela i baba Coletta. Prvá se usmívala, ale té druhé je její velká huba ještě málo, ještě jí nestačí, jak se chechtá. Má hadr v ruce, tluče se jím přes zadnici a smích se z ní řine jako voda z chrličů na krumlovském zámku, když silně prší.

Teprve za hodnou chvíli mohl Cyprian pokračovat a řekl: „Myslil jsem si, že by Písař opravdu zasluhoval jednu za ucho. Jenže já se v takových věcech nevyznám. To je přec vidět, že by mi nařezal i kostelník. Nu, to není ještě vše! Mé-li člověk něco v hlavě, nemusí se bát, že nedá takovému hloupému lamželezu na pamětnou!“

„Podívejme se!“ řekl Kabrhel, „copak jsi provedl, rozbil jsi mu okno, co?“

„Ani zdání, ukradl jsem mu vepřika!“ odpověděl Cyprian. Řekl to tak, že mu věřila i Coletta. Nyní se rozchechtal zase Kabrhel, udeřil Cypriana po rameni a povídal mu všelijaké lichočky, jako jsou: „Ty jsi se povedl! Nu, jen co je pravda, vyznáš se v tlačenicí,“ a tak podobně.

„Abys viděl, že mám uznání,“ řekl, když byla Isabella hodně blízko, „dám ti za toho Písařova vepřika všechny peníze, co jsem ti svěřil. Nech si je! Popřej si jednou, co hrdlo ráčí!“

„Děkuji, milostpane,“ odpověděl cikán a začal se rozehřívat. „Velmi rád bych jej přinesl, ale je to pořádný kus a nemám s něho sílu. Nechtěl byste mi pomoci?“

Řezník si založil ruce a odpověděl, že ho to ani nenapadne. Kdopak se prý dá zavřít kvůli mizerné pečení! To se hodí pro cikána, ale pro člověka jeho stavu? Ani se nehne ze světnice! Cyprian pokrčil rameny a povídá: „Když jinak nedáte, půjdu sám. Půjčte mi nějaký sekáček, abych mohl čuníka rozčtvrtit a oddělit mu údy. Přinesu jen lepší kusy a to ostatní zahrabu do sněhu.“ Řka to měl se cikán k odchodu.

Již byl v síni, a tu si Isabella vzpomněla, že je pověst Dobré míry v nebezpečí, a vyšla za ním: „Jen mi tady, prosím tě, nenadělej krve! Dej si, jářku, pozor! Venku leží sníh, a ať se hneš kamkoliv, zůstaviš všude stopu. Jsi už takový smolař, že by bylo lépe, kdybys seděl doma, ještě nás přivedeš do lidských řečí.“

Šenkýřka měla ještě něco na jazyku, ale Cyprian zhasil lampičku, kterou držela v ruce, a objal ji, až v chudince zapraskaly kosti. Najednou mu začala skákat brada a před očima se mu jiskřilo.

Isabella jen tak zlehounka vypískla a udeřila ho po tváři, řkouc: „Ty tajnůstkáři!“

Potom spolu narychlo vyměnili několik slov a dohodli se, že budou dnes spolu spát.

„Jen se nestarej, já Kabrhela vystrnadím,“ řekl cikán, zavíraje za sebou dveře.

Toť se ví, že se Cyprian nerozběhl krásti vepřítka do vsi. Proč by to byl dělal? Došel k prasečímu chlívků, otevřel si jej paklíčem (to není pro cikána žádná práce), vzbudil Kabrhelova kanečka a zvíře za ním běželo ze vrátek, jako by od věků choďovalo právě s ním. Cyprian myslil na Isabellu a přidržoval zvířeti rypáček, aby ze sebe nevydalo nějaký bláznivý ryk nebo zaječení. Tu se mu kanec vysmekl a už byl ten tam. Chlupáč měl asi za to, že nastává jedna z nekonečných poutí, a vyrazil ze dvorku na silnici. To by bylo málem spletlo Cyprianovy plány, neboť si přál, aby zvíře zůstavilo kolem prasečince a kolem hospody bezpočet otisků svých kopýtek.;

Zatím se rozjasňovalo a metelice ustala. Kanec upaloval, co mu stačily nohy, a nebylo ani pomyslení přiměti ho, aby se vrátil. Co dělat? Cypriana dnes po prvé políbila milenka (co je na tom

divného? Cikáni rovněž jednoho dne začínají, předtím však jsou učiněná neviňátka) a skrze to políbení se stal cikánem, jenž nezaváhá a po čertech málo pečuje o zítřek. Rozhodl se tedy, že utratí kance na místě, kam doběhl. Přišlápl provaz a buch, buch! srazil jej jakýmsi topůrkem, které vyštrachal na dvoře Dobré míry. Potom mu otevřel krční tepny sekáčkem. Krev zbarvila sníh do černa a byla to celkem truchlivá podívaná. Možná, že by z toho některý útlocitný člověk dávil. Prosím vás! Osamělé místo, metelice, sekera a cikánovy ruce, na nichž nasychá krev! Hu, kolikrát byly podobné věci vypravovány a kolikrát jste seklí knihou právě v nejlepším. Neobrací se z toho člověku žaludek? Už ani slovo o krvi, dost, dost!

Když Cyprian vyřal ty částky, které si přál, a když byl hotov s ostatní prací, vracel se pomalu do hospody. Nespěchal, čekaje, až jeho kořist zmrzne. Tak se dostal k šenkýřce a před Kabrhela kolem páté. Isabelle se celá věc zatím rozležela v hlavě. Představovala si živě žandarma, jenž odvádí zloděje příliš sličného, a bylo jí z toho do pláče. Od setkání v síňce změnila o věci mínění. Zdálo se jí už všechno zbytečné a dětinské. Jaké tahačky s Kabrhelem, proč s ním žertovat? Krátce Cyprian byl půvabný hoch a neslušelo se, aby se vydával v nebezpečenství kvůli nějakému křiklounovi. Šenkýřka neměla však ani tušení, či zvíře bylo ukradeno.

Kabrhel počínal již asi po desáté rozmluvu a vedl si velmi něžně. Ale Isabella se s ním hašteřila, odpovídajíc hned obšírně (to když mu něco vyčítala), hned zkrátka: ano, ano, ne, ne. Na rozdíl od své paní byla Coletta šťastna a nemyslíla než na večeři, která se již blíží.

A měla pravdu. Cyprian vešel právě do dvora, již bere za kliku, již vybírá z pytle pečínku. To je tiba! to je tiba, pro pánaboba, Coletta má plné náručí vepřoviny. Jakž by se neusmívala!

Kabrbel vzal do ruky kousek plecka a kýty. „Nu,“ děl, „není to valné, mohl jsi vybrat něco lepšího, ale vem to nešť. Coletta má suché dříví, upeče mi kousek na rožni a to ostatní se nasolí. Počítám, že za dvě, za tři neděle bude to masíčko jako perník.“

„Copak je to tvé maso? Ty hloune, já ti posvítím, řekneš-li to ještě jednou!“

„Nu dobrá, vem si! Vždyť na nějaký ten ždibeček nekoukám,“ odpověděl a jal se odřezávat špalíčky masa, které propichoval drátem. Ale ani tu nemlčel a vytýkal Cyprianovi, že se dal podvést. Je prý to starý kus a zcípák.

Asi za malou hodinku byla večeře hotova. Jeden popadl vidličku a druhý jedl rovnou s rožně, maje chvílku zdvižený lokty do roviny úst a chvílku přitaženy k hrudní kosti. Obnažován chrupy, byli mastní, byli učernění (neboť něco masa se připálilo), plýtvali solí, pili, jedli a pili.

Je staré pravidlo, že se za jídla vzmáhá bujnost a veselí. Když se Coletta napije a když se dá do žertování – nu, tu je lépe odejít.

A když se napije Kabrhel? O tom je lépe pomlčet.

Cyprian a Isabella si vedli o něco méně nehorázně, ale náležitě to rovněž nebylo. Tiskli si ruce, stáli vedle sebe trouce bok o bok, šeptali si tak zblízka, že se to podobalo polibkům, krátce ze všeho jejich jednání bylo zřejmě viděti, že si usilovně přejí a že touží horempádem býti spolu v posteli.

Ženštiny dovedou vždy držeti krok se svými milenci, stávají se na obrátku ušlechtilými, jestliže mají na mušce nějakého vznešeného chlapíka, a den potom mluví jako vykutálený zloděj jen proto, aby se zalíbily lehkomyšlnému cikánkovi, jenž je po panu otci nenechavý. Isabella skončila tedy napomínání a hlásila se k zlodějskému cechu, jako by se již byla zúčastnila výpravy po prasečích chlěvcích a po kurnících.

Vám je radostí sledovati milenku v rozletu hudby? Jste si jist, že hraje překrásně Beethovena? Ale vaši sousedé vypravují, že tříská do klavíru, až jim zaléhají uši. Ach, to je příliš těžká věc, shodnouti se o tom, co je krásné a slušné. Konec konců lze Isabellu a Cypriana obhajovati. Ba věru, my je obhájíme na váš účet, vy šibalové a krasoduché dámy, již všichni hřešíte v myšlenkách jako kozy a kozlové. Jediné, co vám dodává zdání zdrženlivosti, je chatrné tělo, neboť můžete uskutečniti pouhou polovinu svých snů.

Kabrhel se na ně díval se zlostí. Ani jednou si nepomyslí, že jim to sluší, ne, byl dopálen, měl ohromný vztek, jako by Isabella byla sezdána jenom s řezníky.

„Milostpane,“ řekl Cyprian, jenž si jako na posměch nebo z vrozené pokory uchoval sluhovský způsob řeči, „proč byste se rmoutil? Pojeda jste jak náleží jen mou zásluhou. Ještě zítra máte postaráno o večeri a za to za vše jste mi ani nepoděkoval. Kdybych vás byl zůstavil samého sobě, měl byste teď hlad a vaší krásce by kručelo v bříšku.“

„Jaké krásce?“

„Nu, Colettě,“ odpověděl mu Cyprian, „jéminku, snad jste si nemyslí na Isabellu, vy nestydo!“

Chasník zaklel a hnál se na cikána s rožněm. Je velmi pochybné, že měl v úmyslu zabít tak sličného jinocha, ale pokud jde o nějaký šrám a o píchnutí, nebyl by rozvažoval vetknouti svůj nástroj Cyprianovi do zadnice. Cikán ovšem nečekal, a než se milý Kabrhel obrátil, byl již ze dveří. Kabrhel se hnál za ním, ale tu šenkýřka položila ruku na závoru a povídá: „Co vás to napadá, Kabrheli, pamatujete se, že se moji hosté někdy rvali? Byla u Dobré míry rvačka? Ani se nehýbejte, nebo vás přetáhnu, jak jste dlouhý, tou utěrkou.“

Kabrhel zaváhal, temný záměr, který mu byl přisouzen, zračil se sdostatek v jeho vytřeštěných očích. Setrval proti Isabelle, co byste třikrát udeřili prstem na desku stolu. A tu se ozval pod okny zvuk, jež vydávají čuníci. Napřed bylo slyšeti slabounké zachrochtání, pak cupot a kvik.

„Hrome,“ děl Kabrhel, „to je můj kanec! Všivák Cyprian pustil z chlívce mého kanečka!“

Sotva to však dořekl, bylo slyšeti cikána, jak volá, že je na dvoře zloděj. Vzápětí vběhl Cyprian do síně, ale to již byl Kabrhel se ženskými ve dveřích. Rozumí se, že nastala strkanice, vráželi do sebe, odskakovali a křičeli jeden přes druhého: „Tudy!“

„Tudy!“

„Tudy!“

Je snadno předvídati konec této povídky. Kabrhel hledal v metelici kance a Cyprian s Isabellou si vlezli do vytoužené postele.

Chyba lávky! To není daleko vše, to je jenom menší a méně důležitá část toho, co se zběhlo.

Asi za hodinu bušil Kabrhel na domovní dveře.

„To je on,“ pravil Cyprian a stiskl své milence ruku. Možná, že byla Isabella dorotka, možná však, že ne, v této chvíli se aspoň chovala spíše mateřsky než milenecky. Pocítila tak mocnou bázeň o toho malého taškáře, že se jí až stahovalo srdce.

„Prosím tě, nech ho být a já mu toho kance třeba zaplatím,“ pravila zadržujíc Cypriana, aby neotvíral okno. Dozvěděla se od svého milence vše, co řezníkovi provedl, a bála se, že se mu to nevyplatí.

Kéž by se byl Cyprian přidržel její rady! Kladla mu ještě, když chtěl mluvit, ruku na ústa a prosila ho, aby se Kabrhelovi nevysmíval. Všechno nadarmo!

„Hej, hej!“ křičel z okna, domnívaje se, že dveře nepovolí a že zůstane v bezpečí, „copak vzkazuje Písař, mluvil jsi s ním? Ten chlap se pomstil a za čuníka, kterého jsem mu vzal a jež jsi koupil tak lacino, ti vypálil zas kance. Nu, jste vyrovnáni, a kdyby ses přec cítil poškozen, pak bude nejlepší, když půjdeš k soudu a tam jim vypovíš, co se ti přihodilo. Jen pozor, brachu, abys nezapomněl odejít! Ať si tě tam nenechají jako přechovavače, jenž z míry rád jí kradeného kance, a i když si nacpe břicho ze svého, přece si vede jako zloděj!“

Na ta slova se Kabrhel obrátil a běhal kolem chalupy, jako by byl pozbyl rozumu. Snad dal Colettě zlaták, aby ho vpustila, snad spadly závory, snad bušil do dveří, až povolily v závěsech, nikdo už neví, jak se věc přihodila, krátce a dobře, Kabrhel vpadl dovnitř hospody a vedl si jak d'as. Bil pěstí, řval a opět kvílel pro zboží, jež ztratil. Sliboval cikánovi smrt, až místo hlasu se mu dralo z krku chrčení. Hryzl se do prstů, jako se hryžou ti, kteří jsou stíženi padoucí nemocí, a tak se rozlítl, že se jeho zlost podobala bláznovství.

Když Cyprian slyšel, jak se řezník hrne do schodů, dostal strach a byla v něm hned malá dušička. Byl by rád odprosíl a s chutí by byl zradil Isabellu. „Vždyť mu šlo o život! Ten lítý hlupák mu srazí ještě hlavu.“

Isabella si natáhla narychlo košili a bosa běhala sem tam, vymetla s chlapy všechny kouty, neboť ti dva si vedli jako nezbedové, kteří se dali do hry na slepou bábu.

Kabrhel měl v ruce sekerku, touž, kterou cikán čtvrtil kanečka. Ach, kdyby nebylo té sekery! Už ji zvedá, už se rozpřahuje, již vede ránu.

Kriste Ježíši! Cyprian uhnul hlavou. Jaká úleva, čepel teď vězí na tři prsty ve dveřích a ani Kabrhel ji nevytrhne zpátky. Ta sedí, panečku!

Nyní se hrne na Cypriana jenom tak s pěstí. Ať mu tedy namele, aspoň ho přejde vztek, o výprask není zle, když nepoteče krev, pak je to v pořádku, pak máme vyhráno.

Isabella se smála do hrsti a chtěla se již obléci, aby těm rváčům natočila po žejdlíku piva. Cyprian zatím utíkal dolů do nálevny a Kabrhel v patách za ním. Vběhl na síňku a odtud do kuchyně.

Na příručním stole u ohniště ležely rozně. Cyprian je zhlédl a ve strachu a v hrozné panice, neboť měl dosud v živé paměti sekeru, sebral je do hrsti. To však jej zdrželo o malou chvíli, o mrknutí oka, a právě tato chvíle stačila, aby jej řezník chytl. Jako nic mu vyrval dráty a smykl Cyprianem tak, že letěl do kouta. Rozně se rozsypaly a pouze po jednom zůstalo v ruce Cyprianově a v ruce řezníka.

Oba chlapi stáli proti sobě. Kabrhel mířil na cikánovo srdce. Byl dobrák od kosti, bůh ví, co se s ním stalo, že takhle zvlčil. Snad přece jen ležela příčina té zuřivosti v Isabelle. Vždyť i ten Cyprian napřáhl ruku a míří na srdce Kabrhelovo.

Teď přijde konec! To je on! To je onen slavný a proslulý konec konců. Smrt!

Slaboch Cyprian bodl ze všech sil a ubohý drát, jenž nebyl silnější, než bývá hřebík, se zanořil asi tak na dva couly do pátého mezižebří, a silák Kabrhel se svalil na zem. Hlava mu řinkla o

hliněnou podlahu, byl mrtev, či jak se říká za novějších časů, měl to odbyto.

Chirurgie

Žádné z lidských zaměstnání není tak vznešené a svěží jako lékařství. Zatím co kolem jedenácté si hoví soudcové v poduškách, zatím co advokáti chrápou a písaři se protahují zívající jako lvi, bývají lékaři ještě na nohou, a jestliže se přece některému z nich podařilo vlézt si do postele, možná, že opět vstává, slyše za svou hlavou drnčeti zvonek. Ať je líbezná noc či nepohoda, tito chlapíci jsou vždycky hotovi dát se na cestu. Záda jim neoschla od nočního potu a již vstupují do drožek, křičíce na vozku či na řidiče jméno osady, jež bývá na sta honů od místa, kde nasedají. Věčné cestování uchovává ovšem zevnějšek lékařů a ztužuje jejich povahy do té míry, že se jim příslušníci jiných stavů jen stěží vyrovnají. Kdopak je takové lamželezo jako doktor Jan Girgal a kdo má takovou trpělivost jako doktor Eugen Závada z města Orlice?

Prvý je člověk starobylých mravů, jemuž dobré bydllo nedalo zbřichatět. Chodí rozkročen a jeho spodky splývají v záhybech až ke kotníkům. Pokud jde o tvář, má hrbolatý nos, veliká ústa a kolem úst hluboké vrásky, jež vykrušují rysy smíchu. Podobá se čínským řezbám a tím je řečeno, že jeho obličej, jakkoliv se směje, jeví více zarputilosti než veselí. Povahy je Girgal neústupné a jeho názory se liší od smýšlení orlických občanů tak, že ho pokládají za podivína. Déle než dvacet let bydlí na jednom místě, ale ani čas ani společné zvyky neučinily jej podobným ostatním lidem.

Dům Girgalův překvapuje právě tak jako on sám. Stojí uprostřed náměstí a jeho okna jsou obrácena k východu, to jest ke konírně a k lukám. Průčelí tvoří holá zeď. Stavitel ji zvedl nad výšku střechy a rozčlenil její plochu svislými vruby a římsami ve vodorovném směru. Do domu se vchází rozlehlým podjezdem s levé strany. Vedle mohutných vrat je pak krámeček knihkupcův. Říká se, že dům doktora Girgala připomíná chmurnou bránu očiště.

Město Orlice leží asi na polovině cesty z Českých Budějovic do Třeboně. Svého času slyňulo znamenitými výročními trhy, na něž se

z veliké dálky sjížděli ševci a dřevěnkáři. Od těch dob se ledacos změnilo a význam města se umenšuje tak, jak plyne čas. Z řemesel, jež druhdy kvetla, zasluhuje dnes zmínky jediné kadeřnictví. Necht' však je Orlice bez proslulosti, zachovala si usměvavou tvářnost, klid a důvěru ve štěstí, které se možná vrátí.

Doktor Jan Girgal vycházel s pány a paními orlickými vždy celkem špatně. Staral se však o jejich neduhy s takovým zaujetím a s tak výtečnou snahou vrátiti jim zdraví, že záhy proslul, a tu ovšem bylo nutno přijímati jej, jak byl, hněvivý, násilnický a rozkřičený. Názory doktora Girgala nedaly zajisté spát leckterým tichošlápkům, ale bylo těžko dostati se mu na kobytku. Nezastával veřejného úřadu a neměl představených, kteří by mu šlapali na přezky. Z hovorů a z nesouhlasu, který tu a tam mohl zaslechnouti na ulici, si Girgal nic nedělal. „Já,“ říkával, „budu vždy mluvit, jak mi narostl zobák, a vyřídím si své spory krátkou cestou.“ Při těch slovech tloukl o zem holí, až šel z něho strach.

Byl to krátce pán a s nikým se nedělil o svou moc, leč s druhým lékařem, který se ovšem ani zdaleka nesměl míchat do hádek.

Tento druhý lékař se jmenoval Eugen Závada. Byl o málo mladší než doktor Girgal a nosil na bradě vousy, připomínající mistry lékařství až po Hippokrata.

Ve světě budí pozornost zlo a andělská dobrota, co však leží mezi oběma (jakkoliv je to mnohdy pravdivější), nikoho nezajímá. To netáhne. Za našich časů platí mínění, že neobstojí hra či povídka, jež nemá dost strakaté barvy a krve. Raději tedy spolkneme o kapku víc těch perných krůpěj, jen abychom se vyhnuli nanicovaté mazanici.

Doktor Závada byl právě tak dobrý lékař jako Girgal, avšak jestliže poslední vynikal neomaleným chováním, byl Eugen pravý příklad mírnosti. Ke každému mluvil laskavě a vyptával se i děti, kteráže příčina přivodila to, nač si stěžují. Stával maje levici na rameni nemocného a pokyvuje hlavou mluvil s velkou vážností: „Něštěstí nechodí po horách. Co činit? Navštívila-li vás nemoc tak záhy, je to v podstatě lepší, než kdyby vyčkala, až zeslábnete věkem. Kdož ví, zda byste potom vyvázl?“

Podobné hovory měly tu přednost, že je k nim možno přičinit dvojí výklad. Jenže Závada měl stěží na mysli jeden. Při výtečnosti své vědy byl, jak se někdy stává, člověk prostoduchý a jeho myšlenky chodily pěšky jako selské ovce.

Řekli jsme již, že tento znamenitý lékař byl z míry laskav a že měl něžnou povahu. To je ovšem pouhá polovina pravdy, neboť druhou částí svého ducha nenáviděl doktora Girgala, toho, jež podle pravidel svého stavu byl povinen ctíti a milovati. Girgal mu oplácel stejnou mincí a tak se stávalo, že oba pánové připravili městu Orlici mnohou kratochvíli, zapřádající na náměstí rozmluvy, v nichž si dávali všeliká jména. Přitom se doktor Girgal těšil značné výhodě, neboť převyšoval Eugena o hlavu a měl silný hlas. Závada byl naproti tomu pohyblivější a jeho tvář vyjadřovala více opravdovosti, neboť to, co očekáváte, je špatná složka hádek, divadla i všeho umění.

Kdyby se vám někdy podařilo uslyšeti holubici, jež by z čista jasna zakrákala, jistě by ten hlas zněl příšerněji než krkavčí křik. Podobnou výhodu skýtala Zavadovi jeho usměvavá mírnost. Jestliže jeho podbradkem zaškubal hněv, byla ta věc k nepřehlédnutí, zatím co Girgal mohl svůj vztek stupňovati jen stěží. Křičeti o něco více či o něco méně, na tom již nesejde, kdyby však k vítězství v hádkách dostačila výrazová jemnost, byl by věc odskákal spíše Jan než Eugen.

Tento hněv jako všechny vášně počal malinkým pokleskem na počátku pobytu doktora Závady v městě Orlici.

K podzimu před deseti lety, který nelze označiti ani významnějším počasím ani událostmi, stál doktor Jan u okna, sleduje čeledína, jenž odpráhal koně a právě svazoval postranky, aby je přehodil přes hřbet náruční klisny. Táhlo asi ke čtvrté. V ten čas se již krátil den, a protože předtím pršelo, nestály cesty za nic. Lékař byl ze srdce rád, že se vrátil domů. Za jeho zády hrála kamna a někde opodál stála lahvice. Toť se ví, že se mu už nikam nechtělo. Strávil na voze pět či šest hodin a hučelo mu od větru v uších. Jaký

div, že nebažil po zábavách s nemocnými, kteří si pěkně pod peřinou bubnují na břicho.

Když vozká zavedl koně do stáje a když si lékař obul domácí střevíce a přisedl blíže ke kamnům, ozvalo se nesmělé zvonění. Doktor vyletěl, slyše již napřed naléhavé vyzvání, aby šel kamsi kraj světa.

„Řekněte,“ děl otvíraje dveře do chodbičky a pozvedaje hlas, div neřinčela okna, „řekněte, že nejsem doma. Aby je kozel spral!“

Girgalova kuchařka slýchala podobné vzkazy velmi nerada a chtěla je zmírnit sladkými úsměvy, jenže tato paní byla škaredá a laskavost jí slušela tak málo jako státním zástupcům. Chtěla se pousmáti a vylezl z toho pošklebek.

Když dozněl zvonek, blížila se paní ke dveřím majíc ruce v zástěře a ukazujíc zuby. Chuděra, měla trochu ohnutou páteř, neboť si za své mladosti nepotrpěla na tělocvik, a vypadala jako čarodějnice.

Lékař zůstával v poschodí; konec schodiště oddělovala pak od chodby jakási závora, jež bránila nemocným vstoupiti dříve, než promluví s hospodyní. Byla to nádherná mříž spletená z prutů, které ovšem nemohly zabrániti, aby se křik doktorův nenesl celým domem. Práskání dveřmi se rozléhalo jako v lese a pán, který stál té chvíle na posledním stupni schodiště, oddálil ruku od zvonku zřejmě uražen, že se mu dostává takového přijetí.

Byl to doktor lékařství Eugen Závada, jenž přijel do města v úmyslu rozbíti tu stan.

První cesta jej vedla ke Girgalovi. Byl vyšňořen, držel v levici rukavice a usmíval se jako příbuzný, jenž zvoní u dveří pana strýce. Ten úsměv záhy ovšem zmizel.

„Přijďte mi včas, vy prachaso,“ křičel Girgal nachyluje se přes zábradlí chodbičky, „anebo si zůstaňte doma. Hybaj, odkud jste přišli! Starého čerta dbám na podobné výdělky.“

Tuto poslední větu, jež snad mohla vysvětliti, že Girgal neoslovuje lékaře Eugena a že má na mysli některého ze svých nemocných, Závada již neslyšel. Obrátil se a sestupoval tak prudce,

že chvat a vítr chvatu zčěřil jeho vousy. Vrhł zpátky několik překvapených a zlostných pohledů přidržuje si klobouk, avšak teď už bylo příliš pozdě na vysvětlování.

Za několik dnů po této události usadil se doktor Závada v Orlici a léčil nemocné, mluvě k nim s vybranou zdvořilostí a dáváje najevo tu lítost, tu radost – jak si toho právě vyžadoval průběh choroby. Byl jako beránek, jenom Girgalovi nemohl přijít na jméno a utvrzoval se ve své nenávisti, slyše, že doktor Jan o něm mluví jako o hlupákovi. Doktor Závada chtěl svého nepřítele rovněž zlehčit, ale ten mu odpověděl hrubostí tak neostýchavou, že se Eugen před ženou div nerozplakal. Jeho choť byla o řadu let mladší než on. Zachovala si svěžest a krásu. Tyto dvě vlastnosti jsou u ní celkem nejvýraznější, jinak je přihlouplá a dovede jen příjemně žvanit. To jí však nepřekáží, aby si nemyslila něco podobného o jiných lidech a o svém manželu.

Někdy, když tak viděla doktora státi s nachýlenou hlavou před nemocným, pomyslna si, že je nemehlo. Míval pozorný výraz a drže loket levice ve dlani přejížděl prsty své ucho, jsa věčně v rozpacích.

Nepřátelství mezi lékaři vzrůstalo, až na konci léta 1932 se věci změnily. Tehdy se v Orlici stavěl dům obchodníka s obilím. Byla to jedna z těch podivuhodných staveb, jež se zhlédla na všech slozích, co se jich kdy urodilo. Vzbuzovala hrdost stavitelovu, a jak se již stává, obracíme-li pozornost k umění a zanedbáváme-li řemeslo, byly některé práce odbyty jen halabala. I zdi stály nakřivo. Jeden ze zedníků, jemuž se to přece jen nezdálo, vystoupil na ochoz zavěšený nad síní novostavby, a jal se měřiti jakousi úchylku komínových otvorů, příkládaje ke zdi provázek olovnice. Buď že však trámovi, které neslo tento chodníček, bylo odstraněno dříve, než stavební hmoty ztuhly, či že práce sama byla tak nedostatečná, ochoz se zřítíl a dělník spadl tak nešťastně, že si vyrazil z kloubu hlavici ramenní kosti.

Toť se ví, že lze mluvíti o štěstí, když zůstal na živu a nezlámal vaz, ale tato útěcha přece jen kulhá a nesklidíte za ni valné vděčnosti.

Zraněný zedník, který se jmenoval Trmal, pociťoval bolest tak velikou, že se jal pobíhati sem a tam maje rukáv levice v zubech. „Hrome, ti mi dali,“ naříkal, „už víckrát nehnu rukou.“

Síňka byla plná hrud a prachu, nad tou spouští trčelo pak několik ohnutých želez a síť prutů. Obraz konečně dokresluje křik a sháňka; každý z Trmalových soudruhů udeřil tím, co měl v ruce, a hrnul se na místo neštěstí, pociťuje právě tolik soucitu jako vzteku a zmatku.

V takové chvíli zřídka kdo ví, co se má dělat. Běžeti pro lékaře?

Dobrá, ale to je čin hodný uředníka či nějakého Čerstvého děvčete. Pořádný chlap by raději chytil za uši toho, kdo se tak bídne stará o bezpečnost. Nicméně je ještě dost těch, kdo si ze srdce přejí učiniti něco pro soudruha, který upadl do neštěstí, a tak upalovala polovina těchto samaritánů k doktorovi Girgalovi a druhá pro Eugena.

Doktor Závada přiběhl jako vítr. Šnal raněnému kabát a rozstříhl košili, naznačuje, že nelze dbáti majetku, když jde o zdraví. Osvědčoval rozhodnost, již si vypůjčil z dávných časů, a jal se prováděti předepsané pohyby i rotace, jak o nich četl a slýchával. Bůh ví, že mu při tom bylo tak horko, neboť je velmi snadné podobnou věc odříkávat a často nad pomyšlení těžké ji provést.

Doktor klečel u Trmala opakuje po páté svůj hmat a jal se sám k sobě mluvit latinským jazykem. Potom se rozehnal, otáčeje paži navenek tak, že zručnost a síla, již vkládal do svého výkonu, byly patry všem, kdo se k tomu namanuli. Nicméně hlavice zůstávala stále hmatná v jamce podpažní a bolesti neustávaly.

Raněný se dal znovu do křiku a mezi jeho zuby unikal sten za stenem. Co dělat? Doktor postrčil svůj klobouk do týla a utřel si pot. Neodvažoval se ohlédnouti po divácích a chtěl uhádnouti, nezahrnují jej hanou. Odtud již starého čerta dbal, postupuje-li podle stránek chirurgie.

Když upadl v tento zmatek a jeho tvářnost již nebyla ani bezvadná ani hrdá (neboť na jeho loktech, klobouku a koleni se zachytil prach staveniště), ozval se šepot opovídající vstup znamenitého člověka. V té chvíli vešel doktor Girgal a zastavil se za

lékařovými zády. „Hleďme,“ děl potřásaje holí, „jaké změny doznává chirurgie. Kdo by řekl, že se doposud tak packaří?“ Doktor Eugen ztrnul slyše hlas svého nepřítele a před očima se mu dělaly mžítiky. Byl by si s chutí sám vymkl paži z kloubu, kdyby se přitom mohl vytrátit.

„Ovšem, ovšem,“ pokračoval dvojsmyslně Girgal, „neštěstí nechodí nikdy samo.“

Zatím se roznesla zpráva o nehodě a Závadova žena, jež byla někde nablízku, spěchala zhlédnout, co se přihodilo, neboť ženy lékařů jsou zčásti rovněž lékaři.

Tehdy na konci srpna byla neuvěřitelná vedra a slunce pralo do řady domů uzavírajíc ulici palbou paprsků. Paní vešla do novostavby zakoušejíc úlevy stínu. Prostorou vál chladný větérek. Lidé před ní ustupovali, neboť kdekomu bylo srozumitelné, že její přítomnost doktora povzbudí. Paní udělala několik krůčků kupředu, ale zastavila se, zhlédnuvši skulinou mezi hlavami svého manžela.

Pocítili jste někdy stud a bázeň pro strýce či pro přítele, který se zhluboka napil, aby si dodal odvahy, a nyní mluví a mluví? Nechť svoji věc zná, či nechť je v tísní, vy nerozeznáváte leč jeho starostlivý pohled, jenž těká s jednoho na druhého, hledaje konec své řeči. Chud'as se potí a otírá si čelo kapesníkem, jako by padal do mdloby. Jeho jazyk je o poschodí výš než jeho rozum, jenž praví: „Přestaň. Zmlkni. Buď zticha.“ Ale nic naplat, nešťastník vede svou a neustane, dokud neochraptí.

Doktor Závada spatřil svou ženu a doktora Jana jako přes oponu deště. Nevěděl, co si má počít, a tak z rozpaků mluvil nesmysly a zkoušel táhnouti za vymknutý úd směrem dolů.

Doktor Girgal patře na toto počínání vzplanul hněvem.

„Jděte se projít někam do stínu,“ řekl Závadovi.

Eugen vskutku ustal na okamžik v práci a pohrávaje si prsty vykládal o stažení svalů, které brání, aby mohl vpraviti humerus na staré místo. Bylo to řečeno z poloviny k příbuzným Trmalovým, z poloviny k druhému lékaři. Ten však neodpovídal, a jako by se

samo rozumělo, že Závada nedovede věc k zdárnému konci, odložil kabát a hotovil se k dílu.

V Závadovi kypěla žluč, ale protože se mu zdálo, že je jeho umění a nevina málo srozumitelná, mlčel. Girgal jej přeměřil od hlavy k patě a odstrčil ho. Potom zvedl Trmalovu ruku, podsunul prostěradlo, které mu přinesli, pod tělo zraněného tak, aby jeho konce směřovaly k zdravé paži, a rozkázal lidem táhnouti proti směru své práce.

Zatím Eugenovo sebevědomí poněkud vzrostlo, ba zmohl se i na výsměšek a pomyslně si, že ani Girgal, ani kdo jiný snadno nevyvázne, neboť neštěstí sděluje i svým lékařům jiskřičku horečky.

„Eh,“ řekl si Závada, „rotace navenek a pak redukovati tahem v hyperabdukci. To víme, ale věc záleží stejně od štěstí jako od dovednosti. Jen se spal, jen si omoč do té omáčky. Štěstí je to tam a mez našich sil byla zatlačena až k čáře smůly.“

Lidé, jak bývá již pravidlo, nikdy nesoudí o událostech, leč podle zevních známek. Doktor Závada se jim zdál rozvážný a snad i učený, neboť jeho zevnějšek připomínal probdělé noci a veteš knihoven, ale co znamená proti Girgalovi, který je jist sám sebou a který křičí. Jestliže se první stal z vlastního rozumu hlupákem, je druhý z jejich hlupoty. Zaradovali se vidouce jeho sebevědomí, a jeden zedník zavadil loktem o druhého, naznačuje, že tento výtečník svede věc tak lehce, jako se měnívá vteřina v novou vteřinu.

Doktor Girgal prováděl totéž, co před okamžikem dělal Závada. Buď však mu přálo štěstí, nebo vskutku byl dovednější, či vposled – a tu jsme, jak se zdá, udeřili na hlavu hřebíku – stah svalů, o němž jsme se již zmínili, byl povolil, milý doktor Girgal bez velké námahy vpravil vykloubenou paži na pravé místo. Nyní stál nad Trmalem vztýčen jako socha velikolepého zdraví, již nic nepřiměje, aby snížila bradu.

„Tu to máme,“ pravil mávnuv rukou směrem k Zavadovi, „jaké štěstí, že jsem se k věci namanul.“

Trmal se vzchopil a lehce se předkláněje jal se komihati paží. Jeho tvář vyjadřovala vděčnost, již ve své poctivosti přeháněl. „Jen co je

pravda," řekl, „lépe je jít ke kováři než ke kováříčkovi.“ Deset či patnáct chlapů to opakovalo, a při tom se jejich levice zanořovaly pod vlastní rameno v dychtivé snaze obeznámiti se s anatomickými poměry. Zdálo se, že nebude ani konec díků, neboť v podobných chvílích bývá nejsnažší a nejméně okaté vyjádření vše, čím překypujeme.

Trmal a jeho přátelé byli již na odchodu, když se tu uprostřed nich zjevila paní Trmalová a spustila nářek tak žalostný, že doktor Girgal byl její lítostí dotčen.

Eugenově ženě se zdála tato chvíle příhodná a tu, přiblíživši se k manželovi, řekla otvírajíc jen nepatrně ústa: „Girgal si odnáší polovinu tvých obvazů.“

Nešťastný lékař si hrál s brašnou nevěda, jak se má zachovat. Říci doktorovi o své věci? Mávnout nad tím rukou? Bylo jisto, že jde o omyl, ale je možno chytit ho za rukáv?

Paní Závadová se zarděla až po kořínky vlasů, dívajíc se na manžela, jenž stál jako kamenný svatý nad mostní zídkou.

Zatím doktor Girgal odešel v hloučku lidí a ještě, když se vzdálili k pokraji náměstí, bylo slyšeti jeho hluboký hlas, jak komusi vytýká, že myslí více na sám úraz, než na důmysl a obratnost, jež vrátila nešťastníkovi zdraví.

„A nežvaňte o následcích,“ dodal zahýbaje za nároží.

Zatím se Závada vracel velikou oklikou, vzpomínaje si, zda by nenašel v této končině nemocného, jemuž slíbil návštěvu, či který by se aspoň nepodivil, že přichází.

Nesloužila mu však paměť a tak jako bez ducha zamířil k jatcům a obešed je zahrnul k tržnici. Bylo před desátou a prostranství se hemžilo lidmi. Mezi kupami rajských jablíček stálo děvče v červeném šátku, jež se řehtalo, až se zelenaly hory. Držela v ruce několik řečených plodů a zpoila ze žertu a zpoila ze zvyku vztáhla ruku nabízejíc je Závadovi. Doktor Eugen zaslechl své jméno, a vida před sebou dlaň a dívčín loket, velmi se polekal. Trhl brašnou, již držel v levici, tak prudce, že srazil jedno z prken Terezčina stánku a jablíčka se sypala na dlažbu.

Sousedka Tereziina, neboť tak se děvče jmenovalo, jala se chechtat a venkovanka, jež se ostatně smála již předtím, dala se do smíchu ještě většího. Doktor Závada neměl ani zdání, co se děje.

Na tržištích, když se již obchod schyluje ke konci a krámky se pomalu vyprazdňují, bývá veselo a o vtip není nouze. Posmát se někomu nepovažuje nárůdek trhovců a kramářů právě za hřích. Kolem příhody se tedy nakupilo dost lidí a bylo viděti tu přimhouřená víčka staré baby, tu zkracující se nos prodavaček okurek, tu babu vaječnici, jež rovněž věnuje jedno oko na ten šprým.

Všeho všudy nebylo jablíček, jež přišly nazmar, víc než kopa, avšak doktor Eugen vyňal ze svých kapes hrst mincí a neptaje se na cenu zboží vtiskl je Terezii do ruky s omluvou, jež by snad postačila i Trmalovi.

„Jděte,“ odpověděla slečna ustávajíc v řehotu, „to nebylo zle myšleno.“ Potom však poděkovala, skládajíc v duchu přísahu, že se mu odmění.

Terezie byla z vesnice Trávy, vzdálené pět kilometrů od města. V jejím středu stál na návrší zámek, či chcete-li se přidržeti mluvy odpovídající pravdě, stavení podobné sýpce s věží. Tato ostudná barabizna slyne jakousi památkou. Ale d'as ví, kde je věc skryta a v čem vězí, neboť se nikdy nepodařilo objeviti kousek krásy na těchto zdech a stříškách sedících mezi komíny.

Majitelkou řečeného zámku-nezámku byla jakási zpěvačka, jež získala hojnost peněz a nyní, zanechavši umění, trávil čas střílením koroptví a vyjízdkami koňmo. Jmenovala se Kornelova a mimo vkus, jež osvědčila, sednuvši na lep šibalům, kteří jí prodali zámek, byla to dáma, jak se sluší: veselá, plavovlasá, vzrostlá a štíhlá, ne taková, jako bývají zpěvačky, když se jim blíží padesátka. Jde-li však o věk, je dlužno říci, že k zmíněné padesátce neměla daleko.

Tato paní si vyjela v den Trmalovy nehody směrem k Orlici. Když pak skončil trh a ženské se vracely domů, míjely se právě s Kornelovou. Terezie šla o něco za ostatními. Její brašna zvonila stříbrňáky a nikláky. Mnoho toho nebylo, ale je-li nám dvacet let, dovedeme se radovati i z nicotnějších věcí, než je ubohý výděleček.

Zdálo se jí, že je svět nadmíru krásný a že slečna Kornelova jezdí na svém koni dokonale. Velmi se jí líbila, když tak majíc sukni ve větru se mihla kolem ní, zabočujíc na cestu mezi lukami.

V poslední době vyšlo z obyčeje, aby dámy usedaly na koně po způsobu, jenž jim kdysi býval vyhrazen. Možná, že je víc důvodů pro to, aby obkročily koně, než aby usedaly bokem na sedlo, ale jeden z těch, které mluví pro starý způsob, je přece jen nádherný: Po čertech dobře jim to slušovalo!

Slečna Kornelova, jakkoliv dbala všech nařízení směřujících k novotám, ve věci jízdy se přidržela starých předpisů a oblékala si suknicí. Klusávala podobna dámě z minulého století a sedláci za ní ukazovali koncem biče, řkouce, že je rozkošná.

Když jezdčyně minula Terezii, zabočila mezi louky a měla přejeti můstek přes potok Trávu. (Toto jméno je společné s vesnicí.) Za veder, jež tehdy vládla, bylo v korytě pramálo vody a tak tak, že dostačila, aby se v ní mohla zrcadlit olšina a ždibec oblaků. Potok stál v tůňkách a mezi kameny plno rákosí, pijavic a hnusných žab. Jeho voda páchla a nic by vás nelákalo nad ním prodletí.

Slečna Kornelova zmírnila před mostem cval. Příčná dřeva byla položena přes trámův jen volně a drn a země, jimiž byla kdysi poházena, dávno propadal. Kůň vkročil na můstek po zdráhání a přisedaje na zadek. Polena pod jeho kopyty se pootáčela a to ho zbláznilo tak, že uskočil. Jediné vzepětí, jediný chybný krok a již se zřítíl dopadnuv předníma nohama na okraj můstku. Jezdkyně se ovšem nevyprostila a tak se váleli dole v bahně.

Terezie spatřivši s cesty tento výjev jala se křičeti a svolávala lidi opakujíc: „Slečna Kornelova se zabila.“

Zatím se zpěvače vedlo obstojně, ale přece jen si zhmoždila kříž do té míry, že jí každý pohyb působil prudkou bolest. Dovlékla se k břehu, který v těch místech srážně spadal, a polo sedíc a polo ležíc zrývala ostruhou vodní trávu. Nemyslila ovšem nic jinak, než že má hřbet ve dví, a hledala kapesník, který byl na tu strážň příliš maličký.

„Co se vám přihodilo, slečno?“ pravila Terezie, znamenajíc, že příhoda nepostrádá směšnosti.

„Ach,“ odpověděla zpěvačka, „myslím, že co budu živa, nevsednu na toho janka.“

Za Tereziiny pomoci se slečna jakž takž dostala na louku, ale aby šla domů po svých, nebylo ani pomyšlení. Terezie ji tedy zůstavila samu sobě a horempádem běžela k vesnici.

„Jděte pro nějaký vůz,“ pravila babám, jež se na její křik vrátily. „Jděte, pospěšte si, slečna Kornelová si zpřerážela nohy.“

Mezi ženskými byl jeden starý dobrák, který si posunul čepici do týlu a dívaje se směrem k olším hučel si do vousů, že by se slečně nebylo nic stalo, kdyby seděla doma a spravovala pěkně punčochy. Teprve po chvíli se obrátil k vesnici a přidal do kroku. Terezie se však rozběhla do Orlice. Vzpomněla si na doktora Závadu a uzrál v ní úmysl, že se mu odmění dobrým. Chtěla jej zavolat k slečně Kornelové. Po krátké chvíli ji vzal známý řezník na bryčku a tak se Terezie dostala k lékařovu domu dříve, než se nadála.

Doktor Závada se již vrátil z obchůzky. Rozjímaje nad svým osudem dospěl k poznání, že příkoří, které zakouší, přivodila nepevnost jeho povahy. „Měl jsem,“ řekl si svíraje pevněji svoji brašnu, „nedbati na bolest a počínati si s větší silou. Měl jsem s Girgalem zatočit.“

„Od této chvíle však uvidí, co jsem zač,“ děl otvíraje zhurta dveře svého bytu. Jenže podobné úvahy a podobná rozhodnutí za mnoho nestojí. Doktor zchladl, sotva se dotkl kliky. Byla v něm celkem malá dušička, když se z kouta světnice na něho podívala žena.

„Zdá se mi,“ řekla odkládajíc jakousi práci, „že bude nejlépe poohlédnouti se po jiném městě, než je Orlice.“

„Proč?“ odpověděl nechtěje přiznat, že je usazen. „Girgal je šarlatán. Pamatuješ se, jak jsem mu zatopil s paní Horovou? Léčil ji bůhví na co, a měla hlavničku.“

„Dobrá, dobrá,“ pravila opět paní Eliška, „to je velice správné, že jsi ho klepl přes prsty, jenže já a nikdo jiný mimo tebe o tom nevíme.“

V tom právě vězí tvé neštěstí, že vše, co by pro tebe mohlo svědčit, zavání výmyslem.“

Doktor Závada přistoupil k oknu a zavřel je tak prudce, že až zařinčelo. Jeho kroky se ozývaly, jako kdyby mu nějaký starý sekáč byl propůjčil ostruhu, a v hlase se mu ozývala taková vůle po pomstě, že se paní podivila. Eugen maje ruku vztaženu jal se pak vypočítávati, co všechno učiní, aby se Girgal popadl za nos. Nicméně lékařova choť se zlehka usmívala a bubnujíc přitom prsty na stůl představovala si chudinku tak, jak jej vídávala, když den co den nasadiv si skřipec hřebelcoval svou bradu. V tu chvíli zazněl zvonek a vzápětí se vřítla do světnice Terezie všechna brunátná od spěchu.

„Pane,“ pravila, oddechujíc za každým slovem, „slečna Kornelova vás žádá, abyste k ní co nejdříve přijel. Spadla s koně a je jí nadmíru třeba vaší pomoci.“

Doktor Závada neuznal již svou ženu za hodnu pohledu. Spěchal do své pracovny zachovávaje vojenskou ráznost.

„K ďasu,“ zaklel chrastě lékařskými nástroji, „člověk nemá chvilíčku pokoje.“ Bylo ho slyšeti, jak přehazuje za dveřmi páté přes deváté.

Konečně vkročil maje v rukách dlahy, láhve a nádobku k vyvážení lékařských nástrojů.

„Myslím,“ děl obraceje se k ženě, „že věc tak nespěchá. Ti Lidé nadělají příliš často zbytečný povyk,“ dodal s přísností, jež tak slušela jeho vousaté tváři. Musíme ovšem býti pamětlivi toho, že zpěvačku Kornelovou pokládali široko daleko za vznešenou dámu a že Eugen i Eliška byli jejím vyzváním poctěni.

Doktor Závada usedl s Terezií do nájemného vozu a co nevidět byli v domě slečny Kornelové.

Zpěvačka ulehla zatím na lože a znamenitě se jí vedlo. Měla již dost času, aby se zotavila z leknutí a seznala, že jsou její údy celistvé a že se jí celkem nic nestalo mimo oděrky a řádnou modřinu. To vše jí uspokojovalo, ale její služka smýšlela jinak.

Znáte podobné ženštiny, jež ukrádají pánubohu čas nic nedělajíce než hluk? Chodívají s oprašovadlem vystavujíce chomáč jeho peří průvanu a věčně rozmlouvají mezi dveřmi? Jsou starostlivé, hloupé a velmi snadno zahálejí, jakmile však dojde na věci srdce, j mou se křičeti, že jsou blízky mdlobám, a zakrývají si tlapou tvář. Nedostanete z nich kloudného slova a neví nic než to, co si samy myslily nebo co řekly.

Podobný anděl byla i služka slečny Kornelové. Jakmile zaslechla o nehodě a sotva přijel vůz se zraněnou slečnou, dala se do bědování a její vyzouvající se střevíc křápal po celém domě. Tu popadla jakousi svoji sestřičku zhurta za loket, tu se vrhá na rameno dědka, jenž kdysi býval vlásenkářem a nyní ze zpěvaččiny milosti žije na trávském zámku. „Vezměte si slušný kabát,“ houká do ucha Františkova, „pojedete s Laudonem do Orlice pro lékaře.“

„Jářku, hněte sebou, pospěšte si. Mordie, ten chlap je jako svázaný,“ dodává, příkládajíc si sousedovu ruku na srdce, aby jí mohl zítra dosvědčit, jak byla vzrušena.

V malé chvíli vpravili tito rozlícení duchové Františka do motorového vozu a Laudon za ním chtěl již přirazit dvířka, když jakéhosi bystrého hoch napadlo, že není důvodu vléci jej do Orlice.

„Jeďte,“ vykřikl na řidiče, „cožpak nevíte, kde bydlí doktor Girgal?“

To vše se přihodilo o krátkou chvíli dříve, než Terezie stihla doktora Závadu, a tak se stalo, že se oba lékaři zanedlouho sešli u lože slečny Kornelové.

Eugen přišel opět prvý a nyní stál schýlen v nohách zpěvaččina lože. Jeho předsevzetí se rozplynulo v starém zvyku a tvářil se opět uctivě.

„Myslím,“ děl se starostlivou tváří, „že při pádu jste si nezlomila žeber, a pokud mohu soudit, nejde ani o vnitřní zranění. Znaky, jež by tomu nasvědčovaly, scházejí.“ Slečna Kornelova vybidla doktora, aby se posadil, ale chudřas maje prsty levice vztyčeny jal se vypočítávati příznaky, podle nichž, kdyby ovšem byly přítomny, mohli bychom s jistotou soudit na úraz ledvin.

„Skutečnost, že ani jediný z těchto zlověstných hlasatelů se neprojevil, či že při vyšetření nemohl být zjištěn, neskýtá nám jistoty, že se věc nemá tak, jak se obáváme. Teprve pozorování věc rozhodne. My,“ dodal, „jsme ovšem povinni myslit na vše a nic nepřehlédnouti.“

Ještě nedořekl své souvětí, když se otevřely dveře a doktor Girgal vešel. Pozdravil slečnu a usednuv na stoličku vedle postele jal se jí vyptávat, ani trochu se nepozastavuje nad tím, že s ní není ve světnici sám. Zdálo se, že Závadu nevidí. Zpěvačka nechápala, kde se tu Girgal z čista jasna vzal. Bylo jí nadmíru nevhod, že se obrací zády k druhému lékaři, a když neporozuměl jejím poznámkám, poděkovala mu, řkouc, že doktor Závada právě skončil vyšetřování.

„Zdá se mi,“ pravila, znamenajíc, jak doktor Jan pramálo dbá pravidel slušného chování, „že bude nejvhodnější, poradíte-li se o věci sami.“

„Vstupte, prosím,“ dodala ukazujíc na dveře vedlejší světnice.

Doktor Girgal se zasmál obraceje svou tvář naplno k Eugenovi a zdvihl ruce, jako by si chtěl pohladit knír, ježž neměl.

„Dobrá,“ pravil a jeho krok rozezněl nádobky s léky, „dobrá, máme vskutku spolu co mluvit.“

Řka to uchopil Závadu za rukáv a vtáhl ho do světnice, kterou zpěvačka označila jménem vyhlídkový pokoj.

Lékař, jenž ještě před hodinou si přál setkat se se svým nepřitelem a vytříit mu zrak, nejevil nyní valné chuti k rozpravě, ale když jej nezdvoraák popadl za loket a trochu s ním smýkl, pocítil nutkání bránit se. Pohodil hlavou, až mu škublo v celém těle, a vešel.

Chviličku bylo za dveřmi ticho, potom však zazněly těžké kročeje a bylo možno sledovati dráhu, již chodec přeměřil od okna ke dveřím. Vzápětí se pak zvedl hluboký hlas, jemuž odpovídal hlas druhý tak rychle, že se věc blížila hádce.

Slečna Kornelova se domnívala, že rozeznává nadávky, a hledala pohozenou treпку, aby se od této vědecké hádky uklidila co nejdále. Dříve však, než se jí podařilo dostat se ke dveřím, ozval se

z vyhlídkového pokoje zvuk podobný tlesknutí dlaně o dlaň a vzápětí hlomoz pádu, jako kdyby beranidlo dopadlo na přístavní kůly.

Na štěstí byly zámecké prostory dosti rozlehlé a slečna proběhnuvši dvě či tři místnosti octla se v bezpečí. Sem nedolehlo zhola nic. Zpěvačka chvíli čekala a potom se přiblížila ke dveřím, do nichž se vcházelo ze síně. Neslyšela leč pokojnou rozmluvu služky, jež se doposud nemohla probrat z leknutí.

„Odtud tedy nic nehrozí,“ řekla si Kornelova a vyklonila se z okna, neboť do světnice, v níž lékaři rozmlouvali, bylo možno nahlédnouti. Vyčnívala z půdorysu o celou šíři okna. Nikde se nehnul ani hlásek. Po chvíli otevřela slečna na síň a prošeďší dlouhou chodbou zaťukala na dveře vyhlídkové světnice.

„Vstupte,“ ozval se hlas Girgalův.

Někdy se stává, že se lidská srdce naráz obrátí. Sudťte tak či onak; pravda je, že tyto kohouty smířila rvačka.

Slečna Kornelova vešeďší našla Girgala seděti v lenošce. Vyplňoval ji svým mohutným tělem, maje pravici napřaženou směrem k doktoru Zavadoví, který napravoval jeho vymknutou paži.

„Hleďme,“ pravil dokončuje svou práci, „nikdy jsem neviděl člověka, jenž by byl stejně trpělivý.“

„Musím říci,“ odpověděl hromotluk Jan, „že jsem nepocítil ani stopy bolesti...“

„To jste vy, slečno?“ pravil obraceje se ke Kornelové, „jestliže jste již zdráva, nepomohla byste nám upevnit třírohý šátek?“

„Ach,“ dodal znamenaje slečnin údiv, „to není nic nebývalého; zatím co vy jste si hověla, já, jenž, jak víte, jsem pracoval, utržil jsem si úraz. Jeden z těch, jimž jsme vystaveni i ve světnicích. Sklouzl jsem, avšak je stejně pravda, že jsem byl neopatrný...“

Asi po hodince přátelského hovoru u láhve ze sklepa slečny Kornelové vsedli oba pánové do téhož vozu a vraceli se k Orlici rozmlouvajíce o věcech svého stavu.

„Teď, když jsme přáteli,“ pravil doktor Girgal, „bys mi mohl říci, jakým způsobem jsi mi tak snadninko vykloubil ruku a kde jsi získal tu dovednost.“

„Ano,“ odpověděl doktor Eugen, „ale ty mi na oplátku slib, že budeš vypravovat mé ženě, jak se věc zběhla. Jsi mi tím povinován.“

Konec vše napraví

Město Lasička leží na střední Otavě. Snad není nejkrásnější, ale jestliže se díváte z cukrárny Kubíčkovy na jižní cíp jejího náměstí a máte-li přitom trochu představivosti, možná, že ji přirovnáte k některým městům hornoitalským. Ten kout je starobylý a současně svěží. Má klidná průčelí, široké vjezdy a dobré střechy; nad ostatním můžete přimhouřiti oko. Avšak i kdybyste smýšleli jinak a kdybyste nenacházeli žádné zevní podoby, jakmile se snese noc a v lasičských zahradách začnou zpívat slavíci, vrátí se vám obraz Florencie.

V této končině, v domečku označeném znamením tančícího medvěda, bydlil odedávna Viktor Brand, člověk, jenž zřídka kdy vytáhl paty a věčně ležel v knížkách. Jak už tak bývá, že čert nosí jen na větší hromadu, milý Brand – jakkoliv byl bohat – zdědil ještě jakési pozemky a tak za našich špatných časů nabyt takového majetku, že se rozhodl nedělat z hola nic na výdělek. Předtím učil v jakési pražské škole řečtině, ale když mu zacinkalo v kapse tolik zlata, pověsil všechno na hřebík a odjel do Lasičky, kde se mu nadmíru líbilo.

Tehdy bylo Brandovi kolem čtyřicítky. Žel, tento věk ho nemohl uchrániti od pošetilosti. Zamiloval se bez prospěchu a radosti do slečny Blaženy a oženil se, nemaje ani potuchy, co se smí a co se nemá. Blaženě bylo dvacet let. Nelze ovšem říci, že by svého manžela milovala, ale jsouc prostá a poslušná neměla proti němu nic. Někdy, když se na Branda dívala ze svého koutku, se jí zdálo, že může budití úctu. Tu u hezkém vytržení se dotýkala foliantů a nahlížela do nich.

„Jak jest příroda sama možná?“ čtla přes rameno svého Viktora a po zádech jí přeběhl mráz. Kdyby se byl nešťastný filosof jen trochu měl k světu, byla by mu dala s chutí hubičku. Brand si opravil brýle a založiv prst do knihy jal se mluvíti o tom, co právě četl, ale ukázalo se, že omílá stále jednu větu a že ničemu nerozumí.

Dům U tančícího medvěda patřil rodině Brandově již hezkých pár let a Viktor měl doposud v živé paměti, jak to v něm chodívalo za starých časů, kdy vládla v kuchyni jeho matka a starý Brand počítal peníze stržené za líh. Jeho syn vyměnil účetnictví za Immanuela Kanta či Platona, ale jinak nesáhl dočista na nic a ještě se domníval, že paní Blažena půjde ve šlápějích jeho matky se stejnou chutí, s níž on následuje otce.

Možná, že by některé věci vskutku měly být dvakrát slyšeny a dvakrát žity, abychom v nich našli nějaký zasutý smysl, jenže paní Blažena a všichni, kdo mají v žilách krev, raději utekou a budou se tlouci po lesích, než by se spokojili s takovým údělem.

Brandova žena měla po krk tohoto zákoutí Lasičky, které se podobá Florencii, a posílala k čertu i slavíky. Možná, že by to byla učinila i se svým manželem, ale to jí doposud nepřipadlo na mysl. Provdala se teprve před rokem.

Na počátku června, v pátek, kdy na děkanství vyzváněli menšími zvony, přecházel Viktor zahradou svého domu, maje v rukou dopis jakéhosi půtkáře, který mu sděloval šťastný výsledek hádky. Názory Brandovy zvítězily v učené společnosti a řečtinář si opakoval výraz po výrazu, jimiž mu jeho přítel tuto důležitou věc oznamoval:

„Kahler a Nózar odešli úplně zahanbeni.“

„Aby je káně!“ myslil si Viktor. „Ať mají, co zasluhují.“ Bylo mu do smíchu, když si představil, jak se ti oslově sháněli po klobouku a jak táhli s dlouhým nosem. To pomyšlení Viktora tak rozehrálo, že se pleskl do dlaně a dal se do chechtotu.

Podobá se, že v Brandovi přece jen byla jakási zapomenutá jiskřička, neboť teď si popustil uzdu a smál se z plna srdce. Radost jej připékala, křivila mu tvář a vyhladila jeho oční důlky. Učinila z něho blázna.

Zahrada Brandova sousedila s majetkem kožišníka Valenty, jenž měl syna jménem Josefa. Mladý pán byl velmi bezký hoch a nic mu nescházelo z vlastností, v nichž dívky nacházejí zálibu. Chodil do osmé třídy gymnasia, ale učení mu příliš neleželo na srdci. Staral se

spíše o děvčata, a kde jen mohl, třeba znenadání a třebas pod okny otcovského domu, je líbal na rameno.

Toho pátku, když se již přibližovala doba zkoušky a účtování, seděl ve stínu, opíraje se zády o zeď, která dělila obě zahrady, a louskal Tacita. Do práce se mu valně nechtělo, chvílemi lelkoval zvedaje oči k nebi a chvílemi si prohlížel konce prstů nebo červenavou nitku v látce svého rukávu.

Když zaslechl Brandův smích, udeřil knihou a vrhl se ke zdi zvědav, co se to děje.

Viktor vstal již k odchodu a s loktem přitáženým k břichu míjel hlohový plot. Smích jím pohazoval sem a tam a jeho záda se otřásala.

Veselost je nakažlivá a ve dvaceti letech jsme k ní velmi náchylní. Josef, jemuž vykukovala za zdí jen hlava a ruce složené pod bradou, rozšklebil napřed tvář a potom spustil nehorázný řehot. Oběma to chvilku šlo jako o závod. Hlas studentův byl jinošský, ale Brand chraptěl jako ozvěna polapená do džbánu. Tato nesrovnalost povzbuzovala Josefa k smíchu ještě většímu, ale Brand záhy zvažněl a na jeho lysé tváři se objevily hněvivé vrásky.

„Vy se smějete jako pitomec, aniž víte, čemu,“ pravil, naznačuje, že své tajemství s nikým nesdělí. Řka to odešel Viktor domů.

Sotva však za ním zapadla dvířka, vystoupil Josef na zeď a skokem se snesl do řečtinářovy zahrady.

„Hleďme,“ pravil si dělaje za Viktorem posměšně posuňky, „zde je nejlepší místo schůzek, na jaké jsem kdy připadl!“

V menších městech se mohou milenci scházet v lesích či někde na polních cestách, ale k tomu je třeba času, jehož se vždy nedostává. Slečna Elis, na kterou Josef myslil okukuje Brandovu zahradu, bydlila v těsném sousedství, ale matka ji střežila jako oko v hlavě, a když se Elis chvilíčku zdržela venku, hned se ptala, kolik je hodin. Na schůzky nebylo ani pomyšlení.

Brandova zahrada se v prvé své třetině rozšiřovala rozměr dvora, kde bydlila Elis, takže tento dům s těsným prostranstvím (kde bylo

složeno všelijaké haraburdí a kde stála strojnická dílna) byl vklíněn do Brandova sadu a ten jej obklopoval se dvou stran.

Josefovi připadlo často na mysl, že by se snadno dostal řečtinářovou zahradou do strojníkova dvora, ale věc přece jen zaváněla výpraskem.

„Nezbývá tedy nic jiného,“ řekl si odhodlaný milenec, „než se sejít na pozemku Brandově. Snad se mi podaří Elisu k tomu přemluvit a snad najde v dílně zebříček.“

Zatím se profesor Brand vrátil domů. Už mu nebylo do smíchu, ba mračil se mluvě o Josefově drzosti. Brýle s černou obrubou dodávaly jeho tváři výrazu vůle, jež v onom zlatém věku mezi čtyřiceti a padesáti zůstává naší jedinou ozdobou.

„Myslím,“ pravil Brand, „že by bylo účelné zahradní zeď zvýšit anebo ji pobít ostnatým drátem.“

„Jdiž mi,“ odpověděla Blažena, „jsme tu beztak jako ve vězení. Bylo by vhodnější, kdyby ses staral, jak se dostat na čistý vzduch.“

Profesor Brand pootevřel v údivu ústa. Jakživo mu ani nenapadlo, že by se Blaženina přání nesrovnávala s jeho, a teď, když jí tak viděl, jak zatíná rty, pomyslně si, že jí to někdo namluvil a že má věc z druhé ruky.

„Nevím,“ pokračovala paní, „co bych nudou dělala, a ty si sedíš nad svými škrábanicemi, vpisuješ na jejich okraj, co se ti líbí a co se ti nelíbí. Byla bych věru šťastnější, kdyby ses se mnou hádal anebo kdybys chodil mezi všelijakou holotu hrát v karty.“

Od této rozmluvy se začínalo v hlavě Brandově vyjasňovat, že právě tak jako ostatní mužové ani on si nemůže být jist vlastní ženou, a protože obě události (to jest rozmluva se synem kožišnickovým a vzplanutí paní Blaženy) následovaly v rychlém sledu za sebou, měl za to, že spolu souvisejí.

Potom se mu Josefova tvář zjevovala častěji. Míval na podobné výrostky svrchu ještě z dob, kdy s nimi mluvíval řecky, a uvízlo mu v živé paměti, co je to za berany, ale přece jen nemohl nepřipustiti, že děvčata a paní kolem dvaceti o nich mohou soudit shovívavěji.

Při těch myšlenkách cítil, jak se mu zardívá čelo, a pronikl jím pocit hněvu s pokořením a hanba se strachem.

„Ach,“ řekl si, „kdyby je Blažena a všichni, kdo o nich stejně smýšlejí, viděli státi v lavicích s nosem vzhůru a s pootevřenou hubou! Kdyby je viděla, když v hlubokých rozpacích si trou nad svým úkolem lýtka nevědouce kudy kam!“

Tento náрек a toto starání postrádalo ovšem hlubšího smyslu, neboť paní Blažena byla jednou z těch bytostí, jejichž duch se věrně stkví. Nemyslila na věci lásky, nebyla netrpělivá, nesnula plánů. Ovšem, kdyby ji nějaký chlapík znenadání popadl do náruče v okamžiku, když vstupuje do postele, kdož ví, zda by našla potřebné rady a síly, aby čest jejího manžela vyvázla se zdravou kůží.

Jestliže některé ženy raději o milkování mluví, než se mu oddávají, jsou opět jiné, jež nepronesou ani slova a jsou přece znamenitými milenkami. Zdá se, že Blažena je z rodu posledních.

Když se schylovalo k večeru, vzala si paní Brandova klubko příze a dráty, aby se aspoň na oko zaměstnávala a měla čím zahnat dlouhou chvíli. Usedla do besídky a přemýšlela, že živoření v Lasičce má dozajista více jmen, než kterými je nazývá Brand či ona sama. Zdálo se jí, že je svízelné býti měšťačkou, a v té chvíli byla hotova vyměnit svůj kožich (podšitý sibiřskou liškou) třeba za kuchařskou zástěru.

Bůh ví, že by jí to bylo k dobrému a že by byla neprohloupila, neboť jakkoliv je stav kuchařek velmi ubohý, přece si aspoň od deseti do páté zchrupnou samy v posteli. Při všech urážkách a psotě, přece jen vedle nich neleží pan manžel, který se držívá v zápěstí za tepnu a který jim za sobolinu uloupil celý svět.

Asi k deváté hodině, když se smrákalo, odložila Blažena svou práci a vrátivši se domů vypila sklenici mléka. Toho dne se u Brandů nevečeřelo obvyklým způsobem, neboť Viktor se necítil zdráv. Byl rozrušen a přecházel po světnici. Snil o tom, že mu někdo oškubává nádherné peří samců, a tato úvaha jej rozlitostňovala a

zároveň povznášela, neboť míti špatné myšlenky a maličko se trápit je solí vzdělanosti.

Jaké hrůzyplná představa, vidíme-li před svými duševními zraky, jak se někdo přibližuje svým zobákem k Blaženiným rtům. Chce stisknouti její překrásná a něžná ňadra a vposled (jako bychom podobné ptáčky neznali!) míří na její boky.

Blažena pohodila hlavou cítíc v týle pohled řečtinářův. Nasazovala si před zrcadlem čapku, jež měla bílou barvu a nesmírně slušela jejím kadeřavým vlasům.

„Sbohem,“ pravila pootáčejíc se, „jdu se projít podél řeky.“

To rozhodnutí nebylo tak nesmyslné, aby manželka ohromilo, ale přece se polekal.

„Kam bys chodila,“ řekl smířlivě, „je už pozdě.“ Blažena neodpovídala a tu Brand, považuje její mlčení za váhavost, dodal si ducha a jal se mluvit o knize, na kterou se ho jeho žena před časem otázala.

„Jsem si jist,“ končil, „že si jí budeš vážit, jestliže si dáš pokdy a přečteš ji pozorně od začátku do konce.“

„Nemohl bys mi navrhnouti něco příjemnějšího?“ odpověděla, a protože řeč nebyla její silnou stránkou a protože uvykla jednati zkrátka, měla se k odchodu.

Brand se za ní díval oknem, ale buď že měl tak slabý zrak, nebo že mu nesloužily smysly, nespatriil Blaženu vycházet. Byl jako na jehlách.

Asi za čtvrt hodiny po odchodu paní Blaženy, když se již pořádně setmělo, zaslechl Viktor jakési zvuky. Již ve škole míval Brand tenké uši, ale teď mu ještě strach a podezřívání sluch zbystrily. Záhy rozeznal, že se ozývá přídušené volání a že zvuk přichází ze zahrady. Současně spatřil přeběhnouti mezi stromy mužskou postavu. Nerozmýšlel se dlouho, co má učinit, a již byl venku.

Brand jako všichni pánové jeho stavu si potrpí na důstojnost, ale sotva se něco šustne a sotva něco navětrí, co by mohlo směřovat

proti němu, již slídí a poslouchal by třeba za dveřmi, pramálo se staraje o dobré mravy, jež kdysi zastával.

Viktor se přikrčil za keř černého bezu, vyčkáváje, co uslyší. Srdce mu zděšeně bilo a lámal v úzkostech větvičky, zůstavuje všude stopy své ztřeštěnosti. V té chvíli se mu vskutku pohnula krev v žilách.

Zatím kožišníkův syn Josef (neboť, jak si snadno domyslíme, to on procházel Brandovou zahradou k zídce, jež oddělovala sad od strojnické boudy), polohlasem, jako když oslovujeme někoho, kdo je nablízku, zavolal na svou milenkou:

„Blaženo! Blaženo!“

Brandovi sklesly ruce, cítil, že mu trnou údy, a zatočila se mu hlava. Jako v mátohách došel k mříži, která uzavírala sad od malé zahrádky pod okny, a našed s námahou zámeček, otočil klíčem. Ještě zahlédl mihnouti se mezi stromy dvě postavy, ještě zahlédl, jak minuvše průrvu světla stihly stín a jak se k sobě vinou, ale tu mu pláč zalomcoval ohryzky a zármutek odchýlil hlavu.

Zmocnil se klíče a vrátil se domů tak ztrápen, tak změněn a utýrán, že by se byl k smrti polekal vlastního obrazu, kdyby ho bylo napadlo podívat se do zrcadla. Ale nemyslíl teď ani na svůj tep ani na povleklý jazyk a bral schody po dvou.

Vpadl do světnice, v níž hořelo světlo. Paní Blažena seděla u stolu držíc knihu. Sotva se na něho ohlédla, když vešel, a zvyklá nakládati s knihami podle průběhu děje, obrátila deset stránek.

„To je krása,“ pravila, sotva přečtla jediný řádek, „bojím se, že mezi tvými svazky nedává ani jediný pořádný smysl. Mám za to, že nemusí být všechno navlas, co se povídá, ale překročí-li někdo tak hrubě míru pravděpodobnosti, musí být připraven na výsměch i takových husiček, jako jsem já.“

Viktor stál před svou ženou chápaje stěží druhá a čtvrtá slova. Jeho úžas se podobal ohromení, jež kdysi na cestě do Damašku smetlo Pavla s koně.

„Kdy ses vrátila?“ děl vkládaje všechnu svou úzkost do této otázky.

„Zatím co jsi chodil po zahradě,“ odpověděla s neviností, jež je povýšena nad každé pochybování. Potom se jala kývati nohou, již přehodila přes koleno, a bylo vidět, že si přezula střevíce a že je oděna po domácku.

V Brandově zahradě odzváněli zatím dostaveníčku. Josef se domníval, že slečna, která přijme vyzvání na schůzku do cizího sadu, je odhodlána tropiti čertoviny, ale přepočtl se. Byl to opravdu nejhorší synek, jaký kdy trápil své učitele a mladé milenky. Smál se, když se slečna dala do pláče, rozpínal jí přezku u pasu, zasouval ruce do jejího podpaží a mluvil přitom takové pošetilosti, že slečna za tohoto proudu řeči se nemohla ukázati leč velikou a pevnou.

To jest totiž vyhrazeno povahám jejího druhu.

Některé dvojice se střeží ve chvíli vášně se na sebe podívati a jiné nesnesou v takový okamžik rozmluv. Každé slovíčko jim volá na jazyk slovíčko nové, až se do nich dá v této metelici zima a mráz. Potom jim nezbývá, než aby hledali starou střechu a přitiskli se pod okap ctnosti, na niž, tak dokonale o ní mluvíce, nevěří.

„Kdybych byla věděla,“ řekla Elis, „co zde uslyším, nebyla bych nikdy přišla. To si pamatujte.“

Josef, jenž toho večera dokonale zhloupl chtěje se zalíbiti svým rozumem, počal vykládati cosi z letopisů světa (jako že se se zlou potáže, kdo bude přičiňovati k skutkům přízvuk, jehož v zásadě postrádají), ale jakkoliv to vše říkal hlasem trhaným a omdlávajícím, Elis vzala do zaječích a zůstavila ho ve tmě.

„Elis! Elis!“ vykřikl, když se hotovila vyšplhati se na zídku, „zítra na shledanou! Zde! V deset!“, ale tu se na něho obrátila se zlostí zvedajíc prst k ústům.

Slečna se vytratila jako duch a Josef nemaje nadále v sadě nic pohledávat po malé chvíli rovněž odešel.

Profesor Brand stál málem po celou tu dobu u okna, zvědav vypátrati tajemství, které ho tak poděsilo. Od chvíle, kdy se přesvědčil, že jeho žena nemohla být na zahradě, cítil úlevu, ale neměl pokoj. Zdálo se mu, že to, co řekla Blažena o knihách, má

jakýsi vztah k němu a že by se ta věta, kdybychom v ní přeházeli určitá slovíčka, mohla na něho hodit.

„Slyšel jsem,“ pravil po způsobu obmyslníků, „že se něco šeptá o majorce Štětkové. Ty můj panečku, víš, že prý ji zastihli s jakýmsi hlupákem v sadech? Proč ne? Neměla všechny známky záletnice?“ Řka to jal se vypočítávati, čeho se obával u vlastní ženy. To jest: nevážnost k manželově práci a stavu a věku, což bylo ze všeho nejméně rozumné. Vedle těchto řečí snesl na hromadu všechny pitvorné a urážející úkoly manželek mluvěj o cti a cti, aniž se dotkl slovíčkem něčeho důležitějšího, aniž se zmínil o lásce.

Paní Blažena se na něho dívala přivřenýma očima, usuzujíc, že je zralý nositi parohy šesterákovy.

Den uplynul stejným způsobem jako v Lasičce a v domě U tančícího medvěda plynou všechny ostatní. Brand se oddal svému studiu. Bylo nicotné a marné. Mohl by si vtlouci do hlavy knih, kolik chtěl, nikdy se nezmůže na víc, než aby srovnával znění dvou textů a psal do svých poznámek: „Neohroženost, s níž auktor postihuje smysl života, mě zaráží...“

Blažena, když jí takový sešitek přišel do ruky, mohla nad tím podle dobrého práva zakývatí hlavou a prohodit: „To bych také řekla!“

Nic není marnějšího, nic nemůže naplnit lidského ducha větší prázdnotou než sobectví, klid a tučná spokojenost. Braná napřed vrhal po paní Blaženě zlé pohledy, doposud nedůvěřuje, že je tak zcela nevinná, potom jen okouněl a k večeru byl hotov se smířit. Myslí si patrně, že by přece nikdo neměl to svědomí, aby ho podvedl a napálil.

Každé středy a soboty bývá na lasičském náměstí koncert. Hudebníci neberou snad své řemeslo doslova a nesejde jim na mžiknutí oka, ale vedou si rázně. Je radost dívatí se, jak si přivalí buben ke koleni a jak nadýmají tváře. Tato hudba není vždy dobrá, ale má přece dosti síly, aby přilákala povaleče z celého města.

Ten stav je za dnešních časů, kdy jsou i dělníci odsouzeni k nečinnosti, málem ve psí, ale přece jen najdete v chmurných

skupinách nezaměstnaných staré sekáče, kteří po všechna léta, co chodí světem, nevzali nic do ruky. V jistém smyslu se podobají Viktorovi, jenže to málo, zač tito chlapíci stojí, přece jen v sobě zahrnuje několik vlastností, za nimiž budou ti druzí kulhat. Jsou to mluvkové a ukrádají pánubohu čas, ale to veselí a družnost, která mezi nimi vládne!

„Sraz mu hřebínek! Dej mu průkopníka! Lískni mu jednu!“ Takové žerty by mohly zděsit toho, kdo poslouchá jen jedním uchem, ale kdo je zná, ví, že se vzápětí ozývá z hloučku smích a pak už bude padat vtip za vtipem. Vedle těchto návštěvníků přicházejí na náměstí studenti a švadleny a konečně národ zvědavců, již nemohou scházet nikde, kde zavrzá basa.

Josef z Brandova sousedství k nim zajisté patří. Sotva bubeník zvedl paličku, jako by mu rarach našeptal, že je už čas, aby odložil knihu.

Paní Blažena ho zahlédla, jak pospíchá s čepicí pod paží, a tu jí napadlo, že by se slušelo vyslechnouti, je-li takový hlupák, jak pravil její manžel. Nebylo jí ovšem tajno, že se vznešení lidé straní zábav pod širým nebem, ale vyslechla tolik mínění, jež se ukázala vposled hlupáckými, a vzpomínala si na poklesky proti jejich radám jako na něco příjemného, a tak se snadno rozhodla jít na náměstí, a udá-li se vhodná příležitost, osloviti Josefa.

Student stál ve skupině mladých lidí u kašny a ohlédl se jako člověk se špatným svědomím. Měl chud'as na mysli včerejší schůzku a nebyl si jist, zda jej a Elisu někdo nespatriil.

„Panebože,“ myslil si, „co jí jen řeknu, jestliže se otáže, co jsem včera hledal na jejich zahradě?“

Nenapadlo jej nic a to bylo věru zlé, neboť Blažena se zastavovala a bylo patrné, že má něco za lubem. Josef se rozhodl, že půjde raději paní vstříc. Mělo jej k tomu pomýšlení, že by jej mohla oslovit, pokud stojí se svými přáteli. Pozdravil a Blažena mu odpověděla s úsměvem.

Byla modrooká a černé kučery jí padaly na čelo, neboť neměla čapku a toho dne vál vítr.

„Slyšela jsem,“ pravila paní Brandová, „od vašich učitelů, že vás velmi zajímá latinský jazyk; je tomu tak? Víte, to byl předmět mého manžela.“

„Hrome,“ pomyslnil si Josef, „to pěkně začíná!“ ale celkem se mu ulevilo, neboť úsměv mladé paní nebyl zlovolný.

„Kdo mě tím obmyslil?“ řekl, nevěda, má-li pokračovat v chůzi či zastaviti se.

V podobných rozpacích se ženy zřídka kdy octnou. Paní vykonala jakýsi půlobrat a vykročujíc přiměla svého společníka, aby jí - následoval. Zprvu se jí znelíbil zarputilostí či vzdorem. Nemohl se jí podívat do tváře, ruce mu překážely a jeho krok byl velmi nejistý. Ale Blažena záhy pochopila, že to činí z rozpaků; zželelo se jí stvoření, jež klopilo hlavu, a jala se k němu mluvit tak vlídně, že zastříhal ušima. Zdá se, že byl důvtipný právě v okamžiku, kdy paní chtěla nad ním udělat kříž a považovat ho za hňupa.

„Vy si zajisté v Lasičce nestýskáte,“ pravila.

„Tato hudba,“ odpověděl, „nás rozptyluje dvakrát do týdne, ale jinak dny, kdyby po nich nenásledovaly večery, by byly samy o sobě zdlouhavé a nudné.“ - „Tak,“ pomyslnil si, „vyklop, co víš,“ a vzhlédl po očku k Blaženě.

„Tomu za mák nevěřím.“

„Je to má chyba, že mluvím tak bez důrazu,“ odpověděl, ale to již šli celou délkou náměstí a zamířili do sadu. Mladému pánu se rozvázal jazýček.

Byl pěkně urostlý a vedle Blaženy nevyhlížel špatně, jeho krok teď zněl a Blažena po jeho boku se podobala dívčince ze sedmé třídy.

„Je pravda,“ pravila paní Brandová, „že jsme tu zcela odloučeni od světa, a dovedu si představit, že se vám nedýchá volně.“

„Ano. Ano. Ano!“ odpověděl Josef uchvácen a nedbaje, že výkřik není ani odpověď ani přitakání. Paní Brandová vraštila trochu obočí (které se prodlužovalo o něco dále ke skrání) a prohodila poznámku o škole tak, že mladý pán procitl. Když dostihli nároží, rozloučila se

Blažena, ponechávajíc svou ruku v dlani Josefově o maličký okamžik déle, než bývá obyčejem ve vysokých kruzích lasičských.

Syn kožišníkův odcházel maje plnou hlavu Blaženy a zdá se, že paní Brandová rovněž na Josefa nezapomněla, neboť ženy nemohou býti o nic počestnější než dívky a mladí mužové. Všem se jednoho dne rozbřeskne, že není proč se trápit. Vposled se každý jinoch a každá mladá paní či slečna dá na cestu objevů a budou blouditi vesmírem lásky, jehož nesmírný čas a nesmírné dráhy jsou uvnitř pramalého srdce.

Blažena a Josef chodili jako ve snách, jako by si vzpomínali na jakési slovo, jež jim tane na jazyku a jež přece nemohou vyslovit. Přáli si setkati se, vymýšleli si tisíceré záminky, odmítali je, byli roztržití a všeho se jim nedostávalo. Přeletné lásky Josefovy byly rozptýleny a jebo milkování rozprášeno. Elis zeškareděla.

Kteréhosi večera stál Brand u otevřeného okna a podle zvyku, jež si podržel od příhody, kdy zaslechl v zahradě volati ženino jméno, díval se po cestách. Schůzky v jeho sadě jej zajímaly, ale nestrašily. Byl kliden. Nehnula se v něm ani žilka. Před dvěma dny skryt mezi stromovím vyslechl rozmluvu kožišníkova syna s Elisou a rozřešil tajemství, které ho tak hnětlo. Blažena byla v bezpečí a nemusil se již o věc starat, nicméně okno jej přitahovalo. Co se tak díval cítě pod svým palcem neporušený tep a co vdechoval klidný večer Lasičky, jež se hotovila jít spat, přelezl Josef zahradní zídku.

„Hleďme,“ řekl si Brand, „milenci doposud neskončili své schůzky.“ Tu pocítil veselí a bujnost, jež se nemohla vtěsnati do jeho hlavy.

„Blaženo,“ pravil přiváděje svou ženu k oknu, „vidíš ten stín? To je Josef, syn kožišníka Valenty!“ Potom přerušuje se často smíchem jal se vypravovati, jak se řečený Josef scházel s Elisou a jak na své vlastní uši slyšel, že se milenci rozcházejí.

„Naposled, Blaženo, ujišťoval Josef svou přítelkyni, že nikdy již nepříjde. Mluvil cosi o nové lásce a nazýval tato dostaveníčka chlapeckou hrou.“

„Ale,“ dodal Brand, „má přece jen velmi dobré srdce a nevydržel to dlouho.“

Tu se na chvíli odmlčel a Blažena se vyklonila z okna.

„Můj bože,“ vykřikla paní Brandová, „slyším, že volá mé jméno!“

„V tom to právě vězí,“ odpověděl její manžel, „panáček si vymyslel uskok, jenž není na hlupáka špatný. Aby nevzbudil pozornost, přejmenoval Elisiu na Blaženu.“

Když to tak milý Brand všechno vypověděl, pocítil náramnou smělost a odvalu, že dal průchod svým tajným myšlenkám a že ho nebude napříště nic mučit ani pálit.

„Byl to nerozum,“ pomyslí si, „že jsem Blaženu podezřívá, neboť do jejího ducha zajisté nemůže vstoupiti nic, než co je řádné, dobré a hodno chvály.“

Jak byl již rozjařen, jal se potom řečtinář k té věci mluvíti o dcerách počestných otců, jejichž nevinnost je vystavována svodům všelijakých trhanů, otrapů a kluků. „Já,“ končil svou dlouhou řeč, „či lépe ty sama, hned zítra zpravíš Elisinu matku, jaké nástrahy klade ten nestoudník její dceři. Byl jsem nakloněn prominouti mu to, neboť naposledy mluvil jako člověk, jenž přišel k rozumu, ale jestliže znovu obchází, nemůžeme již nechat rodiče v nevědomosti.“

„Promluví s Josefem!“ odpověděla Blažena a rozhodla se, že to učiní ještě dnes.

Bylo to znamenitě provedeno. Od večere minuly již dvě hodiny a to byl čas, kdy podle pravidelného zvyku vstupoval řečtinář do lázně a odtud pěkně vyšplouchán a umyt rovnou do postele. Vedle nádherných knih, které prohýbaly jeho stůl, neznal chudšas nic lepšího.

Čistí a spát a třeba pít nemírně víno není samo o sobě nic špatného, jenže věc závisí na tom, kdo ji dělá! Je-li někdo takový zapeklitý hnidopich, propadne mu největší kniha mezi prsty, nejlepší lože se promění na pelech, nejohnivější víno zhořkne na jeho jazyku a vše, co z toho má, je jediné bolest hlavy. Proto si jest přáti, aby táhl ke všem d'asům a nepředstíral, že má záliby a lásky,

že pracuje, když lenoší, a že je zamilován, jakkoliv myslí jenom na sebe.

Za Viktorem nezapadly ještě dveře a paní Blažena vyběhla do zahrady. Dostala se přes dvorek, přidržela mřížová vrátka, aby nezapadla, a utíkala až do nejzazšího cípku, kam bylo nesnadno dohlédnouti.

Je to velmi shodné s obyčejí všech mladých lidí. Josef na ni čekal, máje jakousi neurčitou nadějí, že přijde. Když však viděl Blaženu přibližovati se, zatřásla se mu kolena a pocítil takový přívál lásky, že nemohl volně stál, a objal ji, aby se udržel na nohou. Vroucnost a štěstí vedlo jej za ruku a podpíralo ho tak vydatně, že si mohl počínat jako všichni milenci, kteří zasluhují toho jména. Jeho horečná ústa se přiložila ke rtům Blaženiným a milenci se tiskli úže a úžeji. Konečně proplétajíce své údy oddali se lásce s vůlí a dychtivostí.

Morálka

Ať se lidé honí po nesmyslech a jalovinách, jednoho dne přijdou přece jen k rozumu. Neočekávejte však, že se to stane z jejich vlastní vůle a jejich přičiněním. Ne! Bude jim to vtlačeno do hlavy. Pak je veta po jejich důstojnosti a věru poznají, že si vedli bláhově, osobující si práva na mladé ženy, mladé myšlenky, mladou zem a na vše, co nenáleží starcům či lidem obráceným ke zdi. Kteréhosi jitra se probudí a jejich majeteček bude ten tam. Vzbouřil se, prchl, zařídil si život po svém. Mládencům, o nichž si staří pánové mysleli, že jsou usmrkánkové, narostla za noc brada, zamilovali se, jsou odhodlaní a sázejí vše na jednu kartu. Ani se po vás neohlédnou, vy požívající prášků, ledaže by vás chtěli popadnout za ucho. Ovšem je pochopitelné, Viktore, že je vám úzko u srdce, když vidíte svoji Blaženu odcházet. Možná, že si někdo nad vámi setře úkradkem slzičku, ale, zkuste to! snad ještě něco svedete, snad není řečtina tak dočista mrtvý jazyk.

Pokud jde o ty dva, obecně se věří, že to někam dotáhnou. A záruky?

Toť se ví! Snad byste si nechtěl přisadit na jejich štěstí?

Vladislav Vančura
Luk královny Dorotky

Vydala **Městská knihovna v Praze**
Mariánské nám. 1, 115 72 Praha 1

V MKP 1. vydání
Verze 1.0 z 2. 1. 2013